BUDAPESTI KAT. KERÜLET

19. ÉV

A PANNONHALMI SZENT BENEDEK-REND BUDAPESTI KATOLIKUS SZENT BENEDEK GIMNÁZIUMÁNAK

(VIII. REÁLGIMNÁZIUM)

ÉVKÖNYVE

AZ 1941—42. ISKOLAI ÉVRŐL

KÖZZÉTETTE:

HORVÁTH KANDID

TANÜGYI FŐTANÁCSOS,
GIMNÁZIUMI IGAZGATÓ

BUDAPEST, 1942

KIADJA AZ INTÉZET IGAZGATÓSÁGA

BUDAPEST, VIII., BAROSS-UTCA 62. TELEFON 134—284.

Felelős kiadó: *Horváth Kandid.*

17.154 — „Élet" Irod. és Nyomda Rt. Budapest, XI., Horthy M.-út 15. — Igazgató: Laiszky Jenő.

XII. PIUS PÁPA

Köszöntjük a jubiláló Szentatyát.

Huszonöt éve, hogy XII. Pius pápát püspökké szentelték. Az egész világon megünnepelték Szentatyánknak ezt a jubileumát, mi sem akarunk távol maradni az örvendezve ünneplők sorából s fiúi tisztelettel, igaz szeretettel köszöntjük Szentatyánkat.

Köszöntjük Őbenne a Világegyház vezérét: a Pápát. Köszöntjük a *Sziklát,* mely egyedül marad meg szilárdan a világ hullámzó sokféleségében: „inter mundi verietates"; a Sziklát, melyről ezerhétszáz év előtt Szent Cyprianus mondotta: „Ipsa prima et una ecclesia super petram domini voce fundata". Igérjük, hogy az Úr szava által erőssé tett Szikla mellett magyar hűséggel akarunk kitartani, bármi történjék is.

Köszöntjük a Pápában *hitünk hirdetőjét, a jóságos szelídség nyilvánitóját, a kegyelem hírnökét.* Ez ugyanis a Vezér feladata a földön, így adta Péter szájába a nagy Szent Ambrus: „Meum est enim fidem loqui, pietatem asserere, gratiam praedicare".

Köszöntjük a Pápában Krisztus közöttünk élő *szeretetének sáfárát,* ki mintegy az Úr Jézus helyett, az ő nevében sugározza szerte a világba az isteni szeretetet. Szent Ambrus egy másik mondása szerint ugyanis a pápát Krisztus, mikor már felmenőben volt az égbe, mintegy szeretete helyetteseként hagyta ránk: „Elevandus in caelum *amoris sui* nobis velut *vicarium* relinquebat".

Köszöntjük XII. Piusban őseit, elődeit a Világegyház trónján. Ezek az elődök mérhetetlen szeretettel voltak hozzánk: igazán „amoris vicarii" e tengernyit szenvedett néppel szemben.

Köszöntjük XII. Piusban *II. Szilvesztert,* ki Szentkoronánk küldésével megalapozta a magyar önállóságot, a magyar birodalmi gondolatot.

Köszöntjük *VII. Szent Gergelyt,* ki 1083-ban a magyarságot végleg bevezeti a keresztény közösségbe, mikor az első három nemzeti szentnek szentté avatását elrendeli.

Köszöntjük *III. Incét,* ki békét teremtett a viszálykodó királyi családban, ki nem engedte a külön szerb királyság felállítását, mert a magyar protektorátust ismerte el.

Köszöntjük *IX. Gergelyt,* ki a tatárjárás idején felszólította Európát hazánk megsegítésére.

Köszöntjük *VIII. Bonifácot,* ki az Árpádház kihalásakor az Anjoukat ajánlotta, a középkori magyar birodalom megteremtőit.

Köszöntjük *XXII. Jánost* és XIV. századi utódait, kik a lebediai őshazában, a Kaukázus tövében maradt magyarságnak hithirdetőket küldöttek.

Köszöntjük a *XV. század* nagy pápáit, kik Európában egyedül látták át Magyarország nagy szerepét az ázsiai veszedelem ellen: *IV. Jenőt, III. Kalixtust,* ki Kapisztránt adta nekünk, és katonai segítségével lehetővé tette a nándorfehérvári győzelem kivívását és annak emlékéül a déli harangszót rendelte el; *II. Piust,* ki folytatva elődeinek munkáját, hazánkat mindenfelé a keresztény Európa védőbástyájának hirdette, mert azt vallotta, hogy „mi összes keresztények a magyar népnek, amely napnap után kegyetlen halált szenved, s az oltárok áldozati bárányaihoz hasonló: a legnagyobb hálára vagyunk kötelezve".

Köszöntjük *XI. Incét,* ki 1685-ben propagandájával és jelentős segítségével hozzájárult Budavár felszabadításához.

Köszöntjük azonban XII. Pius fenkölt személyét is. Hódolattal ismerjük el Benne a *szentéletű* embert, aki díszére válik Egyházának. Gondoljunk vissza a Kongresszusra, mennyire épültünk, mikor kitárt karral láttuk a misézö püspököt, a Pápa legátusát, mikor királyi — nem! apostoli, krisztusi fenséggel elnökölt, járt közöttünk.

Köszöntjük XII. Piusban *a béke galamblelkü hirdetőjét,* ki a véröznbe merülő világnak az igazi, tartós béke örök alapelveit jelenti ki.

Köszöntjük XII. Piusban, az első pápát, ki a Világegyház trónusán *magyarul szólalt meg,* édes nyelvünkön beszélt magyar gyermekeihez. Köszönjük, hogy annyira szívébe zárt minket, magyarokat és szeretetét gyakran és szinte tüntetően mutatja meg nekünk.

Köszöntésünkhöz imánk párosul: Tartsa meg Isten Szentatyánkat, hogy mint Péternek utóda odaadja az elesett világnak azt, amije van: hogy Jézus nevében meggyógyuljon és járjon:

Da iacenti mundo, Petre, quod habes:
In nomine Iesu surgat et ambulet.

Radó Polikárp dr.

Vázlat a gyakorlati pedagógia egy megiratlan fejezetéhez.

(A szervezésre való nevelés.)

Nem is olyan régen, csak pár évtizeddel ezelőtt a humanisztikus középiskolát úgy tekintettük, hogy az a szellemi tudományok fellegvára, amelyhez a korszellem áramlatai nem érnek el. Szinte arisztokratikus valaminek tartottuk, amely előkelő, régi hagyományokat őrzött meg, azért a nevét is így írtuk: „főgymnasium". Azt hittük, hogy a humanisztikus középiskola a kultúra változhatatlan alapjainak a letéteményese, a multból sértetlenül átmentett klasszikus hagyományok hivatott őre, amely dacol divattal, idővel, változó korszellemmel.

Átmeneti időkben, korok fordulópontján azonban kitágul a szellemi horizont, és ilyenkor észrevesszük azokat a jelenségeket is, amelyek a nyugodt fejlődés egyforma éveiben észrevétlenül maradtak. Ha most, a szellemi forradalmak viharai közt, visszanézünk a humanisztikus gimnázium pár utóbbi évtizedére, meg kell állapítanunk, hogy a gimnázium sohasem volt az az elzárt világ, aminek gondoltuk, hanem igenis magán viselte a korszellem nyomait, amint hogy maga is hatott kulturális felfogásával, szellemi életszemléletével a korra. Hogy mégis úgy tűnt fel, mintha a változhatatlan hagyományokat képviselte volna, az egyszerűen optikai csalódás volt: a felfogásunkat annyira befolyásolta a korszellem, hogy észre sem vettük, hogy a gimnázium nem az örök és változhatatlan alapelveket képviseli, hanem csak azoknak a divatos magyarázatát. Hogy pedig a középiskola exkluzívnak, egy kicsit talán arisztokratikusan hidegnek, előkelőnek látszott, annak az a magyarázata, hogy igyekezett távol tartani magát a gyakorlati élettől, csak a szellemi tudományokat akarta áthagyományozni. De ezzel sem tett mást, mint a kor racionalista világnézetéhez alkalmazkodott, amely az ész egyeduralmát hirdette.

A 19. század, amelytől mi a humanisztikus középiskolát jóformán változatlanul átvettük, a racionalizmus csillagzatában állt. Most, hogy az egész világszemléletünk átalakulóban van és megszabadultunk a megszokás bilincseitől, világosan látjuk, hogyan hagyta rajt a racionalizmus a kezenyomát a humanisztikus középiskolán. Ma már jól látjuk, hogy ez a szellem nemcsak a történelem-tanításban, vagy a természet-

szemléletben tükröződött, hanem az egyes tárgyak értékelésében, sőt a módszertanban is. Például a nyelvtannak, a matematikának a formai képzőerejét hangsúlyoztuk: az ész fejlesztése volt a döntő szempont ezeknél a tárgyaknál — az ésszel való argumentálás, a bizonyítás volt a cél a pozitív tudományoknál. Még a világnézeti tárgyakba is belopózott ez a felfogás, amint szomorúan látjuk ezt a hitvédelmi tankönyveinkben, amelyek abban a korban készültek, de lényegében ma is használatban vannak. A racionalista-pozitivista felfogás visszatükrözése volt az iskolának az a követelménye, hogy minél több adatot, hosszú memoritereket kívánt a tanulóktól.

Intelligenciánk öregebb képviselőitől ismételten halljuk a panaszt, hogy a mostani ifjúság kevesebbet tud, mint a régi — ilyenkor mindig a pozitív ismeretek tömegére, a memoriterek sorozatára hivatkoznak.

A mai korszellem élesen szemben áll az elmúlt évtizedek felfogásával. Ezt a megváltozott szellemet úgy szokták jellemezni, hogy mindenben a totalitásra törekszik. Szakított a végnélküli analizálással és inkább a szintézis az igénye. Ez a kor megtanulta, hogy az egész több, mint a részek összege, tudja értékelni a gondolatot, a szellemet, amely a részekből egészet, a tagokból organizmust alakít.

Érdekes jelenség, hogy a kialakuló korszellem előbb formálta át az iskolát, mint mielőtt irányító eszméit világosan a felszínre hozta. Előbb gyakoroltuk és csak később vettük észre, hogy új szellem kialakulásáról van szó.

Az iskola egyre erősebben hangsúlyozta, hogy az adatok ismerete az igazi tudásnak csak kis része; az adatoknak, az egyes tényeknek összefüggő gondolatsorba való összeépítése, a szintézis, az átfogó ismeret az igazán értékes. Ennek megfelelően egyre nagyobb szerepet nyert az összefoglalás, az áttekintés, a megadott szempontok szerint való egységes képbe-foglalás. Érdekes: a sokat emlegetett „osztályfoglalkoztatás" is csak a megváltozott korszellem megnyilatkozása: a kollektív életszemlélet kifejezője szemben az elmúlt idők szélsőséges individualizmusával.

A totalitásra való törekvés szükségképi következménye, hogy az iskolát nem tekinthetjük többé tökéletesen elzárt területnek, hanem egyre jobban érvényesítjük az életre való előkészítés gondolatát. Az iskolát bele akarjuk állítani az élet áramlatába, annak szerves részévé akarjuk fejleszteni. Régebben az elvont észművelés volt a gimnázium ideálja, ma az iskola legfőbb célját a nevelésben látja és ennek megfelelően az erkölcsi nevelés nagyobb hangsúlyt nyert, mint a pusztán értelmi nevelés. Egyelőre még csak óvatosan, egy kicsit szinte restellkedve, de mégis csak kezdjük elismerni, hogy nem az absztrakt tudományos képzés, hanem a gyakorlati életre való nevelés a legfontosabb. Az átmenet nem könnyű. Az iskola hagyományai a régi, előkelő elzárkózottságot őrzik, de a gyakorlat ezt az elvet már több pontban áttörte.

Igazában azonban nem kell restellnünk ezt a feladatot: a humanisztikus középiskola és ennek szellemi elődjei valamikor éppen eléggé gyakorlatiak voltak. Legősibb formájában rétorképző iskola volt, ami ugyancsak gyakorlati cél volt akkoriban. Később hosszú évszázadokon át a latin nyelv nem előkelő dísze volt az iskolának, hanem gyakorlati célt szolgált, lévén a latin a nemzetközi érintkezés és a tudomány valóságos, élő nyelve. Hosszú sor példát lehetne felhozni annak igazolására, hogy

a humanisztikus gimnázium igenis közvetlen kapcsolatban volt az élettel, az elméleti képzés mellett a valóságos, gyakorlati élethivatásokra is akart, és tudott előkészíteni és amikor változtak a kor követelményei, az iskola célkitűzése is ezekhez idomult. A tanítási anyag lényegében hosszú időn keresztül változatlan maradt, de az iskola szelleme, életet adó lelke lassan-lassan átformálódott, vagy legalább is átszíneződött a kor irányító gondolatainak megfelelően.

A megváltozott kulturális felfogás és a megváltozott gyakorlati élet ma megint új feladatok elé állítja az iskolából kikerülő fiatal embereket, olyanok elé, amelyeket eddig az iskola nem ismert, vagy legalább is a maga hatáskörén kívül állónak gondolt. Ha a középiskola be akarja tölteni történelmi szerepét, akkor ezekkel a kérdésekkel is foglalkoznia kell, mert hisz célja a kultúra-közlés, még pedig az élő, a valóságos kultúrának az áthagyományozása a következő nemzedékre. Kétségkívül vannak változhatatlan, örök kultúrjavak, amelyeket az eredeti épségükben kell megőriznünk, de általában az egyes kultúrjavak értékelése, fontossága, egymáshoz való viszonya idők folyamán változhatik. Ha az újonnan szerzett kultúrjavakat beillesztjük a régiek közé, a régiek közül a fontosabbakat részletesebben kifejtjük és jobban értékeljük: ezzel nem tagadjuk meg a humanisztikus műveltség ideálját, hanem éppen ellenkezőleg tovább fejlesztjük, vagy esetleg csak napfényre hozzuk azt, ami azelőtt rejtve volt.

Ahhoz, hogy valaki meg tudja állni a helyét a társadalomban, vagy még inkább, hogy abban vezető állást tudjon elfoglalni — ahhoz minden korban és minden helyen más és más tulajdonságok szükségesek. Itt nemcsak műveltségi, tanultságbeli különbségekre gondolunk, nemcsak a szakműveltség különböző fokára, hanem azonkívül bizonyos belső lelki tulajdonságokra is.

A civilizációnak az utóbbi pár évtizedben való rohamos fejlődése erősen megváltoztatta a gyakorlati életben való érvényesülés feltételeit. Általánosan ismert tény, hogy minél magasabb fokú valamely civilizáció, annál bonyolultabb és annál nehezebb egyes részeinek a működését összefüggésükben ismerni, annál nagyobb feladat az egészről áttekintő képet alkotni — de viszont másrészről annál nagyobb a szükség, hogy legyenek olyanok, akik ezt az összefüggést ismerik. Szeretnénk ezt egy példával megvilágítani. Primitív igényeknek megfelelő falusi házat szükség esetén megépít maga a gazda, aki az építő-mesterséget külön soha nem tanulta. Ezzel szemben a modern városi bérház építése 40 különféle ipari szakmunkást foglalkoztat. Addig, amíg az épülő házak legnagyobb része primitív falusi ház, ritkán lesz szükség átfogó tudású, gyakorlott organizátorra, aki 40 különféle iparos munkáját vezeti és egy cél érdekében egységesen irányítja, de minél komplikáltabbá válik az élet, annál gyakrabban lesz ilyenekre szükség. Valamikor csak nagy gyárvállalatok, hatalmas üzemek berendezéséhez kellett különleges szervező tehetség, ma a legkisebb üzlet megnyitása is bonyolult viszonyok ismeretét, szélesen elágazó szervezést kíván. Ezért van az, hogy ma egyre többet hallunk a szervezés, az organizáció nagy jelentőségéről.

Amíg a bonyolultabb szervezés csak rendkívüli feladat volt, addig megelégedtünk azzal, hogy azt művészetnek tekintettük, különleges tehetségnek; akkor mindenegyes különleges feladathoz kerestek egy

szervező zsenit, aki aztán évtizedekre megoldotta az összes problémákat. Ezzel szemben a mai technikai civilizáció azt kívánja, hogy jóformán mindenki, de legalább is minden vezető állást betöltő személy szervező-tehetség legyen.

A háborús viszonyok és a háború utáni tervek még inkább időszerűvé teszik ezt a kérdést. A háborús idők anyagszűkössége, ellátási problémái újra meg újra a felszínre hozzák a szervezés ügyét, a háború utáni berendezkedés pedig nyilván gigantikus méretű organizációt fog megkívánni. A tervek szerint az „Új Európa" felépítésének a munkájából jelentős rész fog jutni nekünk, magyaroknak is. Éppen ezért ma már az iskola nem mehet el emellett a kérdés mellett érzéketlenül: az alapműveltség elemeivel együtt a lehetőség szerint a szervezésre is meg kell tanítani ifjúságunkat, hogy a megváltozott viszonyok között is be tudja tölteni szerepét a népek versenyében. Ez a verseny jelentős tényezők véleménye szerint éppen a szervezés, az organizáció kérdésein fog eldőlni.

A következőkben rövid vázlatot szeretnék arra nézve nyujtani, hogyan képzeljük el a szervező-tehetség kifejlesztését középiskolás diákjainknál. Mint már a címben is jeleztük, mindössze pár gondolatot szeretnénk felsorakoztatni: hogyan lehetne felkeltenünk az érdeklődést ifjúságunkban az organizáció kérdéseivel szemben és hogy a meglevő tananyag keretében hogyan lehetne őket megtanítani a szervezés alapfogalmaira.

Nem óhajtunk behatóbban foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy vajjon a szervező képesség egyáltalában nevelhető-e, s ha igen, megvan-e a magyar fajban az erre való készség? De ha egyáltalában felvetődik a kérdés, meg kell mondanunk, hogy mind a kettőre igenlő a válaszunk.

Minden emberben a tehetségnek, a szunnyadó képességeknek egész skálája van meg, de ezekből csak bizonyos számú fejlődik ki, de a körülményektől — elsősorban a neveléstől és a környezettől függ, hogy mennyi és milyen. Nagyon sok kiváló orvos van például, aki megfelelő neveléssel kitűnő tanár lehetett volna és megfordítva. Éppúgy meggyőződésünk, hogy neveléssel nagyon jó organizátorokat is tudunk kifejleszteni, ha idejében felhívjuk diákjaink figyelmét az organizáció alapfogalmaira és alkalmat adunk nekik ily irányú képességeik gyakorlására. Hogy speciálisan a magyar fajban megvan-e erre a megfelelő hajlam, arra nézve is határozott igennel felelünk. A mély lényeglátás, a helyes emberismeret, de legfőképpen a szintézisre való törekvés, szinte mondhatnánk, hogy a magyarság alapvető tulajdonságai, már pedig éppen ezek az alapfeltételek, amelyeknek a jó organizátorban meg kell lenniök.

Mert mi is tulajdonképpen az organizáció, a szervezés? Legegyszerűbben úgy határozhatnánk meg, hogy az emberi berendezkedésben a természetes organizmus céltudatos utánzása. A természetes szervezet egyes tagjai nem különálló részek, hanem működésükben egymásra vannak utalva és egymással kölcsönhatásban vannak oly módon, hogy az egyes működések az egésznek a jólétére és fenntartására egységesen folynak le. A szervezésnek tehát az a feladata, hogy az embereknek egy bizonyos csoportját előre megfontoltan és céltudatosan egységbe foglalja, hogy különböző módokon valamely előre meghatározott cél elérésére együttmunkálkodjanak.

Ezen meghatározás alapján természetesnek és magától értetődőnek látszik, hogy végeredményben minden emberi közösséget organizációnak, szervezetnek kell látnunk: a családot, az iskolát, a legkülönbözőbb üzemeket, az egész társadalmat. Valóban ma így is látjuk — de ez csak a fejlődés eredménye, annak a totalitásra való igénynek az alapján, amelyről előbb már említést tettünk. Az előző évtizedek embere nem látta ezt ennyire világosan. Azt szokták mondani, hogy az élő szervezet részeinek az összefüggését legjobban a betegség idején lehet megérteni, a mesterségesen alkotott organizációnál ugyanezt tapasztaljuk: szörnyű forradalmakat kellett átélnünk, hogy az emberi társadalom igazi szerkezetét, organikus jellegét megérthessük. Hogy csak egy-két példát említsünk: az előző korok a társadalmat disgregált halmaznak fogták fel, amelynek egyes részei önálló életet élnek. Hogy a társadalmi bajok annyira kiéleződtek, az nagy mértékben ennek a felfogásnak volt az eredménye, az osztályharc ennek a folyománya. A fogyasztót és a termelőt is mint két szembenálló ellenséges tábort fogták fel és szinte forradalminak tüntek fel Henry Ford gondolatai, aki azt hirdette, hogy a termelőnek elsőrendű érdeke, hogy a fogyasztó anyagilag erős legyen.

Ha az ifjúságunkat a szervezésre meg akarjuk tanítani, a legelső feladatunk: neveljük arra, hogy a körülötte levő világot mint szervezetet fogja fel. Meg kell tanítanunk arra, hogy a társadalomban minden mindennel összefügg. A társadalom osztályai nem széttagolt részek, nem önálló egységek, hanem egy organizmusnak a tagjai, amelyeknek a működése az egész társadalomra kihat. A váltókezelő, a mozdonyvezető, a soffőr, a levélhordó, a távírász mind-mind értékes tagok, ha közülük bármelyik elhanyagolja kötelességét, az összességre súlyos károk származnak. Hogy az egész társadalmi gépezet mozog, még pedig rendesen símán, minden nagyobb zökkenés nélkül, az csak úgy lehetséges, hogy a névtelen milliók becsületesen, sokszor hősiesen végzik munkájukat.

Természetesen a mai bonyolult civilizációs berendezkedés mellett nem könnyű ezt diákjainknak megmagyarázni és csak lassan, lépésről lépésre vezethetjük őket az organizációs alapfogalmak megértésére. De viszont nincs olyan középiskolai tantárgy, nincs a diákéletnek olyan jelentéktelen mozzanata, amely alkalmat ne adna a tanárnak valamely szervezési kérdés megtárgyalására.

Már az I. osztályos kis diáknál elkezdhetjük, sőt el is kell kezdenünk ezt a munkát. Ismételjük, az a legfontosabb feladat, hogy szoktassuk a gyermeket ahhoz a felfogáshoz, hogy mindenben tanulja meglátni a szervezetet, az organizmust, az összefüggő rendet. Igyekezzünk a gondolkodásukat úgy irányítani, hogy észrevegyék: az iskola rendje, a község, a város élete, egy üzlet, egy gyár berendezkedése, az egész emberi társadalom, maga az állam is mind-mind szervezet, amelynek egyes részei, az egyes emberek, osztályok, kisebb-nagyobb csoportok valamely nagyobb organizáció működő tagjai, amelyeknek a közösség javára magasabb cél érdekében össze kell munkálkodniok.

Az I. osztályban az osztályfőnöki óra is alkalmat ad arra, hogy diákjainknak az iskola szervezetéről beszéljünk. Megtehetjük, hogy egyszerűen bemutatjuk az iskola statikus szerkezetét: tanár, osztályfőnök, igazgató, főigazgató. De mindezt megtölthetjük élettel és bemutathatjuk úgy is, mint dinamikus organizmust, ahol minden tagnak szerepe van,

működik, aztán az egyes tagok funkciója egybekapcsolódik egy közös cél, az ifjúság nevelése érdekében. Ugyanezt tehetjük a község, a város, vármegye életével kapcsolatban — erre szintén van mód az osztályfőnöki óra keretében.

Hogy egy üzlet, üzem, vagy akár gyár hogyan működik, annak megértését szinte észrevétlenül tudjuk belopni tanítványaink lelkébe. A mennyiségtanban a nyereség- és veszteségszámítás kapcsán a gyermekek egy kis irányítással maguk fogják elsorolni, hogy mi mindenből tevődik össze valamely kereskedelmi cikk ára. Ennek alapján a tanulók egyre bővülő körben látják maguk előtt az üzlet menetét: a beszerzésnek, a szállításnak, a vevőkör megszerzésének stb. organizmusát.

Mennyiségtani példák keretében újra, meg újra szerepelnek az adók. Ha megkérdezzük diákjainkat: miért kell adót fizetni? ... igen, igen különös feleleteket kapunk. De mikor megmagyarázzuk, hogy az államnak milyen kiadásai vannak, mi mindenről kell gondoskodnia: akkor egyre jobban megvilágosodik előttük az állami berendezkedések szerepe, kölcsönös összefüggésük, megértik, hogy az iskola, a kórház, a rendőrség, a csendőrség, a hadsereg, a bíróság, a közigazgatás ... mind-mind egy nagy, élő szervezetnek a tagjai, amelyek arra szolgálnak, hogy a polgárok nyugodtan, békésen, boldogan élhessék a maguk életét — egyszersmind megtanulják, hogy a polgároknak viszont a közösség érdekében a közös munkából részt kell vállalniok, dolgozniok, sőt áldozatot kell érte vállalniok. Így alakul ki lelkükben az államnak, mint organizmusnak a világos képe.

A földrajzban is sok alkalom kínálkozik ennek a bemutatására. Az ország politikai beosztása szemléletes képet ad a szervezet egyes tagjairól, ezeknek a tagoknak az egymásba való kapcsolódását, a működésüket, élő organimussá való összeépülésüket a tanár magyarázatából könnyen meg fogják érteni. Az utak, vasutak, vízi-, légi-utak hálózata holt anyag, de mindez az élő szervezet benyomását teszi, ha a tanár szemléletesen bemutatja szerepüket az ország ellátásában, az ipar és kereskedelem életében.

A történelem tanításában tovább mehetünk. Itt már be lehet mutatni, hogy az állam, a társadalom kialakulása nem véletlen, hanem céltudatos szervezők keze-nyomát viseli magán. A nagy uralkodók kivétel nélkül nagy szervezők voltak. II. Ramses, Nagy Sándor, Iulius Caesar, Dzsingisz Khán, meg a többi nagy hódító egész Napoleonig nemcsak nagy hadvezérek, hanem kivétel nélkül nagy organizátorok is voltak. A magyar történelem kiváló uralkodói, Kálmán, IV. Béla, Mátyás király szintén. Szent István pedig a történelem egyik legzseniálisabb organizátora volt, aki a széthúzó erőket be tudta állítani egyetlen közös cél szolgálatába, kisebb részekből felépített, ezerévvel dacoló, nagyszerűen működő egységes és hatalmas szervezetet adott a magyarságnak, úgy, hogy befelé zavartalanul élő, kifelé erőt és tekintélyt sugárzó hatalommá vált. A történelem nagy szervezőin bemutathatjuk az organizáció alapjait; ezek: a cél kitűzése, az alkalmas személyek, intézmények összeválogatása és a cél érdekében való működtetése és mindennek nagy, átfogó keretbe való összeépítése.

A fizika tanítása módot ad arra, hogy a technikai organizációt: gyárak, erőtelepek szervezetét ismertessük, de ennek kapcsán arra is mód

nyílik, hogy az organizáció tökéletesítéséről, a racionalizálásról is beszélhessünk. Megmagyarázhatjuk, hogy a racionalizálás a gazdasági eszközöknek és erőknek minél tökéletesebb kihasználása minél nagyobb teljesítmény elérésére. A középiskolai fizika-tanulmányok során erre annyi anyag van, hogy ennek megbeszélését csak a rendelkezésre álló idő rövidsége korlátozza.

Még a hittanban is nyílik alkalom, hogy az organizációval foglalkozzunk, hisz az Egyház szervezete is gyönyörű példája a tökéletes szervezetnek, kereszt- és hosszmetszete egyaránt mintája a jól szervezettségnek.

Az egyes tantárgyakon belül megvan tehát a lehetőség, hogy elméletben megismertessük ifjúságunkkal a szervezés kérdéseit, az organizáció módjait és példáit. Az iskolai kirándulások kapcsán pedig a szervezés gyakorlati mintáit állíthatjuk tanítványaink szeme elé, ha megfelelő céltudatossággal válogatjuk azokat össze és készítjük őket elő.

A gyárak látogatásánál megvan az a veszély, hogy a tanulók elvesznek a részletekben, egy-egy gép, vagy technikai berendezés apróságait ismerik meg, érdekes, de az összeség szempontjából jelentéktelen részletkérdéseket magyaráznak meg nekik. Ennél sokkal fontosabb és értékesebb, ha a gyárat mint szervezetet, mint organizmust mutatjuk meg nekik. Ha a gyártás útjait kísérjük végig: hogyan lesz a nyersanyagból iparcikk, milyen kiépített szervezet gondoskodik arról, hogy az anyag a gyártási folyamatokon végigjárjon, ha bemutatjuk a munkafelosztást és az egyes részek összekapcsolódását, a céltudatos egymásutánt — akkor ebből kialakul tanítványaink lelkében az organizmus, az élő szervezet képe. Mindez talán kezdetben kevésbbé érdekes a szemükben, mint egy-egy technikai részlet bemutatása, egy gép működtetése, de viszont csak így kapnak áttekintést, szintézist, ami mindennél fontosabb. Azt is meg kell mutatnunk, hogyan épül fel a gyár gazdasági szerkezete: az egységes középponti vezetésből hogyan ágaznak szét a beszerzési, gyártási, eladási csoportok, aztán hogyan történik az ellenőrzés, hogyan állapítják meg a gazdaságosságot: ez mind a szervezésnek egy-egy fontos részletkérdése.

A középiskolák tanulmányi kirándulásai során ritkán szerepel valamely nagybank meglátogatása: aki azonban megpróbálta ezt is beilleszteni a programjába, az tudja, hogy ezzel kapcsolatban mennyi alkalma nyílik szervezési problémák megbeszélésére.

Újabb pedagógiai gyakorlatunkban egyre nagyobb szerepet juttatunk tanítványaink öntevékenységének fejlesztésére is. Midőn a szervezés alapfogalmait akarjuk megismertetni, akkor is felhasználhatjuk az önálló tevékenység termékeny pedagógiai elvét. Tulajdonképpen sokkal több alkalom van erre, mint első pillanatban gondolhatnánk.

Azt akarjuk elérni, hogy a gyermek mindenütt meglássa, mindenben észrevegye a szervezetet, az egyes részletek, elszigetelt tények helyett az összefüggést, az egymásba kapcsolódó tevékenységet. Attól a pillanattól kezdve, hogy a kis tíz-esztendős gyermek belép az iskolába és egy osztálynak a tagja lesz, éreznie kell, hogy nem magára hagyott kis jószág, nem elszigetelt valaki, hanem a társadalmi közösségnek a része, akinek szerepe van, aki működést fejt ki, akitől bizonyos mértékben az osztály élete is függ. Meg kell tanulnia, hogy az egyén munkája befolyá-

solja a közösséget, jó és rossz értelemben egyaránt. Ezért helyes, ha tanulóinknak módot adunk, hogy az osztály életében úgy vehessenek részt, hogy a közösség érdekében végzett munkájuk látható is legyen. Az apró tennivalókat szétosztjuk, hogy mindenki felelősséggel végezze a rábízott munkát és érezze, hogy ezzel az egész osztályt szolgálja. De a szervezettség fogalmával igazában ott ismerkednek meg először, ahol többek összekapcsolódó tevékenységére adunk alkalmat. Érdekes megfigyelni, milyen céltudatos összemunkálkodás fejlődhetik ki, ha az egész osztályt mint szervezetet engedjük működni. Egészen egyszerű kis példa: dolgozatok összegyüjtésének rendesen az a módja, hogy minden padsorban egy-egy fiú kilép és összeszedi a pad szélére rakott dolgozatokat. Ha hátulról előre adják, kézről-kézre, akkor kivétel nélkül mindenki részt vesz a munkában és érzik, hogy egy közösségnek a működő tagjai, akiknek az összekapcsolódó tevékenységétől függ az eredmény. Még az egyszerű sorbaállást is fel tudjuk használni a szervezés begyakorlására: figyelmeztetjük a tanulókat, hogy igyekezzenek a legrövidebb úton a helyükre jutni, megmutatjuk, hogyan kell egymásnak helyet adni — ebben is a rendszeresség, a céltudatosság, az összeműködés példáját láthatják maguk előtt. Az organizációnak igen ügyes példája az is, amikor gyüjtésnél, pénzbeszedésnél sejtekre osztjuk az osztályt, kisebb csoportokból „kerületet" alakítunk, a kerületek fölé pedig egy központi pénzbeszedőt állítunk, aki az eredményt egyesíti és a végső elszámolást végzi.

Sportban az egyes csapatok összeállításánál már a személyek alkalmassága is szerepet játszik, így egy football-, vagy hockey-csapat megszervezése tulajdonképpen komoly organizációs feladat. Örülnünk kell, ha tanítványaink erre maguktól vállalkoznak, jobb, ha a testnevelő tanár, vagy az osztályfőnök ezt csak a háttérből irányítja, mint ha saját maga végzi: hadd érezzék a fiúk a szervezés munkájának a problémáit, de hadd érezzék meg az izgalmát is és az eredmény tudatának jóleső érzését. A sporttal kapcsolatban különben sokszor van alkalmunk tanítványainkban az organizációs tevékenység iránt való érdeklődés felkeltésére, ha igyekszünk megértetni, hogy a csapat játékában nem az egyéni érvényesülés a fontos, hanem a munkakör lelkiismeretes betöltése, és az eredménynek is a legbiztosabb záloga az együttműködés, az „összjáték" — vagyis egy sportcsapatnak nem mint az egyének halmazának, hanem mint egységes szervezetnek kell működnie.

Felsőbb osztályos diákjainknál sor kerülhet egy-egy előadás, kongregációs vagy önképzőköri gyűlés önálló rendezésére is, ami szintén organizációs munka, illetőleg lehet úgy irányítani, hogy az legyen. A műsor összeállítása, a szereplők kiválogatása, az iskolai hirdetőtáblán való „reklámozás", az előadás helyének az előkészítése, mind jó alkalom a szervező-tehetség fejlesztésére.

Ha pedig megengedjük, hogy diákjaink egy kirándulás, pláne színdarab rendezésében is közreműködhessenek, akkor már a szervezés magasabb fokába is bepillanthatnak. Az ifjúsági színdarabok előadásánál rendesen a nyilvános szereplésen van a hangsúly — és a színdarabok pedagógiai értékelésénél többnyire ezen a ponton vannak viták. Aki próbált már önállóan színdarabot rendezni, az nagyon jól tudja, hogy a technikai rendezés sokkal több munkát ad, mint a betanítás, a színpadi

rendezés. A szükséges „kellékeket" összeszedni, a rendesen akadozva működő függönyöket, kulisszákat mozgatni, a meghívásokat lebonyolítani, a jegyeket kiadni, a termet előkészíteni, a közönséget elhelyezni, a végén anyagilag leszámolni és még sok más feladatot úgy megoldani, hogy az előadás a végén mégis simán folyjék le — nagy körültekintést, sok munkát és nehéz gondot jelent. Ehhez szabályszerű organizálás kell. Ha ebbe belevonjuk tanítványainkat is, talán még több nehézségünk lesz, de viszont a számukra mód adódik komoly szervezésben aktíve is részt venni. Ehhez képest egy osztálykirándulás megszervezése könnyű feladat, de még mindig nagyon jó az organizációs készség fejlesztésére.

A cserkészet, a diákkaptár, a sakk-kör, fotokör (az utóbbiak versenyek, illetőleg kiállítások rendezésével) szinte kimeríthetetlen lehetőséget nyujtanak arra, hogy tanítványaink a legkülönbözőbb oldalról megismerkedjenek a szervezés problémáival és tökéletesíthessék ilyen irányú tehetségüket — de mindennek részletesebb tárgyalása már kívül esik kitűzött célunkon. Mindössze annyit akartunk bemutatni, hogy a középiskola tantárgyaival kapcsolatban is van mód a szervezés elméletével való foglalkozásra, az organizáció kész példáit is bemutathatjuk, az iskola életében pedig a kis I. osztályos diák éppúgy talál alkalmat, hogy szervező-tehetségének szárnyait bontogassa, mint a legfelsőbb osztályok tanulója.

Borbély Kamill.

Berzsenyi Dániel és a reformkor gondolatvilága

Az évről-évre beköszöntő százados évfordulók, nagyjaink centenáriuma családi ünnepei a magyar szellemnek. A magyar lélek folytonosságának bizonyítékai, mely tudatosan érzi közösségét a magyarság nagy képviselőivel Szent Istvántól kezdve napjainkig. De az igazi családi ünnepek szükséges járulékai az ajándékok, a tevékeny jóindulat tanuságai. Ebben nincs hiány, szobrok, ünnepi emlékavatások, emléktáblák sokasága bizonyítja a hálás utókor áldozatkészségét. De az emlékezet nem elég erős, ha pusztán egyesek kiváltsága marad a szellemi történeti nagyok ismerete, a nemzet szélesebb rétegeibe is le kell hatniok azon eszméknek, melyekben éppen nagyjaink jóvoltából részesültünk. Elmúlt néhány éve pl. II. Rákóczi Ferenc halálának 200 éves fordulója, a nélkül, hogy a nagy katolikus fejedelem Vallomásainak vagy az Aspirations d'un prince chrétien-nek új fordítása megjelent volna. Az Officium Rákóczianum felfrissítése sem lett volna időszerűség nélkül. Könyvtelen ünnepléseink sorában ezért sokszorosan örvendetes az olyan centennárium, mint Berzsenyié, melynek nemcsak hivatalos külsőségei voltak, hanem belső, maradandó emlékei is, a nagy költő műveinek szép kritikai kiadása, mely Kaposvár, Somogy-megye, a Magyar Tudományos Akadémia és az áldozatos tudós kiadó, Merényi Oszkár dr. jóvoltából a nagy költő behatóbb ismeretének lehetőségével ajándékozta meg a nemzet közönségét.

Fejtegetéseinkben Berzsenyi Dániel és Széchenyi István gróf kapcsolatait akarjuk megvilágítani. Széchenyi ismerte Berzsenyi műveit és a legnagyobb magyar születésének százötven éves fordulóján a magyar szellem jeles búvára, Kornis Gyula rajzolta meg a viszony történetét Széchenyi és magyar költészet című tanulmány-remekében. De 1941-ben jelentek meg új kiadásban Kaposvárott Berzsenyi Dániel prózai munkáinak gyüjteménye is, mely újból az olvasók elé tárja Berzsenyinek Széchenyi-ihletű akadémiai értekezését „A mezei mozgalom némely akadályairul".

Berzsenyi és Széchenyi erkölcsi célkitűzéseikben találkoznak. Ötödikes magyar olvasmányaink között ott szerepel Berzsenyi Kazinczy Ferenchez írott költői levele, melyben a műtaj természete szerint az ihlet heve alacsonyabb, mint a Magyarokhoz írt ódában, de éppen ezért a gondolat kifejtése részletesebb és világosabb. Kazinczy működését elsősorban erkölcsi jelentősége szerint értékeli:

Lelkedhez illő tárgy a nép erkölcse!
Az erkölcs-alkotó teremt népet,
Az erkölcs minden polgártestnek lelke,
E talpon áll létünk, alkotmányunk,
Minden népek, kiket csak esmerünk
Most és a mult kor történeteiben,
Az erkölccsel nőttek s viszont fogytak.

Látja az erkölcsi fogyatékosság káros gazdasági következményeit, a külföld-majmolás anyagi oldalát is. Keszthely és Cenk bölcs nagyjai; Festetics György gróf és a múzeumalapító Széchenyi Ferenc gróf példái lelkesítsenek minden magyart. Követésük nemcsak eszményi értékű, mert ők

Tudják, hogy a szent erkölcs törvénye
Nem más, mint önjavok feltétele;
Tudják, hogy mi szolgál honjok javára;
Tudják, hogy a nemzetnek sorsával
Saját hasznok szoros összefüggésben áll.

Az 1809 nov. 25-én kelt levelében Kazinczyt értesíti az epistola készültéről: „Ezen darabomban nem annyira Veled, mint cravátosainkkal (a külföld-majmolókkal) fogok beszélgetni. Én nem tudok megszabadulni azon nevetséges bolondságtól, amely engem szüntelen arra ösztönöz, hogy használjak és tanítsak." A vájt fülű széphalmi mester helyesen veszi észre Berzsenyi javító törekvéseinek erejét: (versei) igen-igen nemeslelkű, nagy talentumú és tüzű embert, hazafit és barátot mutatnak. „Ő egy kis Sonderling, egy kis Rousseau" írja Kölcseynek 1810-ben. Miért érezte különcnek Kazinczy Berzsenyit? Része lehetett benne a költő leveleiben megnyilvánuló szerénységnek is, mit a rutinos Kazinczy félszegségnek érzett, de Berzsenyi ihletének erős erkölcsi, nemzeti jellege is idegen volt a nemcsak finomlelkű, hanem finomkodó irodalmi vezér előtt. Berzsenyi is, Kazinczy is földbirtokos nemesek voltak. Számukra az irodalom semmi anyagi előnyt nem jelentett, de gazdálkodási rendszerükben is látjuk egyéniségük eltérését. Kazinczy mint földbirtokos is író maradt. A birtok kezelése számára kínos teher volt, nem szerette és ezért nem is értett hozzá. Berzsenyi biztos szemű gazda volt, jól látta a magyar mezőgazdaság helyzetét, ezért bir különös értékkel 1836-ban írott akadémiai értekezése „A mezei szorgalom némely akadályairul".

Széchenyit már ismerte a költő. Már a Lovakrul írott munkájának megjelenése után több levelet váltott vele. Észrevette Széchenyi törekvésének jelentőségét, és a legnagyobb magyarnak iránta mutatott szeretete, megértése szívét is megnyerte a Kölcsey-bírálat óta még jobban visszahúzódó költőnek. Széchenyi törekvésének, a nemzeti önismereten alapuló erkölcsi reform-munkának rokona az akadémiai értekezés is. Ismeri Berzsenyi a kor idevágó irodalmát, adatait is sokszor belőlük veszi, de főforrása mégis csak saját tapasztalata, saját okoskodása és szívből fakadó nagy törekvése a bajok orvoslására.

Hazánk a török hódoltság következtében jelentékenyen elmaradt nyugat gazdasági fejlődésétől. A XVIII. század, mely sok tekintetben az építés, az erőgyüjtés ideje volt, gazdasági tekintetben legfeljebb a főúri nagybirtok újjászervezését hozta, melynek jelentős mozzanata az erős

ütemű telepítési akció volt. Kincstári birtokokon is folyt a telepítés. Magyarország visszaszerezte nagyjából ezeréves határait, de népességében hihetetlenül megfogyott. A városok lakossága sem volt nagy. A mezőgazdasági viszonyokról szólva Berzsenyi is alapvető hiánynak a népesség kis számát tartja. „A magyarlakta jobb tájaink között alkalmasint legnépesebbek Sopron és Vas vármegyék rónái; de ez a népesség is csak olyan, hogy ott sem győzi a magyar a maga gazdaságát, ott is hegyi hencek és horvátok pörgetik a tarlót és a csépet, s még Kőszeg vidékén is láttam csehországi kapásokat. Ha pedig beljebb tekintünk hazánk szívébe, legtermékenyebb síkjain egész tartományokat látunk tatár nomadizmussal bitangoltatni, s hol számtalan faluk és városok virágozhatnának, az egész nemzeti mozgalom abból áll, hogy egy-két zsíros betyár hurcolja a subát és a lopott marhát." Berzsenyi, a dunántúli nagybirtokos érezhetően az alföldi viszonyokra gondol, ha nem is fejezi ki nyíltan célzását. Különben is a XIX. század divatos betyárromantikája nála más megítélésre talál, nem az irodalmi érdekességet látja benne, hanem a gazdasági és erkölcsi élet nagy kerékkötőjét.

A rossz néposzlat következtében az ország népesedési arányai eltorzultak. A felvidék a töröktől kevesebbet szenvedett, népe jobban szaporodhatott, Dunántúlon a feudális nagybirtok erősebben telepített, mint az ország más részeiben. Ez hozta, hogy „legmeddőbb havasokon munka és föld nélkül sorvad a sok nép; leggazdagabb rónáinkon pedig munkás nélkül sorvad a föld. Ott a szükség fogyasztja és aljasítja a népet s haszon nélkül vész a drága föld".

A felvidéki a mezei munka, főleg aratás idején lejön ugyan dolgozni, de a munka kínálata és kereslete szervezetlen. Sokszor olyan vidékre mennek vándor munkásaink, ahol nincs rájuk szükség és hetekig csatangolva, rongyosan és kiéhezve térnek haza. A munkavállalás szervezése igen kívánatos lenne. A nemzetiségi vidékről jött munkást Berzsenyi kevesebbre értékeli, mint a magyart, két-három tót vagy buger sem ér fel vele, de engedelmesebb és nem zárkózik el makacson, ha nem azt parancsolják neki, amihez szokva van.

A „céltalan néposzlat"-nak átkát még súlyosabbá teszi a birtokok rossz eloszlása, a céltalan földosztály. „Egy-két dugadúlt falu annyi élőföldet bitangol, mennyi a perzsagyőző Attikának alig volt" A nagykiterjedésű határ következtében az egyes gazda birtoka messzi van a falutól, sőt ha több tagban van földje, s ez a leggyakoribb eset, a tagok között napi járás is lehet. „Elfárad az ökör és béres, míg a dolog helyére jut, s az egész szorgalom csak a kertek aljáig szól." A birtok elaprózódásának kérdése mindmáig időszerű. Óriási nemzeti kárt jelent évről-évre az a fuvartöbblet és időveszteség, ami a sok távoleső részre tagolódott birtoktestek megművelésével jár. Az elaprózott birtokrészecskék egy tagra való átcserélését nevezzük tagosításnak, mely folyik ugyan, de a földek minősége, az örökölt részhez való ragaszkodás és személyes, helyi jellegű nehézségek miatt gyors ütemben nem hajthatjó végre, bár jelentőségében megelőzi a földhöz juttató birtokreformokat

Berzsenyi a birtok elaprózódásánál is nagyobb bajnak tartja a szomszédok örökös veszekedését, perlekedését és a cselédek korhelységét. Ezek a bűnök okozzák, hogy valaki „elég jó gazdának nézheti magát, ha több száz holdjai mellett nem koplal". Nem jobbágyokról van szó,

hanem a nemesekről, a Szent Korona tagjairól. Pedig a régi Magyarország gazdasági rendszere a jobbágyok ingyen munkáját is biztosította akár napszám, akár robot, akár más szolgáltatás formájában. Berzsenyi észrevételei az 1830-as évek állapotára vonatkoznak. 15 év mulva, 1848-ban megjött a jobbágytelkek váltsága. Az a telek, mely eredetileg a nemesi birtokos tulajdona volt, a jobbágy tulajdonába ment át. Megszűnt a robot és minden szolgáltatás. A nemesi földek is adózás alá kerültek s az 50-es évek még súlyosabb helyzetbe hozták a nemesi birtokost, mint aminőnek sorsát a költő festi. A magyar föld pénzügyi vonatkozásai kedvezőtlenek voltak. A tőkehiány, a hitelviszonyok kezdetlegessége adták az indítékot Széchenyinek is a Hitel megírására. Más országban talán szak-könyv lett volna belőle, nálunk nemzeti riadó volt. Gazdasági létünk alapja a földművelés volt. Monokuturás állam az iparosodó Ausztria mellett, ahol a mezőgazdaság az ipari jövedelemmel bíró fogyasztóközönségre támaszkodott. „Boldog (a) német paraszt . . . a maga csekély, de bekerített földjén oly boldogan él és annyi adót fizet, mennyi a több száz holdú magyart földönfutóvá tenné."

A nemesi közbirtokosok, közlegelők is kerékkötői a mezei szorgalom kialakulásának. Nincs szükség annyi közlegelőre, mint amennyi területet e célra fordítanak. Ha a birtokos állata végre kint van az agyon-használt közlegelőn, jószága nincsen biztonságban, mivel „a marhákkal való kártételek s a lopásnak és rablásnak minden kigondolható nemei annyira elhatalmasodnak, hogy végre a szegény gazda magát csupa afrikai maurusok között látja nyomorogni." Az állatlopás elburjánzását előmozdítja az is, hogy a zsidó árendások, a bor és hús kimérésének bérlői nem sok aggállyal veszik meg a lopott árut, egyes vidékeken rendszeres orgazdái a betyárok zsákmányának. Az utonálló szegénylegényekkel, állattolvajokkal jó viszonyt tartanak fent és csalárd bukás bejelentésére, azaz áru elsikkasztására is felhasználják őket, azt állítván, hogy a rájuk bízott holmit zsiványok vették el tőlük, pedig busás haszon mellett máshol adtak túl rajta.

A célszerűtlen birtok- és népességoszlaton az okos telepítéspolitika segíthet. Berzsenyi láthatta szűkebb hazájában, Dunántúl nyugati felében, hogy a XVIII. század telepítései fellendítették a mezőgazdaságot és megvetették a magasabb színvonalú gazdasági élet alapjait. A német telepesek „szorgalmat és hasznos mesterségeket is hozának, s oly meddő tájakat is, hol a könnyű élethez szokott magyar élni sem tudott, gazdag falukkal és városokkal töltének meg". Meglátja Berzsenyi az egy tömbben történő telepítés veszélyét is, a magában maradó nagy telepes tömeg zárt egységben marad, megtartja eredeti szokásait, nyelvét, faji vonásait. Ezért „fő gond legyen arra is, hogy az idegen nyelvű gyarmatok egy helyre nagy tömegben ne telepedjenek, hanem magyarokkal úgy közletve, hogy azok magyarokká váljanak, vagy pedig azoknak magyarosítására minden szükséges rendelet meg legyen téve."

Berzsenyi korában a telepítések ideje már lejárt, az idők megmutatták, hogy a nagy tömegű telepítések jobban biztosították a hazánkban élő németség nemzeti-faji öntudatát, mint a szórványosak. De ezen változtatni Berzsenyi korában már nem lehetett. Asszimilációs gyarapodás mégis volt, különösen olyan helyeken, ahol házasságok által is keveredett a kétféle nép.

Telepítés céljára pedig sok gyakorlati érzékkel az allodiális földeket tartja alkalmasnak Berzsenyi. Ugyanis azon birtokrészek, ahol jobbágyok nem laktak, mentesek voltak mindennemű adó alól, allodiális területek voltak. A nagybirtokosok arra törekedtek, hogy ezen területeket állandóan nagyobbítsák. Ezek a birtokrészek néptelenek voltak, munkáskéz hiányában nem használhatták őket földműves gazdaságra, hanem csak állattenyésztésre, mivel hatalmas gulyák, ménesek, birkanyájak őrzésére kevés ember is elég. 1848 ezen is nagyot változtatott. Az ősiség megszűntével meginduló birtokforgalom véget vetett az állattenyésztésre használt pusztai gazdálkodásnak is, sajnos, a nélkül, hogy egészséges falutelepítéssel segített volna a bajon.

Születés, élethivatás, érdeklődés a föld kérdései felé irányították Berzsenyi figyelmét. Ismeri korának idevágó irodalmát, de a dolgok ismeretén túlmenően saját észrevételei teszik művét becsessé, különösen azon részeknél, ahol a nép tulajdonságairól, az erkölcsi feladatokról szól. Őszintesége és bátor hangja Széchenyiével egyenrangú. Kemény igazságokat is meg mer mondani, de bizalma is van, hogy a meglevő fogyatkozásokat orvosolni is tudjuk. Végigtekintve az ország népein, észreveszi a köztük levő különbséget: „A mi számtalan hornyák, szoták; oláh stb. népeink nyilván mutatják szánakodásra méltó külsejükkel egész belsőjük szomorú állapotját, elannyira, hogy azokon honunk testi-lelki javainak legkisebb árnyékai sem látszanak." A német telepesek képe már vígasztalóbb. „A köztünk letelepedett német gyarmatok minden dícséretre méltó erkölcsöt és szorgalmat mutatnak ugyan, s ha előbbi szigorú hazájukból hozott holmi hibáikat nálunk lerázhatják igen is hasznos népekké válhatnak" Kár, hogy inkább bor és dohánytermelésre adták magukat a gabonatermelés és marhatenyésztés helyett, melyek főágai a magyar mezőgazdaságnak.

Az összehasonlításban elismeri a magyar faj kiválóságait, de meglátja a korában tapasztalható súlyos fogyatkozásokat is. „A magyar nép igen idomos, becsületérző, sok erővel és természetes okossággal bíró faj ugyan; de annak szép hajlományai gyakran nagyon rosszra vannak fordítva." Különösen az állatlopás a nagy hibája. „A magyar népmorál" azt mondja, hogy „jóra való ember lop ökröt, lovat, disznót; nem pedig aprólékot". Ennek a közfelfogásnak „több adót fizet nemzetünk, mint a legzsaroltabb nép a maga zsarnokának".

De ezen néphiba nem gyógyíthatatlan, „a lélekösmerő elhiszi, . . . hogy a magyar nép mindazon helyeken, hol az valami jobb rendtartásban vagy holmi kis kultúrában részesül, igen derék nép". Tehát a gazdasági kérdés mögött voltaképen művelődési, erkölcsi kérdés van. Széchenyi látásával Berzsenyi is észreveszi, hogy a közművelődés ügye, kell hogy segítsen az elmaradott népen. Főleg a magyar paraszti társadalomban fogyatékos a gyermekek nevelése. „A magyar mezei polgár mihelyt fia a szűrt, tarisznyát és baltát elbírja, ökrésszé teszi azt. Az ökrészség pedig abban áll, hogy a gyermek az apja avagy gazdája ökreit éjjel-nappal szanaszét legelteti, s mikor csak szerét teheti, azokkal lopat, azaz mások rétjében és gabonájában ökreit jól tartja." Ez a társadalom keretein kívül eltöltött élet felburjánoztatja a hibákat, a tolvajság különféle fajait tenyészti ki, s ha az ifjú meg is ismerkedik korán a pandurral, a megyei tömlöccel, keveset javul, mivel az ilyen büntetést a falu társadalma nem

tartja megszégyenítőnek. Ezek az ú. n. diplomatikus emberek. A szabad pásztorkodó élet emberei „mint legdelibb erdei gavallérok a magyar legénységnek betyárpéldányait formálják".

A pásztorkodás elszoktatja az ifjút a mezei munkától. Távol él apja házától, nem tanul bele a falusi ház körül szükséges változatos munka semelyikébe sem. „A gyermek semmi mesterségre nem taníttatik, úgyhogy ritkaság magyar polgárok között még csak olyanokat is találni, kik holmi durvább faragáshoz értenének." A mesterségekben való járatlanság annál szembeötlőbb, mivel a német telepeseknél, a házi szorgalom erősen támogatja a mezőgazdaságit. „Az teszi a nagy különbséget a magyar és német polgár közt, hogy majd minden német tud valami kis mesterséget, melyet a gazdaság mellett nagy haszonnal űz, s ha eladásra valót nem mindenik készít is, de a gazdasághoz megkívánható faragást, építést, mórozást (vályogépítést) stb. majd mindenik tudja.

A mesterségekben való járatlanság a magyar falura is rányomja bélyegét. „Földmívelőink épületei felette rosszak és úgy össze vannak tömve, mintha nálunk a föld oly szűk és drága volna, mint Londonban." A házak körüli belsőség rendkívül szűk, vagy egyáltalán hiányzik. Sajnos, nemcsak a paraszthá zaknál áll így a dolog, hanem a szegényebb nemeseknél is. „Számtalan helyeken az embereknek még kis kertjük sincs, úgyhogy nemcsak a parasztok, de sok helyen még a magyar Szent Korona tagjai sem tudnak fokhagymát termeszteni." A tőkehiány okozza, hogy a gazdasági épületek nagyrésze közönséges fatákolmány, aminek következménye, hogy egy-egy tűzvész egész falut tesz tünkre; vagyon, állat, minden elpusztul, mert a házak közé van zsúfolva. A német telepesek jártassága a falusi élet kíváпta építkezésben megmenti őket ettől a veszélytől. Épületei számosabbak és jobbak, mint a magyar gazdáé.

A magyar és német gazda különbségét más vonatkozásban is észreveszi Berzsenyi. A magyar gazda nem dolgoztatja feleségét, sőt még a ház körüli munkában is segítségére van. „Szép nemzeti bélyegre vall . . . hogy a magyar a gyengébb nemnek csak a könnyebb munkákat, a férfinak pedig csak az erőt kívánó dolgokat adja; s megvallom, valami barbariest látok abban, midőn a német hölgyével és lányával csépeltet, kaszáltat, stb., noha más részről meg kell azt is vallanom, hogy a német szorgalom nagy részét éppen az teszi, hogy mind a két nem minden munkában egyenlően vesz részt, s míg a magyar teletszaka csak dohányzik és furulyál, addig a német az asszonyokkal együtt fon, köt, varr stb., ami igen más következetű, mint a furulyaszó."

A nemesi nevelés sem célszerű a mezőgazdaság szempontjából. Következményei talán még károsabbak, mivel a nemesség kezében volt az ország megművelt területének nagyobbik része. A nemesi ifjú városban tanul, ami szüleinek nagy költséget okoz. Tanulmányai során nem foglalkozik olyan dolgokkal, melyekből későbbi gazdálkodása hasznot meríthetne „a helyett, hogy az életre és gazdaságra szolgáló tudományokba . . . avattatnék, többnyire olyanokat tanul, melyek a terhes nevelés által kiürült atyai gazdaságot még inkább kiürítik." A nemesi nevelés következménye aztán, hogy a tanulmányok elvégeztével az ifjú nem tanul bele a gazdaságba, nem veszi át idős atyjától az ügyek vezetését, „a városi mulatságokhoz ellenben nagyon is hozzá szokván, azokat majd faluról-falura, majd erdőről-erdőre hajhássza, majd pedig magát hivatalra

adja s mind így, mind amúgy unalmas gazdaságot vagy egy korhely ispánra, vagy egy zsivány hajdura bízza." Az állandó vendégeskedés, vadászat még nem volt halálos baj addig, míg az ősiség megvédte a nemesi birtokost, de 1848 után már nem volt mi kösse a magyar föld megindulását. Berzsenyi már 1833-ban látta a hivatal felé tájékozódást, ami a földjét elvesztő nemesség számára az ipari-kereskedelmi pályák megvetettsége folytán a társadalomban való illendő elhelyezkedés egyedüli lehetősége lett. Innen is láthatjuk Berzsenyi éles megfigyelő tehetségét. Problémalátását nem homályosítja el az egykorú élet szemléletének bonyodalmas világa. Meglátja a kérdések kusza valóságában a legjelentősebbeket, melyek más néven, más feltételek között a mai magyar életnek is problémái.

Az igazi művelődés anyanyelvi lehet és kívánatos, hogy ez az anyanyelv a magyar legyen hazánkban. Berzsenyi hisz az asszimiláció erejében. A nemzetiségi törekvések az ő korában még nem igen voltak ismeretesek a Dunántúlon élő költő előtt. Az 1790-es évek nemzeti felbuzdulása, a nemzeti romantika kialakulása azonban nem volt elég hatékony asszimilációs erő. Nemzetiségeinket a saját romantikus színezetű nemzeti öntudatra ébredésük nem a magyarsághoz vonzotta, hanem az ország határán kívül élő rokonokhoz. Másfél évtized multával, az 1848—49-i küzdelmek idején ráeszmélhettünk nemzetiségi kérdésünk igazi állapotjára. Berzsenyi még azon nézeten volt, hogy „világos igazság, hogyha népeinket valami kultúra áldásaiban részeltetni akarjuk, első gondunknak kell lenni, minden idegen nyelvű népeinket hazánk fő népével nyelvben ruhában egyesíteni." Mohács gyógyszereit látja az erőszaktól mentes asszimilációban, mely a magyarságot számban és értékben gyarapítaná.

Nagy feladat a magyar népet hibáiból kiemelni. Törvényeink nem elegendők reá. Különben is „a szilaj magyart a tömlöc és kínzás nemhogy jobbítaná, hanem inkább rosszabbítja". A tömlöcben száz és száz gonosztevővel ismerkedik össze, valósággal zsivány céhbe avattatik be a fiatalkorú bűnöző. Hivatkozik saját tapasztalatára is a költő, hogy látott Somogyban több évi tömlöcből kiszabadult embereket, akik már a kaposvári határban lopni, rabolni kezdettek. A tapasztalat és nem a kordivat készteti börtönjavító eszméinek kifejtésére. Az északamerikai módszert ajánlja, ahol dolgoztatják a rabokat, szorgalomra és rendes életmódra szoktatják. A hiányos mesterségbeli tudáson is segíthetnénk ezen módszer alkalmazásával.

De vannak javíthatatlan betyárok is. Terített asztal várja őket tanyán, falun, sőt uraknál is, mert mindenki tart bosszújuktól. Ezeket örökre kellene deportálni, hogy népünk erkölcseit egyre jobban ne rontsák. A meglévő törvényeket is szigorítani kellene, különösen a lopás büntetését lenne kívánatos szigorítani. A falusi zsidókra is ügyelni kell, mert sokszor követnek el orgazdaságot, a zsiványokkal is sokszor szoros összeköttetést tartanak fenn, sőt olyan „rablásra is vezetik, milyenről azok gondolkodni sem tudtak volna".

Az állattenyésztés, földművelés egymagában még nem jelenti az ország jó módját. „Az egész ország mezei gazdasága is csak úgy emelkedik illendő tökélyre, ha azt tudományok, mesterségek, kereskedés egymással kezet fogva gyámolítják. „Pénzünk kifolyik az országból, pedig a külföldi, főleg ausztriai portéka rossz és drága. Gyárak felállítására nem

gondolhatunk, mivel a nemesség szegény, még mezőgazdasági üzeméből is állandóan hiányzik a megfelelő forgótőke.

A hazai kereskedelemnél nemcsak az a fontos, hogy megteremtsük, hanem az és főleg az, hogy saját kezünkben tartsuk. „Való ugyan, hogy kereskedésünk körülményei nem igen kedvezők, de nem is azt akarom én mondani, hogy angolok legyünk, elég volna nekünk, ha egyszer csak azt tehetnénk is, hogy ne lennénk egészen a zsidók zsebjében, amit pedig megtehetnénk, mihelyt egyesületekbe lépnénk, mert minden testben rejtezik gyógyerő, csak azt felfedezni és munkáltatni kell; különben pedig ha oly szabad lesz is kereskedésünk mint az angolé, ha magunk nem kereskedünk, csak azok maradunk, akik voltunk, mert nem elég a szabad kereskedés, hanem szükséges, hogy a nemzet maga kereskedjék, különben mások használják azt."

A kérdés lényegét hivatásos közgazdasági író sem láthatta volna világosabban. Ha mi magyarok meg nem szervezzük az ipart és kereskedelmet, két lehetőség áll fenn, vagy külföldi vagy a hazai zsidó tőke csinálja meg. Az első megoldásnak veszélye a gazdasági függés. Erős tőkével rendelkező külföldi vállalatok leányvállalatok alapításával elérik, hogy az árszabályozásban döntő szerepet vihetnek, hasonló célú magyar vállalatok alapítását pedig saját anyagi fölényükkel hiúsítják meg. A honi zsidó gazdasági kezdeményezés is veszélyes, mivel erős tőkéik megsokszorozódnak, az ország gazdasági erőiben olyan hatalomra tesznek szert, ami nem kívánatos.

A magyar nép fényűzésre való hajlama gazdaságilag roppant veszélyt jelent, mivel iparcikkeinket nagyrészt külföldről hozatjuk. Közös hibája a pompakedvelés nemesnek, köznépnek egyformán. „Nemcsak nemeseink többnyire értékeiken felül pompáznak, de még a magyar köznép is annyira módiz sok tájakon, hogy a paraszt asszonyok és leányok ruháját csak a szabás választja meg az úri asszonyokétul; valamint a legények is már most nem elégednek meg az előbbi férfias öltözettel, hanem külföldi selyem nyakravalókat, külföldi tarka és erőtlen szövetekből készült mellényeket stb. kezdenek viselni.

A fényűzés közkeletű mentsége, hogy gyorsítja a pénz forgását, növeli a pénzforgalmat. De ez csak ott mentség, ahol a fényűzési cikk honi termék, „de midőn az ekeszarvon kívül alig van egyéb a nemzet kezében és mégis külföldieskedik, akkor valójában a pénzforgás oly gyors, hogy azt nem kezünkkel, de még szemünkkel sem foghatjuk meg, s gyakran minekelőtte learatnánk a búzát, már annak ára London körül jár."

A mértéktelen fényűzés külföldön is elszegényítette a nemességet, Franciaország nemességének elszegényedése közismert volt, de ott a polgárság gazdagodott a felsőbb osztály javaiból, a tőke más szerephez jutva továbbra is használt az ország gazdaságának. Nálunk az örökös pénztelenség pedig még az esetleg meglevő mezei szorgalmat is megbénítia. A pompakedvelés nemcsak ruházatban, külföldieskedésben nyilvánul meg. Fényűzés, pompakedvelés látszik „még a magyar gazdasági barmokból is, amit nemcsak a páratlan szépségű és pompájú szarvasmarha és szép ló, de még a nagy villásszarvú magyar juh és hosszú, sima, fehér, konyult fülű disznó is nyilván mutat". Ha a külföldi állatfajtákkal hasonlítjuk össze a honiakat, láthatjuk, „hogy a magyar inkább fantáziás, mint számolgató nemzet". A külső tulajdonság döntő szerepet

játszott az állatfajok tenyésztésében, a külföldi tenyésztés pedig inkább a hozadékot, a hasznot tartja szem előtt.

A magyar és a német gazda összehasonlításában is a fényűző hajlam követelményét rosszalja Berzsenyi. A magyar gazda gyorsan akar nagy gazda lenni, fantázia vezeti tervének megalkotásában, nem a hideg és pontos latolgatás. Innen van, hogy gazdáink „majd mindig több marhát tartanak, mint amit illendően tudnának tartani, s majd mindig több földet akarnak munkálni, mint amit illendő szorgalommal munkálni győznének. Mely nagy céltalanságnak elég gyakran is tapasztaljuk azon szomorú következéseit, hogy a sok rosszul tartott marha, haszon helyett bőrével, a sok rosszul munkált föld búza helyett gazzal, s az egész nagy gazdaság nagy szegénységgel fizet."

A földnek becsét nem pusztán a gazdaság kiterjedése teszi, hanem a tudás, a hozzáértés. Már említett példát máshol is Berzsenyi, hogy mit hoz a külföldi paraszt kis bekerített birtoka, melyet szakszerűen tud megművelni, de van nálunk is példa rá, „mert vannak tájaink, hol a magát jól bíró szorgalmas jobbágy annyi esztendei árendát (évi bért) ád a földért, mennyit azért másutt még örökben sem adnának." Céltalan tehát a nemesi birtokgazdálkodásnak azon fajtája, ahol az uraság saját üzemében akar minden földet megművelni, azért is, mert nem győzi, de azért is, mert a megnyomorodott jobbágy elerőtlenedik, s szorgalmas munkára képtelenné lesz.

A jobbágyokkal való emberséges bánásmód a gazdasági életben is nagy fontosságú. A magyar nép jótulajdonságairól már szólt Berzsenyi és kimutatta, hogy a nép hibáinak forrása maguk a jótulajdonságok, melyeket nem palléroz lelki kultúra és ezért eldurvulnak, hibákká lesznek. Ilyen jótulajdonságai a magyar népnek a fejlett becsületérzés, csinosságra törekvés, büszkeség, erő és okosság, mely ha nem terelődik helyes irányba, megannyi hibává változik. „A népmozgalomnak egyik fő ösztöne és rugója a becsületérzés. Ez teszi a vitéz előtt a halált könnyűvé, az izzadó munkás előtt a nehéz dolgot játékká, s ez teszi, hogy az minden nagy terhei mellett is, nem elégszik meg a szükségessel, hanem szünet nélkül többre törekedik."

A becsületérzés ösztönét ápolnia kell a munkaadónak, a földbirtokosnak jobbágyaiban, mert ha ez az ösztön rossz irányba terelődik, zsiványsággá fajul. A jó bánásmód érezteti a jobbágy emberi méltóságát és felejteti szolgaságát. Világosan láthatjuk az állítás igazságát, mégis a való élet mennyire rácáfol, milyen mulasztások terhelik e tekintetben a földesurakat. De nemcsak maguk az urak nézik le a népet, alantasaik sem bánnak vele különben. „Mert ha meggondoljuk, hogy néhol a legcsekélyebb tisztviselők és uracskák is a népnek semmi becsületet nem adnak, hanem azokkal szabadon gorombálkodnak, még az előljárókat is tézik (tegezik), lehuzatják, stb., éppen nem lehet csudálnunk, ha ily durva bánásmód mellett a népben a becsületérzés s azzal együtt a szépérény legszebb nemeit elfojtva látjuk."

Van nép, mely el tudja fojtani becsületérzését és elhagyja magát, szinte emberi háziállattá alacsonyul. A magyar nem ilyen, szilajsága következtében az embertelen bánásmód benne, az egész becsületérzést felfordítja, meghamisítja és gonoszítja, hogy „... nem a jóban, hanem a rosszban keres becsületet". Berzsenyi nem javasol értekezésében job-

bágyfelszabadítást, csak arra mutat rá, hogy a meglevő helyzet mellett is a jobbágynak emberséges életet lehet biztosítani, ha akarjuk. A fegyelemnek nincsen rovására az emberiesség, hiszen az ember mindig érzi a maga méltóságát és ennek elismerése jól esik neki. Viszont ha benne sértik meg, bármilyen alacsony állású is, ártani tud, mihelyt akar. „Nagyon balul gondolkodik, ki többet vár a gyűlölettől, mint a szeretettől." Magas kereszténvi felfogás nyilvánul meg Berzsenyi felfogásában, ami több mint klasszikus humanizmus. Nem az ideák világába száll fel, midőn a jobbágy helyzetét vizsgálja, megmarad magyar talajunkon, a rendi Magyarország földjén. És mégis általános érvényűek mondatai; a jobbágyság közel 100 éve a multé, de a költő szavai ma is időszerűek. Észreveszi az emberi társadalom alapvető vonatkozásait, melyek minden változás mellett is megmaradnak, mert gyökerük a keresztény lélekből nő ki. „Minden emberi társaságnak és szövetségnek boldogító lelke a szeretet, s ez teszi még az úri és szolgai viszonyokat is boldogítókká, s lehet tapasztalni, hogy a jobbágy a maga tartozásait nemcsak örömest megadja a vele szeretettel bánó úrnak, de azt még ajándékozza is, valamint ellenben tapasztalhatni azt is, hogy a vele rosszul bánót gyakran megbosszulja."

Igy kapcsolódik szoros egységbe Berzsenyi szemléletében a lelki vonás, a nép helyes szeretete a gazdasági élet reális felfogásával. A gazdasági kérdés alapját meglátja a nép lelki tulajdonságaiban, viszont a gazdasági élet hatásait, elsősorban a nép lelkére gyakorolt befolyása szerint érdekli. Érdekesen mutatja Berzsenyi szemléletének ezen kettősségét az a fejezet, melyet a céltalan szőlőszaporításnak szentel.

A magyar bor, különösen a tokaji bor, az egész világon ismert márka volt és az ma is. A szőlőtermelés elsősorban a bortermelést szolgálja. Az ország bortermelése Berzsenyi idejében is kivitelre szánt gazdasági termék volt, a kivitel biztosította a belső piac magas szinten tartott árait. A magyar bor világmárka volt, de a XIX. századtól kezdve erősen megcsappant a kivitele. Részben Lengyelország megszünte magyarázza, a lengyelek voltak az oroszokkal együtt a tokaji bor legjobb vásárlói. Részben az is magyaráza a magyar bor lemaradását a világpiacon, hogy a könnyebb francia, olasz borok jobban megfeleltek a fogyasztóközönség igényeinek, mint a nehéz tokaji és más magyar borok. Ezenkívül a francia és olasz borok jobban állják a palackozást és a szállítást is, mint a mieink. Tehát a magyar bortermelés a XIX. sz. első felében erős válsággal küzdött. Mégis a szőlőművelésre szánt terület állandóan gyarapodott, holott „minden körülményeink szerint a nagyobb szőlőgazdaság csak ott lehet nálunk illendő haszonnal járó, hol tartásra és eladásra való jó bor terem és a gazdaság fontosabb ágai elegendő munkát és élelmet nem adhatnak". A terület növelésének nagy veszélye, hogy a csekély mezei szorgalmat csak csökkenti, a szőlő sok munkát igényel, mellette a gazda a termelés „hasznosb ágait illendő szorgalommal nem űzheti". Veszélyes versenyt rejt magában a szőlőterület gyarapodása azért is, mivel a menynyiségi termelés nehéz helyzetbe hozza a minőségit, a fogyasztó közönség elsősorban az árat fogja nézni, a régi borgazdaságok kénytelenek lesznek boraikat olcsóbb áron árusítani és az árkülönbözetet a minőség rontásával hozhatják csak be. Bortermő vidékeink más gazdaságra nem válthatók át, viszont a terület állandó növelése olyan földeket is igénybe

vesz, mely hasznosabb termelésre is alkalmas. „Számtalan búzaföldet csigertermésre bitangolunk még ott is, hol a néperő nem a mezei, föntebb (felsőbbrendű) szorgalomra, de meg a magyar félnomádizmusra sem elegendő."

A szőlőkertre nem alkalmas területen termelt bor nem is lesz kelendő cikk. Kereskedő nem veszi meg szívesen, a termelő nem akarja időtlen ideig pincében hevertetni, más megoldása nincs, mint olcsón megitatni a jobbággyal a falusi földesúri jogi vendéglőben. Nagy nemzeti veszedelem rejlik ebben a könnyű megoldásban. „A borhelységre egyébiránt is igen hajlandó nép a bortermesztés által még korhelyebbé lesz." Ha a maga gazdaságán tart szőlőt, félő, hogy „a legszorgosabb időben is szőlőjében pepecsel, iszik, a mezőt pedig vagy béresre, vagy Istenre bízza.

Berzsenyi szőlőtermelésre az olaszországi lugas megoldást ajánlja, amit birtokán maga is bevezetett s melynek eredményével meg volt elégedve. A lugas rendszer megadja a kellő termést, rőzsét is ad, de még többet érő a költő szemében a lugasokkal szegélyezett határ esztétikai értéke: „alig tudnánk mezei szorgalmunkon szebb és hasznosabb mozdítást tenni, mintha honunk perzselt pusztáit ily szőlőkoszorúkkal felékesítenénk."

„Gondot adna akármely angol calculistának csak nagyjában is kiszámítani, mennyi temérdek néperőt emésztenek meg nálunk csak maguk a mi számtalan vásáraink? Én legalább azt hiszem, hogy ennyi erővel évenként megregulázhatnánk minden tavainkat, folyóinkat s azonkívül minden paraszt kalyibát cserép alá vehetnénk." A vásárok első kára az, hogy a munkától vonják el a gazdaembert. Ha vásár van a környéken, még akkor is elmegy, ha nincs is venni vagy eladni valója, csak azért is, hogy lássa. A kereskedőnek jól jön a nagy állat felhajtás, ezer eladó állat közt fitymálhat, de az eladónak annál rosszabb, mert az erős kínálat lenyomja az árát. „Somogyban az egész télen alig van valamirevaló vásár és épen akkor megy ott legjobban a marha eladás", a nagy vásárok bekövetkeztével beáll az árcsökkenés és sírhat a gazda. Semmiképen sem üdvös tehát a vásári sokadalom gyakorisága, kevesebb több és jobb volna belőlük.

Széchenyi István gróf Hitelének egyik sarkalatos gondolata az egyesületi eszme volt. Széchenyi látta, hogy az egyéni kezdeményezés elsorvad, ha elszigetelődik. Ha több ember egyesül, ez a veszély csekélyebb lesz, sőt helyes egyesülésnél el is tűnik.

A magyar amúgy is individualizmusra hajló fajta, ha nem vesz erőt magán, nem tömörül egyesületbe, társaskörbe mint más nemzet fia. Társadalmi életünkben is megnyilvánul ez a törekvés, csak kevesed magával akar lenni, de gazdasági téren ez az elszigetelődés még veszedelmesebb, mert megakadályozza az erős egyesületi, társasági tőke képződését. Berzsenyi vizsgáló szeme is meglátja, hogy „a nép igen megoszlik, magát és erejét nem egyesíti, hanem inkább minden ember különválik, mindenik magára hagyatik, s mindenik a maga gyarló esze, vagy többnyire esztelensége szerint üti, véti az emberiség legfontosabb és legnehezebb mesterségét — a mezei gazdaságot".

Amíg fiatal a gazda, hiányzik a tapasztalat, mire a tapasztalat megjő, elmegy az erő. Az elszigetelt jótörekvés eredménye elvész, nincs meg a közös törekvés közös hagyománya. Ész, pénz, szorgalom, erő, tapasztalás

és tudás nem kapcsolódnak össze, nem lesz belőlük organizmus, mely fejlődni, erősödni képes. Ezen organizmus kialakulásának feltétele az egyesülés, mely a szétszórt erőket összegyüjti s ezáltal megsokszorozza. Az egész magyar társadalom laza szerkezetű s ezen lazaság gyökerei mélyen bent vannak a magyar nép lelkében. „A mi népegyesületeink avagy faluink csak oly hiányos szerkezetűek, hogy azokban a kunyhók igen is össze vannak ugyan tömve, de az emberek megoszlott érdekeik miatt mégis nagyon távol vannak egymástól, s többnyire a legközelebbi szomszédok leggyakoribb ellenségek, kik a helyett, hogy egymásnak segédtársai volnának, inkább egymást rongálják, s ritka szerencse, ha nem egy falu lakosai között, de ha csak egy kunyhó nyomorékai között is van valami kis egyetértés."

Ez a körülmény okozza, hogy nemcsak hasznos, közös érdekeket előmozdító egyesület nem jöhet létre gazdatársadalmunkban, hanem a széthúzás, irígység, perlekedés a meglevő szétszórt erőket, jóravaló törekvést is megbénítja. Boldog lehet a gazda, akinek birtoka egészen külön fekszik, nincs megáldva „jóakaró" szomszédokkal; „legalább szorgalma nagyot könnyebbülvén sokkal virágzóbb lehet egész gazdasága, mint egy rendetlen tömegben". Gazdasági életünkben megvannak a jobb élet feltételei, mégis általános vidékeinkben a szegénység képe, „alig látunk olyanokat, kik valami szerencsés körülmények által a szegénységből kivergődnek, olyanokat ellenben, kik minden hév izzadásaik mellett is inkább elszegényednek s ha megvénülnek vagy koldusbotra jutnak, vagy durva gyermekeik kínzott zselléreivé nyomorodnak, fájdalom, nem keveset láthatunk".

Nem szabad azt gondolnunk, hogy az elszegényedés csak a jobbágyokra áll. Berzsenyi többször utal arra, hogy gazdasági életünk fogyatékossága egyaránt sujtja a nemest és a jobbágyot, amint a nemzeti hibák is egyformán megvannak bennük, csak megnyilvánulásuk más társadalmi helyzetüknek megfelelően. A magyar nemesség túlnyomó része vagy teljesen vagyontalan volt, akár a jobbágy, vagy a meglevő vagyon mellett is olyan életmódra kényszerült, mely éppenséggel nem volt arányban a Szent Korona tagjának méltóságával. Tehát nem a nemes-jobbágy különbség okozza a nép szegénységét. Éppen ellenkezőleg van, állapítja meg Berzsenyi. „Hogy pedig a földmívelő nép szegénységének fő okait leginkább a mondottakban kell keresnünk, mutatják számtalan nemeseink, kik ámbár a civilizált világnak legszabadabb emberei, mégis szintoly szegények valamint a parasztok."

A kivezető út tehát az egyesülés. Berzsenyi nemzeti bank-intézményre gondol, mely hosszú lejáratú, kedvezményes kamatú hitel formájában segítene az állandó forgótőke-hiánnyal küzdő gazdán. Igy legalább az uzsorakamat terhétől is megmenekülne a birtokos, melyet nem tud megfizetni, csak teljes tönkremenetel által. A nagy nemzeti egyesületek mellett fontos szerepet játszanának a falusiak is, melyekben jobbágyság és szegény nemesség tömörülne, helyi nehézségek leküzdésére. Gabonaraktárakat kellene építeni, amit a falu lakosai használhatnának, önsegélyző egyesületeket kellene alapítani, hogy a falu gazdái segítséget nyerhessenek, ha kölcsönre szorulnak.

Fejtegetései végén Berzsenyiben felülkerekedik a költő képzelete. Eddig a földbirtokos beszélt, a végén kicsendül a költő szava. Az egye-

sülési elvről elmélkedve elhagyja a realitás talaját s a költői távlatú jövőbe nézve az a kép elevenül meg előtte, „midőn a nép annyira egyesülne, hogy az egész gazdaságot a vének kormánya alatt egyesült erővel folytatná, melynek minden jövedelmeiből minden ember a maga közre adott pénze vagy munkája szerint venné ki részét". Még tovább ábrándozva azt az ideális világot látja, ahol konyha és asztal is közös, az asszonyok egyrésze is felszabadulva a háztartási munkától, a mezőgazdasági munkaerőt szaporítaná s „az öregek figyelme alatt folyó nyájas életből oly patriarchális világ fejlődne, melynél szebbet és jobbat képzelni sem lehet". Ezen optimista képeket azonban már nem a magyar világ szemlélete sugallta Berzsenyinek, hanem a nagy költő-filozófus, Platon, akinek eszményi állama a tökéletes szövetkezési, egyesületi eszme soha meg nem valósítható elvén alapul. De a végső gondolatok irreális jellege mit sem von le a fejtegetések értékéből s Berzsenyinek igaza van, midőn viszonyainkról azt állítja: „Végtelen lenne a nép ereje, ha az egyítve s mindenkor célszerint használtatnék és végtelen annak következménye mind gazdasági, mind erkölcsi tekintetben."

Végigtekintve Berzsenyi akadémiai értekezésének gondolatmenetén láthatjuk, hogy a költőt csak a lendületes befejezésben ragadja el képzelete, a fejtegetések során nem a költő Berzsenyi romantikus lelkülete, hanem a földbirtokos Berzsenyi józan megfigyelőtehetsége tárul elénk. Szó sincs azonban kettősségről, mindkét Berzsenyiben közös a haza sorsáért aggódás, a tevékeny honszeretet. A költőt arisztokratikus történetszemlélete több ódára ihlette, Széchenyi Ferenc grófhoz, Festetich György grófhoz, az idősebb Wesselényi Miklóshoz, Felsőbüki Nagy Pálhoz és még számos más nagy egyéniséghez írott ódájában láthatjuk nagy tiszteletét a hon munkás vezérei iránt. Széchenyi István grófhoz is ilyen lelkes tiszteletet érzett. Közös vonás mindkettőjükben, hogy megmaradnak a realitás alapján. Nem közjogi reformokkal akarják kezdeni a munkát, nem kötik honmentő törekvéseik sikerét olyan gyökeres reformokhoz, melyeknek keresztülvitele még teljes siker esetén is megrendítené társadalmunk berendezését. A Berzsenyi ajánlotta eszközök a rendiség keretein belül is alkalmazhatók, nem kell hozzájuk külön politikai program vagy országgyűlési párt.

Kölcsey Ferenc Berzsenyi-bírálatában elmarasztalja a költőt képeinek túlzsúfoltsága miatt. Az értekezésben nem a „gőztorlatok Alpesit" látja a költő, nem a lelkét eltöltő indulat burkolózik a költői kifejezés nagyszerűségre törekvő képeibe; itt a pontos megfigyelő érvényesül, aki a falusi magányban is frissen maradó szemlélettel jegyzi fel a nép lelkének vonásait, keresi az erkölcsi tulajdonságok belső, sokszor rejtett forrását. A magyar nép iránti szeretete adja meg a bátorságot, hogy necsak észrevegye a hibákat, hanem ki is merje mondani. Ismeretlen kórt nem lehet gyógyítani, ismernünk kell tehát a nép hibáit, ha megjavítani akarjuk. Széchenyi is, Berzsenyi is mond sok olyant korának magyarságáról, amit ma sem megy dícséret számba, korukban egyenesen forradalmian bátor szó volt. Nekik joguk volt kimondani a legmerészebb észrevételt is, ezeréves magyar faj gyermekei, a földből élő emberek, igazi urak a szó erkölcsi értelmében. A hízelgés hiánya, nem a szeretet hiánya bennük, hiszen céljuk a javítás, az erkölcsi segítés. Ha rosszat állapítanak meg fajtájukról, nem kárörömből teszik, őszinteségük hatása az igaz magyar

lélekben nem a felháborodás, nem a tiltakozás, hanem az alázat beismerő ténye, minden lelki megújhodás kezdete. .

A lelkiek, az erkölcsiek értékben és jelentőségben megelőzik a gazdasági, anyagi dolgokat. Az anyagiak viszont előfeltételei a magasabb rendű erkölcsi kultúrának és lelki fejlődésnek. Nem lehet szétválasztani őket, anyagi jóléttől, emberhez méltó élettől függ művelődésünk előrehaladása, viszont gazdasági erőink fokozásához, gazdasági életünk színvonalának emeléséhez lelki berendezésünkön is változtatnunk kell a nemzeti hibák könyörtelen kiirtásával, a közre hasznos erények kinevelése által. Berzsenyit nem a többtermelés érdekli elsősorban, hanem a nép lelki művelődésének emelése. Ezért akarja a mezei szorgalom előmozdítása, a nemzeti jövedelem főforrásának erősítése által az emberhez méltó élet feltételeit megteremteni. S midőn szétnéz gazdasági életünk különféle megnyilvánulásain, a meglevő rossz kiküszöbölésére elsősorban erkölcsi orvosságot ajánl.

A segíteni akaró szeretet ihleti. Ezt a hazafiúi érzésből, elmaradottságunk felett érzett szívet szorító fájdalomból forrásozó szeretetet még erősebbé teszi, hogy a költő látja, csak meg kellene ragadni a léptennyomon kínálkozó ezernyi lehetőséget, hazánkat közös buzgalommal egymagunkban ki tudnók emelni nyomorúságos helyzetéből. Ugyanezen lelkület tölti el Széchenyi műveit is. Berzsenyi értekezése éppen úgy nem szakmunka, mint Széchenyi művei. Gazdasági tekintetben mindketten jól tájékozottak, alaposak, következtetéseikben óvatosak, de biztosak. Mégis munkájuk nem szakmunka, mert célkitűzésük magasabbrendű. A nemzet nevelésének általános programja rajzolódik ki írásaikból. A nemzetnevelés sem mint iskolatechnikai kérdés ragadja meg érdeklődésüket, hanem mint erkölcsi probléma. Nem szegődnek pedagógiai elmélkedők mellé, pedig éppen korukban nagyon gazdag irodalmú pedagógiai irányok éreztették hatásukat Európa szerte. Megmaradnak a magyar glóbuszon és nevelési céljuk a hazai sajátos hibák irtása, a legszükségesebb erények fejlesztése lesz.

Midőn Széchenyi hatása alatt Berzsenyi a mezőgazdasággal foglalkozó lakosság hibáit nyomozza, mélyebbre ás, mint a értekezés címe sejteti. A napvilágra hozott hibák, a gyógyítani akaró, fájdalommal éppen a beteg érdekében nem törődő orvos kése által feltárt bajok nemcsak egy osztály, nemcsak egy kor fogyatkozásai. Kétségtelen, a magyarság az elmult évszázad alatt olyan lépést haladt előre, mint Szent István százada óta sohasem, de Berzsenyi művét olvasva meglep bennnüket mondanivalójának időszerűsége. Megtaláljuk benne napjaink nagy kérdéseit, a földkérdést, zsidókérdést, az ipari és kereskedelem feladatairól sok oly gondolatot találunk benne, melyek korunknak is legfontosabb problémái. A nagy magyar történelmi tudat klasszikus eszmélése a kis munka, akárcsak a XVII. században Zrinyi Afiuma. Irodalmunk egyik jellegzetes vonása, hogy a tiszta esztétikum nem olyan jelentős benne, mint a nyugati irodalmakban, nemzeti, politikai, erkölcsi vonatkozás pedig gazdag és erős. Berzsenyi gondolatai a mezei szorgalom akadályairól a költő részéről nem kirándulás a gazdasági irodalom területére, hanem egyenrangú prózai megnyilvánulása a költő lelkének. Akár prózáját olvassuk, akár klasszikus zengésű verseit, Berzsenyi lelke szól felénk s szavában ott cseng a nemzet őslelkéből forrásozó honszeretet, fenkölt erkölcsiség és keresztény humanizmus.

Brunner Emőd dr.

Az 1941— 42. iskolai év.

I.

Iskolánk multja.

A magyarországi Szent Benedek-rend nagy alapitójáról és a nyugati szerzetesek pátriárkájáról elnevezett intézetét, mint gimnaziumot, 1923 szeptemberében nyitotta meg 56 tanulóval. Az 1924—25. iskolai évben az 1924. évi XI. tc. értelmében az intézet átalakult reálgimnáziummá.

Első otthonunk a VIII., Mária Terézia-tér 8. sz. alatt lévő Pedagógiai Szeminárium volt, mivel a székesfővárostól átengedett VIII., Baross-utca 62. sz. alatt lévő megszűnt elemi iskolában még menekültek laktak. Ebbe az épületbe az 1925—26. iskolai év elején költözött az intézet.

1931. nov. hó 18-án 1010-4-1732/XI. ü. o. szám alatt az akkori magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter: Ernszt Sándor dr. és a magyar kir. pénzügyminisztérium vezetésével megbizott államtitkár: Vargha Imre dr. jóváhagyták ama „csere, illetve adásvételi szerződést", melynek értelmében a szomszédos dohányraktár (VIII., Baross-u. 58—60. sz. és Rigó-u. 3. sz.) a Szent Benedek-rend birtokába ment át. Ezen a helyen szándékozunk felépíteni középiskolai és főiskolai internátussal és félinternátussal kapcsolatos végleges modern intézetünket.

Eddigi kat. középiskolai főigazgatók: Kocsis Lénárd dr. (1936—1938), Jászay Rezső (1938—40.) és Virágh Teofil (1940—); tankerületi főigazgatók: † Pintér Jenő dr. (1923—1939) és v. Fraknóy József (1939—).

Iskolánk eddigi igazgatói: † Kádár Titusz (1923—24), Kemenes Illés dr. (1924—31), † Mattyasóvszky Kasszián dr. (1931—1935), Horváth Kandid (1935—).

Iskolánk eddigi tanárai: Alfay Pongrác, Barabás Ince dr., Bognár Cecil dr., Boldoghy Máriusz, Borbély Kamill, Brunner Emőd dr., Dobrovich Ágoston dr., Dombos Fülöp, Esztergályos Tibor, Havasi Lucius, Heckenast Kolos dr., Holenda Barnabás dr., Horváth Anzelm, Horváth Kandid, Joanelli Béda, Karle Sándor, Kelemen Krizosztom, Kelemen Szulpic dr., Kolos Endre dr., Koller Pius dr., Kováts Arisztid, Karsai Géza dr., Kühár Flóris dr., Linzer Szilárd, Nagy Amadé dr., Nagy Julián, Nemes Vazul dr., Pados Ottokár dr., Pénzes Balduin dr., Radó Polikárp dr., Sarang K. Péter, Simonyi Kunó, Solymoss Vendel, Szekeres Bónis, Szivós Donát dr., Szegedi Tasziló, Szunyogh X. Ferenc dr., Tardos Vida dr., Várkonyi Hildebrand dr., Vlasics Róbert szentbenedekrendiek és Kaposi Gyula, Rozgonyi László, Zászlós István világiak.

Iskolánk volt tanárai közül Kelemen Krizosztomot a római Szentszék pannonhalmi főapáttá, Kemenes Illés dr.-t a m. kir. kultuszminiszter tanker. főigazgatóvá, Bognár Cecil dr.-t egyetemi ny. r. tanárrá, Kühár Flóris dr.-t egyetemi c. r. k. tanárrá, Kovács Arisztidet a pannonhalmi főapát a Gróf Ciano-gimn. igazgatójává, Dobrovich Ágoston dr.-t pápai, majd komáromi igazgatóvá nevezte ki. Várkonyi Hildebrand dr., filozófiai író, a kolozsvári tudományegyetem ny. r. tanára, Holenda Barnabás dr., győri igazgató, Esztergályos Tibor, Karsai Géza dr., Tardos Vida dr. és Kelemen Szulpic dr. a pannonhalmi tanárképző intézet tanárai. Koller Pius dr. meghívásra angliai egyetemeken tart előadásokat.

A most lefolyt iskolai évben iskolánk fennállásának tizenkilencedik évét töltötte be.

II.

Iskolánk belső élete.

1. **Az iskolai év lefolyása.** Az 1941—42. iskolai évre szóló beiratásokat június hó 26-án és 27-én, folytatólagosan pedig szeptember 6-án végeztük. Szept. 3-án, 4-én és 5-én a magán-, javító és különbözeti vizsgálatokat tartottuk meg. Az ünnepies Veni Sancte szeptember 9-én volt a józsefvárosi plébánia-templomban. Utána nagyszámú szülő jelenlétében az intézet udvarán az igazgató beszéddel nyitotta meg az iskolai évet. Ugyanezen alkalommal Mayer Ferenc I. o. tanuló az I. osztályos tanulók nevében köszöntötte a tanári testületet és diáktársait, az I. osztályosokat pedig Saly János VIII. o. tanuló.

Az előadásokat szeptember 10-én kezdtük. Február 3—10-ig a K. I. Főhatóság intézkedésére szénszünet volt intézetünkben.

Az utolsó előadást június 13-án tartottuk. Az I—VII. osztályokban a vallástani vizsgálatok és az összefoglalások június 15—20 közt folytak le. A magánvizsgálatok írásbeli része június 12—15-ig, szóbeli része pedig június 16—20-ig volt.

A VIII. o. tanulóknál az utolsó előadási nap május 7-én volt. Május 8-tól 13-ig bonyolítottuk le a vallástani vizsgálatot és összefoglalást. Az írásbeli érettségi vizsgálatok május 15, 16 és 18-án voltak, a szóbeli érettségi vizsgálatok június 5—12-ig tartottak Stuhlmann Patrik ny. kat. elnök-főigazgató elnöksége alatt. A kormány képviselője báró Villáni Lajos, megh. miniszter, egy. ny. r. tanár volt.

2. **Változások.** *A tanári karban.* Kelemen Krizosztom főapát úr intézkedésére Szekeres Bónis rendtársunk elhagyta intézetünket. Kartársunk mint tanár és pedagógus intézetünk büszkesége volt. Kiváló képzettsége, kipróbált módszere a német nyelv elsajátítását tette könnyűvé tanítványai számára, előkelő gondolkodása, nemes egyénisége pedig minden szép és jó felkarolását, öntudatos követését tette kívánatossá növendékeink lelkében.

Távozó rendtársunkra szeretettel és hálával gondolunk s új munkakörének betöltéséhez erőt és Isten segítségét kívánjuk.

A főapáti intézkedés Kolos Endre dr. rendtársunkat helyezte intézetünkbe tanárnak.

3. **Hivatalos látogatások.** Az iskolai év folyamán a következő hivatalos látogatások voltak: március hóban Gáspár Pál dr. tanügyi főtanácsos, gimn. igazgató

a kat. tan. főigazgató, április hóban pedig Halász László dr. tanügyi főtanácsos, igazgató a tanker. kir. főigazgató megbízásából végzett hivatalos iskolalátogatást. Bárdos István dr. érseki biztos a vallástani órák megtekintésével tisztelte meg intézetünket.

4. **Az iskola épülete.** Iskolánk a székesfőváros nemes jóvoltából fővárosi épületben van elhelyezve. Jóllehet az idetóduló ifjak számára kevés termünk van, de ezek eléggé tágasak, világosak és szellősek. Hála és köszönet a város megértő és áldozatkész támogatásáért.

Az 1936. év augusztusában kiürített Rigó-u. 3. sz. alatt levő házunk, mely a dohányjövedék tisztviselőinek magánlakása volt, több helyiséget juttatott az intézet számára. Ide helyeztük át a tanári könyvtárt, a természetrajzi szertárt, cserkész-otthont, a gyorsírókör termét, az aeróköri raktárt és a félinternátust.

5. **Tanári értekezletek.** *Értekezleteinket* a Rt.-tól meghatározott módon és időben tartottuk meg. Az első pedagógiai értekezleten Borbély Kamill *A béke iskolája* címen tartott előadást, amelyet egész terjedelmében közlünk.

A háború tény, amelyet tudomásul kell vennünk: az örök béke mindig az utópisták álma marad. A háború és béke a történelemben két pólus, amely között a nemzetek élete hullámzik, összetartozó fogalmak, az egyiket a másik nélkül megérteni nem lehet. A háborút a békéért vívjuk meg, a békében a háborút készítjük elő: könnyelműség a béke idején nyugalomról álmodni és veszedelmes az a győzelem, amely csak a háborút nyeri meg, de nem a békét is.

A háborúból a békére való átmenetre a mostani háborúban minden hadviselő készül — hatalmas programmok vannak, arra hivatva, hogy a háború után a világgazdaságot irányítsák: a térképen ki vannak jelölve az „életterek", körül vannak határolva az „érdekszférák", a munkafelosztás és a nyersanyagok elosztása egyaránt szerepelnek ezekben a gigantikus elgondolásokban.

Hogy azonban a háborúból a békére való átmenet síma és zökkenésmentes legyen, ahhoz a gazdasági programmon kívül szükséges a lelkek előkészítése is. Közismert tény, hogy háborús gazdaságnak a békére való „átállítása" nagyon nehéz feladat, sokkal nehezebb mint a megfordított művelet — de arra kevesen gondolnak, hogy az „átállítás" lelki folyamata nem kevésbbé nehéz. Hajlandók vagyunk azt hinni, hogy ez az átmenet lelkileg egyszerű és magától értetődő, hiszen mindenki békét akar, boldog lesz, ha nincs többé légi riadó, nem szól az ágyú, hazatérnek a katonák... megértés, nyugalom, biztonság lesz a földön.

Sajnos, a dolog nem ennyire egyszerű, a háború számtalan vonatkozásban sokkal mélyebb gyökereket vert a lelkekben, semmint hogy máról-holnapra ki lehetne onnan irtani. De különösen súlyos a feladat az ifjú nemzedéknél, amely a háború alatt nőtt fel és egészen háborús mentalitással telítődött. A felnőttek életük egy részét békében élték le, a háború után többé-kevésbbé oda térnek vissza, ahonnan kiindultak, számukra a háború nehéz, talán megpróbáltatásokkal járó, de mindenesetre muló epizód volt két békés korszak között. Az ifjúságnál más a helyzet, ők csak a háborút ismerik, számukra csak egy pólus van, amely nemcsak az egyetlen létező, hanem az egyetlen lehetséges is. A felnőttek számára megvan a lehetőség az összehasonlításra, láthatják a háborúban és békében az egyezést és különbséget, az ifjúság számára hiányzik az összehasonlítási alap. A fiatal lélek egyébként is erősebben reagál a benyomásokra, jobban a külvilág befolyása alatt áll s ezért számára a háború sokkal mélyebb nyomokat hagyó

élmény. Nekik minden a háborúról beszél: az utca, a rádió, újság, a játékok, az olvasmányok, de még az iskola is — a békére pedig szinte nem emlékezteti őket semmi. Az iskola nemcsak rendkívüli alkalmakkor kerül kapcsolatba a háborúval, olyankor, amikor zászlódíszt ölt a város, hivatalosan előírt megemlékezés van, vagy háborús ünnepségre vonul ki az iskola, hanem a mindennapi munka keretében is. A háború beleszól az egyes tantárgyakba, a magyarázatba és a felelésbe, dolgozatírásba. A tanár mindig szívesen felhasználja a kínálkozó mozzanatokat, amelyek alkalmasak az érdeklődés felkeltésére, vagy fokozzák a tárgy iránti lelkesedést: a háború pedig majd minden középiskolai tárgynál kínál ilyeneket. Így aztán az egész tanítás bizonyos mértékben átszíneződik, az iskola háborús szint ölt. Csak pár példát szeretnénk megemlíteni. A földrajzban, mondjuk, ahol azelőtt a tanulók számára talán unalmas elsorolás volt, ott most élet van. Eseményekkel telítődik minden, mozgalmas lesz és így könnyedén tanulják meg azt, amit azelőtt untak és azért hamarosan el is felejtettek. A hadszíntér egyes helyei közel kerülnek a gyermek lelkéhez, az eddig érdektelen helyek csatatérek lesznek, védelmi vonalak, utánpótlási utak, vagy éppen „támaszpontok". A természetrajzban is más jelentőséget nyernek az egyes tanulmányi körök: a szén, a vas, az olaj most nem holt anyag, hanem országokat mozgató erő. A tanulók lázas érdeklődéssel figyelik a tanár magyarázatát, mikor a hadiipar nyersanyagairól, vagy bányászati statisztikáról beszél. A kaucsuk termeléséről szóló fejezet nem „lecke", hanem izgalmas riport; a kávé, kakaó, tea termesztése, szállítása egészen mást jelent akkor, amikor ritkaság lett, mint olyankor, amikor az üzletben korlátlanul kapható. A kémiában nem nehéz az érdeklődést felkelteni a robbanó anyagok, a gázok mérgező hatása iránt, mesterséges készítmények keresésének laboratóriumi munkáját izgalmas csatának érzik a tanulók, amelyen esetleg a háború sorsa dől el. A középiskolai tanterv eddig is megkívánta, hogy a fizika tanításában beszéljünk a korszerű honvédelem eszközeiről, de ma mindenesetre más színe van annak, ha a lövés elméletéről, a bomba zuhanásáról, repülőgépről, robbanómotorról van szó, vagy a hírszolgálat eszközeiről, vagy a tengeralattjárók tájékozódásának fizikai eszközeiről, periszkópról, pörgettyűs iránytűről beszélünk. Az elemi mennyiségtani ismeretek is megérzik a háború hatását. A gyermekek gondolkozásához mindenesetre közelebb jutott az a hármas-szabály példa, amely arról szól, hogy egy személy hány dekagramm kenyeret vagy cukrot fogyaszt naponkint. A statisztikai számítások bizony néha sivárak és unalmasak voltak, ma mindenkit érdekel, hogy pl. mennyi a főváros zsír-, lisztszükséglete, vagy mit jelentene a fejadag megváltoztatása. A történelem szinte nem is az a tárgy, ami azelőtt volt. A mult eseményei sokkal érthetőbbé válnak, sokkal közelebb kerültek hozzánk. Történelmet formáló korban élünk, amikor kitágul a szellemi horizont térben és időben egyaránt. A tanárnak módja van a jelen eseményeket összehasonlítani a multtal. haditechnikát, háborús célokat, gazdasági következményeket: békében minderről szó sem lehet. Még a modern nyelvek tanításába is belejátszik a háború. A diákok szinte észrevétlenül tanulják meg a hadi kifejezéseket idegen nyelven, érdekes események szerepelnek a dolgozatokban, beszédgyakorlatokban, az ügyes tanár bemutat egy-egy hadijelentést, napiparancsot eredetiben, ami érthetően ambicionálja a gyermeket az illető nyelv tanulására.

Ilyenformán az iskola is — akarva — nem akarva — kiveszi a részét abból, hogy új ifjúság nevelődjék fel, háborús generáció, amelynek a régihez képest megváltozik az érdeklődési köre, megváltoznak az érzelmi reakciói, eszményei, egész lelki konstrukciója.

Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy ennek az ifjúságnak a jövője nem

a háború, hanem a béke. A háborút a békéért vívják meg és a háborúnak csak akkor van értelme, ha utána a boldogabb béke korszaka következik. Midőn tehát háborúban élünk, még idejében a békére kell felkészülnünk, legfőképpen pedig arra kell előkészítenünk az ifjúságot a szellemi élet minden terén. A pedagógia célkitűzésében érdekes paradoxon van: az iskola tanítási anyagával szükségképen elmarad a jelen eseményei mögött, a világ alakulását csak messziről, „történeti távlatból" követi, mégis egészében a jövőért van, mert azt készíti elő. A fizikus nyelvén kifejezve a tanításban fáziskésés van, viszont a nevelésben fázis-előzésnek kell lennie. Béke idején alig észrevehető a belső feszültség, a mult és a jövő között az átmenet síma, de háborúban, amikor rohannak az események, amikor a jövő meglepetéseket rejteget, akkor ez a feszültség félelmetes erejű lehet. Ezt a feszültséget levezetni, a háború és béke közötti különbséget a lelkekben áthidalni: a pedagógus nehéz, de szép és szent hivatása.

Az ifjúság természeténél fogva, mert a saját belső világát tükrözi, a mozgalmasságot, a változatosságot szereti, tetszik neki, ha az események kergetik egymást. A csendes, nyugodt, elmélyedő munkára mindig csak nehezen, lassan lehet ránevelni, de különösen nehéz ez akkor, amikor körülötte vágtatnak az események, lekötik a figyelmét és mozgatják a fantáziáját. Ilyenkor a nevelőnek nem szabad sajnálnia semmi fáradságot, hogy tanítványai megismerjék és megszeressék a béke alkotásait. A tudomány terén a béke nagy feladata a kutatás: a természet titkainak felderítése, a föld ismeretlen tájainak, mélységeinek vizsgálata, az anyagvilág rejtelmei, a csillagos ég végtelenjének kutatása, a mult fátyolának fellebbentése. Ezeknek a kutatásoknak is megvan a maguk érdekes, romantikus néha drámai történetük. Expedíciók kalandjai, laboratóriumi vizsgálatok izgalmas története, a mikroszkóp és távcső világának romantikája ma is hat az ifjúság fantáziájára és amikor a tanár erről beszél, akkor a békére készít elő, mert érdeklődést kelt és megszeretteti a béke érdekeit, azt a hódítást mutatja meg, amely éppen olyan nagyszerű, mint a katonai és a nemzetre éppúgy dicsőséget hoz, mint a háború hőstettei.

Háborúban a technika pusztít, békében épít: ezt az építő, alkotó technikát is a gyermekek szeme elé kell állítani, de úgy, hogy imponáljon nekik. A bombák pusztító erejéről, ágyúkról, robbantásokról éppen eleget hallanak az iskolán kívül, az iskolában azokra az alkotásokra kell felhívni a figyelmet, amelyek az emberiség közös javát szolgálják. A békés termelés gépeinek, gyáraknak, erőműveknek a történetében is van sok olyan mozzanat, amelyre az ifjúság ma is felfigyel, a szárazföldi, vízi, légi közlekedésnek is megvan a maga hősi eposza.

De talán semmi sem hiányzik olyan fájdalmasan a háborús generáció lelkéből, mint a fejlett esztétikai érzék, a szépségnek a szeretete. Háborúban is születnek műalkotások, de a művészetek virágzási kora a békére esik. A művészet élvezéséhez is béke kell, a fegyverek és a lelkek békéje, csak ha ez megvan, akkor tudja a művészet beteljesíteni hivatását, hogy szebbé, melegebbé, boldogabbá — szóval emberibbé — tegye az életet. A nevelőre vár a súlyos feladat, hogy a háborús generáció lelkét ebben is előkészítse a békére azzal, hogy tudatosan előtérbe állítsa az esztétikai értékeket. Minden tárgyon belül megvan erre a mód és alkalom. A földrajz tanárának a természet szépségeire kell felhívni a figyelmet, a városok tanításánál meg lehet mutatni az építészet alkotásait. A történelem háborús időben szükségképen politikai színezetet vesz fel, a tanárnak tehát tudatosan és szándékosan kell kiemelnie a művészi, irodalmi értékeket. Az irodalom tanárának ilyenkor nehezebb szerepe van, mint máskor, de a rejtett szépségek, a finomságok megértetésével és megszerettetésével a béke kincseit ajándékozza tanítványainak.

A gyermekek művészi képzése mindig fontos, háborúban kettőzötten kellene a szülőknek, nevelőknek arra törekedniök, hogy a gyermekek zenét, éneket, rajzot, festést tanuljanak.

Háborúban az értékek rangsora is megváltozik. A jelen háttérbe szorul a jövővel szemben, az egyén a közösséggel szemben. Az emberi élet értéke kisebb lesz, mások megbecsülésében, értékelésében is eltolódások állnak elő. De az is bizonyos, hogy a nemes ellenfelek még a küzdelemben is megbecsülik egymást, amint erre a mostani háború is sok szép példát tud nyujtani. A nevelőnek meg kell ragadnia ezeket az alkalmakat, fel kell használnia a példákat, hogy ezzel is egyengesse az utat a béke mentalitása felé, amely a kölcsönös megértésen, megbecsülésen, bizalmon épül fel. Azzal, hogy részvétet ébresztünk a háború ártatlan áldozatai iránt, nem csökkentjük a harci kedvet, amely nélkül nincsen győzelem, de kifejlesztjük az élet, a tulajdon nagyobb megbecsülését, azt a mély emberi érzést, amely minden nemeslelkű ember sajátja.

A nemzetek egymás közötti kapcsolata teljesen fel van dúlva: a verseny, a vetélykedés, a küzdelem, amely több-kevesebb hevességgel mindig megvan, a háborúban életre-halálra menő harccá válik. A gyermek csak az öldöklő harcot látja, de nem veszi észre az ellenfélnek azokat a belső tulajdonságait, azokat az értékeit, amelyek a béke versenyében napfényre kerülnek és amelyek egy nemzet helyét a világ rendjében és a történelemben előre kijelölik. Hogy egy nemzet nagy tudjon lenni a háborúban, előbb a békében kellett naggyá lennie — és ezt a nagyságot hiba volna elrejteni az ifjúság elől. Az ellenfél lebecsülése inkább árt, mint használ. Ehelyett objektíven meg kell ismertetni az ellenség igazi nemzeti karakterét, értékes tulajdonságait, azokat az eredményeket, amelyeket a tudományban, művészetben, irodalomban elért, a teljesítményeket, amelyeket a kultúra, a technika fejlesztésével végbe vitt. Ezzel felébresztjük az ifjú nemzedékben a legszebb törekvéseket, hogy egyrészt akarjanak dolgozni saját nemzetük érdekében, másrészt tanuljanak objektív ítéletet s így készüljenek elő arra az időre, amikor a népek megint békésen egymás mellett és egymásra utaltan élnek. Ez nem jelenti sem az ellenség felmagasztalását, sem a magunk büszke öntudatának csorbítását — hanem azt a helyes és biztos ítéletet, amely minden küzdelemben: sportban, gazdasági harcban és fegyveres mérkőzésben egyaránt nélkülözhetetlen.

Az ifjú lélek erősen vonzódik minden felé, ami a szokottnál különb, amiben nagyszerűség, hősiesség van. A nemes erények: bajtársiasság, a hazaszeretet nagy tettei, az önfeláldozás megdobogtatják az ifjú szíveket. És ez jól van így, mert belső mozgalmasság, lelkesedés nélkül nagy jellemek sohasem alakulnak ki. A háború ennek kitűnő iskolája — de ha a nevelő észrevétlenül nem irányítja ezt a lelkesedést, ezt a belső tüzet, könnyen káros is lehet. A hősi példák könnyen romantikus álmodozót formálnak a gyermekből, aki egész életén keresztül arra vár, hogy egyszer majd szembe kerül egy hősi tettel és nagy, rendkívüli emberré, hőssé lesz. Az ifjúság ideálja mindig a rendkívüli teljesítmény: a világrekord, az önfeláldozás, a hősi tett. De azt már kevésbbé tudja, hogy rendkívüli teljesítményekre az alkalom is ritka, a rátermettség meg sokkal-sokkal ritkább. Meg kell magyaráznunk, hogy a háborút nem a kimagasló teljesítmények, a rendkívüli bátorság dönti el, hanem sokkal inkább a vezetés tudománya, aztán a névtelen katonák százezrei és az otthoni munkáskezek, szóval azok, akik nem tesznek semmi mást, mint némán engedelmeskednek. A nevelő akkor teszi a harcoló nemzetnek is a legnagyobb szolgálatot, meg egyben ezzel készíti elő tanítványait a legjobban a békére is, ha az ifjúság lelkesedését a névtelen munkára, önzetlenségre, a másokért való áldozatos életre irányítja. A mindennapi élet szürke munkájának

értékelése, a sokat emlegetett „névtelen adófizető" dicsérete a háborúban még fontosabb, mint békében, mert a békés polgárt, a béke életét mutatja be és annak megbecsülésére tanít.

Meg kell tanulnia a háborúban felnövő generációnak azt is, hogy a gazdasági élet mostani rendje nem végleges, nem normális állapot. Hogy a gazdasági javak mostani elosztása, a különféle korlátozások, jegyek és utalványok rendszere csak szükségszerű állapot, azt könnyű a gyermekekkel megértetni, de hogy a jelenlegi gazdasági életnek vannak olyan előnyei is, amelyek kizárólag a háború következményei, azt sokan még a felnőttek, sőt még az érdekeltek között sem akarják észrevenni.

Az ifjúságot meg kell tanítani arra, hogy a háborús gazdaságot egészen más elvek irányítják, mint a békebelit. A vállalatok üzemmenetét rendeletek szabályozzák, a nyersanyagok beszerzését és elosztását központilag intézik, az árakat hivatalosan állapítják meg. Békében, amikor szabad gazdálkodás folyik, amikor a piac megszerzéséért és megtartásáért harcolni kell, amikor a vásárlóképesség kicsiny és amellett árubőség van, akkor sokkal többet számít az egyéni invenció, a leleményesség, a gazdasági ügyesség, az alkalmazkodó képesség. Ma a gazdasági élet tünetei kifejezetten konjunktúrát mutatnak, konjunktúra idején pedig az emberek hajlandók az optimizmusra. Az ember szeretné azt hinni, hogy a földi paradicsom kora közeledik és még azok is, akik már párszor átélték a gazdasági élet katasztrófáit, könnyen ringatják magukat abban a hitben, hogy a bajok a háború gyorsan múló következményei, viszont a pillanatnyi prosperitás természetes fejlődés, ami a háború után, a beszerzési lehetőségek javulásával csak folytatódni fog. Ezzel szemben a tények azt mutatják, hogy a háború után mindig hosszabb idő telik el, míg a gazdasági élet újra normális lesz és addig még talán súlyos válságokon is keresztül kell a nemzetnek esnie. Nem szabad tehát rózsás színben festenünk ifjúságunk előtt a jövőt, hanem rá kell mutatnunk a várható nehézségekre is; igénytelenségre, a nemzet nagy, egyetemes érdekeiért való áldozatvállalásra kell őket nevelnünk, hogy az eljövendő nehéz időkben, az átmeneti korszak küzdelmeiben lelkileg össze ne törjenek.

Ez a meggondolás már átvezet bennünket a békére való nevelés legfontosabb problémájához, a pályaválasztás kérdéséhez.

Békében az egyes életpályáknak egészen más szerepük, más jelentőségük és más értékük van, mint háborúban és egészen más tulajdonságok kellenek egy élethivatás betöltéséhez. Hogy a katonai, az orvosi pálya egészen más békében és háborúban, azt az ifjúságnak sem kell külön magyarázni, de arra talán már kevésbbé gondolnak, hogy a mérnök, a közigazgatási tisztviselő, a kereskedő, az iparos, vagy akár az agrártársadalom is egészen más szerepet tölt be, minden pályán megváltoznak a belső követelmények, mások az elhelyezkedési lehetőségek, a fizetés és elfoglaltság — szóval minden, ami az életpálya választását döntően befolyásolja.

Minden korban megvannak a „Divatos életpályák" — a háborúban is kifejlődnek a konjunktúrális hivatások. Azokban az országokban, ahol intézményesen irányítják a pályaválasztást, ott erre előre felkészültek és már most megakadályozzák a kifejezetten háborús pályákra való tódulást. De a hivatalos irányításnál is fontosabb a lelki átalakítás, a békére való nevelés.

Ha a háborús konjunktúrának talán a csúcspontján állunk és azok az ifjak, akik most kezdenek először komolyan foglalkozni a pályaválasztás kérdésével, csak azt látják, hogy a hivatalok tisztviselőt, a gyárak mérnököt, a kórházak

orvost keresnek, az álláskeresőkre — legyenek ezek fizikai, vagy szellemi munkások — mindenütt tárt kapuk várnak. Fiatal diplomások válogathatnak az állásokban és olyan fizetést kapnak, amilyenről pár esztendővel ezelőtt a nyomorgó „állástalan diplomások" még álmodni sem mertek. Félő, hogy ezek a jelenségek elvakítják a következő generáció szemét, károsan befolyásolják gondolkozásukat és a majd előbb-utóbb bekövetkező kritikus években katasztrófális törést okoznak lelkükben. Ennek a krizisnek az elviselésére kell felvérteznünk ifjúságunkat. A nevelőnek az a feladata, hogy túlzó optimizmusukat úgy alakítsa át lassankint józan realizmussá, hogy azért ki ne ölje lelkükből az ambiciót. Figyelmeztetni kell őket a gazdasági élet törvényszerű hullámzására, hogy ezzel mérsékeljük az igényeiket, de azért ki ne oltsuk a lelkesedésüket, lendületüket, tanulni és emelkedni vágyásukat. Aztán a béke problémáiról kell beszélnünk, azokról a feladatokról, amelyek a háború után várnak az ifjúságra, a békés hivatások szépségéről, követelményeiről, lehetőségeiről, érdeklődésüket az alkotó, a köz javára szolgáló, áldozatos munka felé kell irányítanunk.

A pályaválasztási tanácsadás máskor is súlyos felelősség, de ma kétszeresen az, amikor a békére készítünk elő, amelyről előre nem tudhatjuk, hogy milyen lesz. A jövő mindig titok, az iskolás gyermek sohasem tudhatja, milyen sors vár majd rá, mikor a diplomával a kezében az életbe lép. De ma, amikor minden recseg-ropog, amikor talán évszázadokra dől el országok, sőt világrészek sorsa, ma nemcsak a távolabbi jövő, a holnap is bizonytalan. Most hiába próbálnánk konjunktúrális tanácsot adni, mert talán az, ami ma a legelőnyösebbnek látszik, holnap csalódást okoz. Ilyenkor az egyetlen helyes szabály csak az lehet, hogy minél tökéletesebben ki kell fejleszteni a belső értékeket, a helyes önismeretet és önkritikát, aztán az ideálokért való lelkesedést, az önzetlenséget, a másokért vállalt munka szeretetét, az önfeláldozás lelkületét. Arra kell nevelni az ifjúságot, hogy pályaválasztásában ne a pillanatnyi előnyt keresse, hanem legbensőbb hajlamait kövesse és hassa át a közösség szolgálatának vágya.

És itt maga a háború szolgálja legtökéletesebben belső lényegével, természettörvényével a béke munkáját, mert a háború az önzetlenség, a másokért való szolgálás, az áldozatvállalás legnagyobb iskolája.

A második pedagógiai értekezleten Szegedi Tasziló c. igazgató Módszertelenségek c. értekezését adta elő, amelyben évtizedes tapasztalata alapján a módszeres eljárások ellen leggyakrabban elkövetett hibákat szedte gazdag csokorba.

6—7. **Valláserkölcsi és hazafias nevelés.** Munkánk célja az 1934:XI. törvénycikk szellemében az, hogy fiainkat vallásos alapon erkölcsös magyar polgárokká neveljük. A valláserkölcsi nevelés a magyar bencéseknek mindig célja volt; a tapasztalat mutatja, mennyire helyes volt, hogy a törvényhozás kifejezetten is magáévá tette ezt az elvet. Katolikusok lévén, a valláserkölcsi alapon közelebbről katolikus vallásos nevelést kell érteni. Ennek a kat. nevelésnek *célja* XI. Pius pápa meghatározása szerint: „Fő és közvetlen célja együttműködni az isteni kegyelemmel az igazi és tökéletes ker. élet kialakításában: azaz magát Krisztust kialakítani a kereszténységből újjászülöttekben." Ennek a nevelésnek és önnevelésnek ideális *eredménye:* „A természetfölötti ember, aki állandóan és következetesen a Krisztus példájának és tanításának természetfölötti fényétől megvilágított józan ész szerint gondolkozik, ítél és cselekszik."

Egész nevelő munkánkat ez a szellem hatotta át. Nemcsak tanító oktatók, hanem egyúttal önnevelésre rávezető szoktatók akarunk lenni. A természetfölötti ember kialakításában a hittantanítás keretében a kinyilatkoztatás története után

megismertettük növendékeinkkel annak tartalmát, folyton hangsúlyozva transcendens, más világba átnyúló jellegét, mely értelmünket felülhaladja, de mégis belenyúlik mindennapi életünkbe. Az isteni kinyilatkoztatás tiszteletére és elismerésére minden alkalmat megragadtunk oktatásunkban, pl. a természettan és természetrajz óráin is. Az erkölcsi gondolkozás elsajátításának nagy fontosságot tulajdonítottunk; fiaink nagy érdeklődéssel viseltettek a morális iránt. Ezt azonban más órákon is iparkodtunk elérni; nagyon jó alkalmat szolgáltatott pl. erre az Új Tanterv szerint először tárgyalt Cicero, De officiis. A kinyilatkoztatás, a kat. erkölcs és ker. jellem, az Egyház földi sorsa állandó szerető figyelmet talált történelem-óráinkon is. Ker. és nemzeti szellem hatotta át magyar oktatásunkat.

A gyakorlati kat. nevelést régi hagyományaink alapján folytattuk. Hétköznapokon, a tanítás előtt, majdnem minden diák megjelenik a szentségi Krisztus előtt, vasárnaponként pedig sok növendék veszi magához az Élet Kenyerét. A felsős diákok intenzívebb liturgikus nevelése céljából kéthetenként közös missa recitata van, azaz a növendékek közössége felel az áldozatot bemutató papnak. A misehallgatásnak ez a módja nemcsak jobban megismerteti a szentmise részeit, de mélyebb élménnyé teszi a részvételt a tevékeny bekapcsolódás által. Ifjúságunk bencés szellemének ápolására nov. 5-én megültük Szt. Imre herceg, az első bencés tanítványnak az ünnepét, nov. 2-án pedig Czuczor Gergely sírjánál az elhúnyt bencéstanárok szellemének áldozott intézetünk diáksága. Dec. 8-án fényes ünnepséggel hódoltunk Szűz Anyánk, a bencések Gyönyörűsége előtt, az éjféli misén pedig új és régi diákok, szülők s az intézet jóbarátai egyesültek a földre szállt Szeretet imádságában olyan nagy számban, hogy kápolnánk befogadóképessége szűknek bizonyult. Dec. 31-én hálaadó istentiszteletet tartottunk, míg húshagyó kedden rendi és intézeti hagyományainknak megfelelően, saját kápolnánkban, egésznapos szentségimádáson vettünk részt. A hamvazás ősi szertartásán is résztvett ifjúságunk, úgyszintén a józsefvárosi plébánián tartott úrnapi körmeneten. Máj. 9-én XII. Pius pápa püspökké szentelésének 25. évfordulóját bensőséges ünnepéllyel ültük meg.

A lelkiélet megszeretésére, megbecsülésére s a bűnbánat szellemének mélyebbé tételére az idén is háromnapos lelkigyakorlaton vettek részt növendékeink a nagyböjt folyamán. Felsős növendékeink lelkét dr. Pálos Ferenc komáromi rendtársunk, intézetünk egykori növendéke irányította az örök igazságok felé megrázó beszédeivel, az alsósoknál pedig dr. Brunner Emőd, intézetünk tanára, közvetlen kedves példáival tette vonzóvá és kívánatossá Isten szeretését és az ő szolgálatát. Május hóban növendékeink közül 62 vette fel buzgó előkészület után a bérmálás szentségét.

Intézetünk régi fogadalmához híven minden hónap első péntekén más-más osztály hallgat közösen szentmisét, hogy az intézet felajánlását megismételve, a Szent Szív kegyelmét továbbra is biztosítsa részünkre. Az őskeresztény s így egyúttal a bencés-szellem ápolásához hozzátartozik a szociális érzék fejlesztése is. Ifjúságunk iparkodott magáévá tenni ezt a krisztusi szellemet s felemelő kivirágzását mutatta az a sok szeretet-adomány, amellyel kültelki elemi iskolák növendékeit tették boldoggá.

Nevelésünk elmélyítése céljából fontos bejelentést teszünk. Intézetünk tanári karából indult el öt évvel ezelőtt egy mozgalom, mely az idők és módszerek változása miatt célul tűzte ki magának, hogy a Szt. Benedek Rend középiskoláinak régi, sok érlemet szerzett énekeskönyvét: az „Égi Lant"-ot újjal cserélje fel. Ez a törekvés sok viszontagság után sikerrel járt. Főapát Urunk rendtársainak közre-

működésével új könyvet ad ifjúságunk kezébe; neve: *„Opus Dei. Az Úr szolgálatának iskolája a magyar ifjúság részére."* Terjedelme 800 oldal, alakja azonban az Égi Lantnál kisebb. Első szempontunk e jelentős ifjúsági mű megalkotásánál az volt, hogy elsősorban a lelkiéletet szolgálja. Ezért az Énekeskönyv megmaradt ugyan, de a gyakorlatilag ki nem aknázott négyszólamú hangjegyeket egyszólamúakkal váltottuk fel. Így helyet nyertünk sokkal több ének részére (az Énekeskönyv 300 oldal terjedelmű!), meg nagy hely maradt az imádságos résznek. Az Opus Dei első része az *Imádságoskönyv;* 207 oldalas ez a rész. Fiaink igényeit bővebben, korszerűbben akarjuk itt kielégíteni. Az Imádságoskönyv első helyen a közösség imádságait hozza: a közös latin imádságokat, az iskolai imádságokat — közöttük az egyházi év szellemének megfelelő „hozzáfűzendő imákat" is; majd a szentolvasó s az összes litániák következnek: gyakorlati használhatóság szempontjából mind egy helyen összegyűjtve. Keresztutat is találunk, a Biblia és a liturgia szavaiból egybeszőve. A közösség imái következnek: reggeli és esti ima és asztali áldás. Új dolog a nyolcadikosok évvégi hálaadásának templomi közös imádsága, a közös úti imádságok, pl. víziút előtt, gépkocsiút előtt; még a repülőnek felszállás előtt mondandó imáját is megtaláljuk itt. Kongreganisták részére közöljük az összejövetelek imádságait s a fölajánló imádságot. Cserkész- és leventeimádságok után a hit, remény és szeretet fölindítása, majd a miniszt rálás módja olvasható. — Második helyen az Imádságoskönyv magánimádságai következnek. Elvünk e téren ez volt: sokat adni, rövidet adni, klasszikusat adni. Ezért az ókor és a középkor nagy szentjeinek imádságaiból hozunk legtöbbször nem hosszú lélekzetű szövegeket, egy-egy alkalomra többet is, hogy válogatni lehessen belőlük, mert a fiatal elme mit sem ún jobban a sablonnál, az állandóan ismétlődőnél. Reggeli és esti imádságok, az élet mindenféle változatos lehetőségére kiszemelt imák találhatók itt; méltó helyet adtunk a hazafias érzésnek, Szűz Mária és a szentek tiszteletének. A nem jelzett imák túlnyomó része a Főapát Úr tollából való.

Imádságos könyvünk harmadik része: a szentségi élet. Itt a kereszténység kegyelmének megújítása után a bérmálás szertartását találjuk meg. Majd gyakorlati útmutatásokkal fűszerezve a bűnbánat szentségét, kimerítő lelkitükörrel; a tökéletes bánatról szóló részt, a szentáldozást, lelki áldozást, szentséglátogatást és -imádást hozzuk ezután. Fő szempontunk itt is: minél változatosabb imák kerüljenek bele. — A negyedik rész: az év megszentelése Anyaszentegyházunk szellemében. Ebben az iskolai év sorrendjében az egyes visszatérő alkalmakra (pl. iskolai év eleje, vége, nagyszünidő), meg az ünnepekre találunk magánimádságokat. Az elején a diákok kívánságára a nyilvános ünnepek és a bőjti napok táblázata van; továbbá egy másik táblázat: ebből megtalálható, hogy a mozgó ünnepek (húsvét stb.) milyen napra esnek 1962-ig.

Fontos újítás az Opus Dei-ben, hogy 300 oldalon teljes ünnepi Missalét tartalmaz. Az Imádságoskönyv után ugyanis *Misekönyv* következik. Ebben megtaláljuk az összes vasár- és ünnepnapi szentmisék szövegét, még pedig magyar nyelven; a miserendet (Ordo Missae) latin és magyar nyelven. A Miserendet úgy nyomattuk, hogy dűlt betűs szedés jelzi azokat a részeket, amelyek a közösség miséjénél (missa recitata) közösen mondhatók. Az Opus Dei így elsőnek valósítja meg azt a törekvést, hogy minden tanuló kezében ott legyen a misekönyv. Ez a rész természetesen az iskolai hittantanításnál, elsősorban a IV. osztályban, nagymértékben felhasználható.

A Misekönyv után az *Énekeskönyv* következik. A nagyméltóságú Püspöki Kar rendelete értelmében énekeit teljesen az új, megtisztított dallam és szöveg szerint közöljük, ahogyan a Magyar Kórus kiadványaiban vannak. Ahol eddig nem ezeket

énekelték, zökkenőt fog okozni az Opus Dei Énekeskönyvére való áttérés, de jóakarattal és szorgalommal könnyen megtörténik, mint annyi helyen szerte az országban. Ez az új énekstílus egész hazánkban egységes katolikus szokást honosít meg és megszűnteti az oktalan külön énekstílusokat.

Az énekeskönyv először az egyházi év sorrendjében hozza az énekeket; majd énekeket az Oltáriszentségről, az Úr Jézusról, a Mária ünnepek énekeit, egyéb Mária-énekeket, énekeket a szentekről. A miseénekek után gyászénekek és énekek különböző alkalmakra, majd a *magyar* szentekhez szóló énekek következnek. A magyar részt a Himnusz zárja le. — Utána ugyanis gazdag latin: *gregorián* rész következik: a VIII. és IX. mise, majd gregorián énekek az egyházi év különböző szakaira, a Mária-antifónák, a szentségi áldás és a Te Deum énekei, továbbá a responsoriumok. A „magyar szentek himnuszai" c. részben először jelennek meg nyomtatásban középkori kódexekből nemzeti szentjeink latinnyelvű himnuszai. A bencés szellemet szolgálják a rendi szentjeink tiszteletére közölt bencés énekek.

Az Opus Dei a Szt. István Társulat kiadásában jelent meg, ára vászonkötésben 5 pengő. Minden növendéknek meg kell a jövő iskolai év elején vennie, mert az Égi Lant vele együtt nem használható. Az Opus Dei ismertetése — reméljük — megnyugtatja a kedves szülőket és fiainkat, hogy nem hiába, hanem nagy lelki haszonnal hozzák meg a könyv beszerzésekor ezt a nem túlságosan nagy anyagi áldozatot.

*

A magyar bencések jelmondatának: Pro Deo et Patria szellemében mindenkor magyar és nacionalista irányban neveltük ifjúságunkat. Különösen a nemzeti tárgyak, a magyar és történelem nyujtottak erre bőséges alkalmat, de ezt a szellemű tanítást követelte az európai viszonyoknak gyors átalakulása is. Minden egyes megrázó vagy ránk nézve örvendetes eseménynél iparkodtunk felébreszteni ifjúságunkban a felelősségtudatot a jövővel szemben, de egyúttal rendíthetetlen önbizalmat és állhatatos akaratot is nemzeti törekvéseink megvalósítása érdekében. Hazafias célt szolgált az a törekvésünk is, hogy ráneveltük növendékeinket magyar nyelvünk népi hagyományainak megbecsülésére és hogy nemzetünk magasabb műveltségének átérzését öntudatosítsuk, gondunk volt nagy magyar értékeink megismertetésére és megszerettetésére.

Hazafias nevelésünk szolgálatában álltak a következő megemlékezések is:
Okt. 6-án aradi vértanuink emlékét ünnepeltük.

December 6-án a Kormányzó úr őfőméltóságának nevenapján szentmisén vettünk részt.

Március 15-én a nemzeti újjászületés gondolatának áldoztunk, s június 18-án, Kormányzó Urunk születése napján szentmisén jelentünk meg.

8. **Tanulmányi előmenetel.** Az Évkönyvben közölt statisztikai adatok intézetünk növendékeinek előmeneteléről megnyugtató képet adnak. Ez a kép megegyezik az intézetünket meglátogató általános tanulmányi felügyelő urak megállapításaival is, akik elismerő véleményüket értekezlet keretében juttatták kifejezésre. A szorgalmi időt rendkívüli események feltűnően nem zavarták, bár az állandó háborús hangulat kétségtelenül hatással volt növendékeink lelkiállapotára. A hosszantartó hideg időjárás, a tíz napig tartó hivatalos szénszünet is befolyásolták ugyan a tanulmányi eredményt, de nem olyan mértékben, hogy az károssá válhatott volna. Növen-

dékeink érezték, hogy a világtörténelmi események tőlük is fokozottabb kötelességteljesítést követelnek s ennek megfelelően nagyobb lendülettel, komolyabb elmélyedéssel végezték mindennapi munkájukat.

9. **Fegyelmi állapot.** Intézetünk növendékei között az elmult iskolai évben nagyobb fegyelmi vétség nem fordult elő. E szerencsés és örvendetes eredménynek talán az a legfőbb oka, hogy intézetünk családias szelleme nemcsak növendékeinkben fokozza a ragaszkodás és együvétartozás érzését, de a szülőket is hatékonyabb ellenőrzésre, a baj megelőzésére ösztönzi azzal a Renddel szemben, amely fiaikat a szó igaz értelmében családtagnak tekinti. Növendékeink érintkezését a tanári kar tagjaival szemben a közvetlenség, a bizalom jellemzi, kivonulásoknál pedig a feltétlen fegyelemtartás. S ebben a munkában nemcsak a cserkészet, a Mária Kongregáció és a sport, hanem a levente is nagy mértékben segítette az intézetet. De bármennyire hangoztatjuk is a külső fegyelem erejét, jól tudjuk, hogy a külső nem mindig tükre a léleknek. Épen ezért minden törekvésünk arra irányult, hogy olyan lelki berendezkedést teremtsünk növendékeinkben, amelynek csak vetülete a külső fegyelemtartás. A hangsúly azonban a lélek éberségén van, amely megérzi a rosszat és helytelent s ellenáll azoknak, de ugyanakkor érzékeny a jónak és helyesnek megítélésében és felkarolásában egyaránt.

10. **Rendkívüli tárgyak.**

Az intézet igyekszik mindent megadni növendékeinek, ami tudományos, művészi igényük van a kötelező tárgyakon kívül. Azonban a szellem és fegyelem egységének kedvéért intézeten kívüli magánórákat csak előzetes igazgatói engedéllyel hallgathatnak növendékeink, valamint az intézet keretein belül vállalt magánórák hallgatását is csak igazgatói engedély alapján hagyhatják abba.

a) *Német társalgás.* A kezdők csoportjában résztvett 13 tanuló. Szemléltető képek segítségével foglalkoztak a négy évszak, a családi ház, kert, falu, város, földmívelés, állattenyésztés, játék, sportok stb. tárgykörökkel és az egyszerűbb mondatszerkesztéssel. Főcél a szókincs és a beszédkészség megszerzése volt. Tanulók az I. osztályból: Bercsényi Attila 1, Jánky József 2, Lukács Loránt 2, Tokay Györgry 1, Hetényi Mátyás 1, Heintz János 3, Verovszky Miklós 1, — a III. osztályból: Reményi Péter 1, Tittel Oszkár 1, Hódi Rezső 1, Kertesi Elek 1, Sikos Pál 2, Lakatos Loránt 3. — A tanfolyamot vezette: *Solymoss Vendel* szaktanár.

A IV. oszt.-ból 11 tanuló járt német társalgásra heti 2 órában. Vezetőkönyvül Kemény F. könyvét használták és tanultak a napirendről, az iskolaépületről, az iskolai életről, a házról, bútorzatról, a kertről, a városról, a faluról, a családról, a rokonságról és az étkezésekről. Résztvettek: Csik Géza 3, Dányi Dezső 2, Géró István 3, Krassay Egon 2, Móry László 2, Radóczy Tamás 2, Szotyori Rezső 3, Tornai Endre 3, Tóth Endre 4, Villányi György 1, Arányi Vid 3. — Vezető tanár: *Sarang K. Péter.*

Az V. oszt.-nak 10 tanulója járt német társalgásra, ugyancsak heti 2 órában. Részben érdekes meséket olvastak, részben Kemény F. könyve szerint haladtak. Tanulók: Budai L. 3, Gazdik F. 2, Heintz P. 2, Karikás P. 1, Körösmezey F. 1, Reil F. 2, Rikker I. 2, Ródler M. 2, Siklaki I. 1, Szebényi L. 2. — Vezető tanár: *Sarang K. Péter.*

VI. osztály. E csoportban 14 tanuló gyakorolta a fejlettebb nyelvkészséget részben szemléltető faliképekkel, részben alkalmas olvasmányok tartalmának, tárgy-

körének taglalásával, részben alkalomszerű események megbeszélésével. Ilyenek voltak: Veni Sancte, az elmult vakáció, Tihany, Szent Erzsébet, Szent Márton, Nagy Károly, A wartburgi dalnokverseny, Habsburgi Rudolf, ünnepek, karácsony, népi dalok, farsang, böjt, húsvét, tavasz, a nefelejts, Úrnapja, Te Deum stb. — A tanfolyam hallgatói: Farkas Arisztid 1, Rosta László 2, Gyermek László 1, Himberger István 1, Káldy Gyula 2, Massányi Lajos 1, Merendiák Károly 1, Messik István 2, Németh Ádám 1, Pákay Béla 2, Scitovszky Tamás 2, Szűcs László 1, Méhes György 2 — és az I. oszt.-ból (haladó) Czellér Zoltán 1. Vezető tanár *Solymoss Vendel* szaktanár.

A VII. oszt. csoportjában 4 tanuló vett részt a német társalgásban. Részben R. Kron könyvét használták, részben érdekes meséket és értékes történeteket olvastak. Jártak: Borbáth Gy. 1, Krebs I. 1, Donoszlovits D. (IV. o.) 1, Péter I. (IV. o.) 1. — Vezető tanár: *Sarang K. Péter.*

b) *Francia társalgás.* V. o. A kezdők csoportjában hét tanuló volt. Tankönyvül Kemény F. Francia-magyar beszélgetések c. műve szolgált, melyből a mindennapi élet tárgykörébe tartozó különféle beszélgetéssel törekedtünk a legszükségesebb kifejezéseket begyakorolni. Résztvevők: Eisenhut Gy. 1, Karikás P. 1, Lőw L. 1, Síkhalmi I. 1, Sommer J. 2, Szebényi L. 1, Szendrey Gy. 1. — Vezető tanár: *Dr. Brunner Emöd.*

VI. o. Miután az előző osztályban a Pernot-féle szemléltető módszer könyvét tanulták, ebben az évben ezt folytatták és heti 2 órában 13 résztvevő a következő tárgykörök szavaiból szerkesztett beszélgetésekkel tökéletesítette francia nyelvkészségét: Pince, kertünk tavasszal, nyáron, földmívelés, aratás, szénagyüjtés, La Fontaine meséiből, szőlő és szüret, folyó, nyár, ősz, virágok, gyümölcs, tél; vasút; posta, építkezés, stb. — A tanulók a következő érdemfokozatokat érték el: Farkas Arisztid 1, Hinfer Géza 1, Kelényi Gábor 1, Spolarich János 1, Scitovszky Tamás 2, Faragó Gábor 1, Vargha Zoltán 1, Révay Imre 2, — az első osztályból (miután francia nyelvű elemi népiskolát végeztek): Mayer Ferenc 1, Szarvas Miklós 1, Hetényi Mátyás 1, a II. osztályból: Mayer József 1, Marosvölgyi László 1. — Vezető szaktanár: *Solymoss Vendel.*

VII. o. Résztvevők száma 8. Tankönyvül Diesterwegs Neusprachliche Lesehefte szolgált. Hosszabb összefüggő modern prózai olvasmányok alapján gyakoroltuk a mindennapi élet kifejezéskészletét. Résztvevők: Bokdaneczky P. 1, Czeyda-Pommershein F. 1, Erley Z. 1, Galambos L. 1, Háry P. 1, Mensáros L. 1, Regös L. 2, Vízkelety I. 1. — Vezető tanár: *Brutmer Emöd dr.*

VIII. o. Résztvevők száma 4. Tankönyvül Diesterwegs Neusprachliche Lesehefte szolgált. Hosszabb népprózai művek alapján gyakoroltuk a hétköznapi társalgás legfontosabb fordulatait, kifejezéskészletét. Résztvevők: Galambos L. 1, Madi-Kovács I. 1, Paulay D. 1, Sever L. 1. — Vezető tanár: *Brunner Emöd dr.*

c) *Ábrázoló geometria.* A VII. osztályból 15 tanuló vett részt, mint kezdő, az ábrázoló geometriai tanfolyamon. Dr. Girsik Géza tankönyve alapján elvégeztük a pont, az egyenes, a sík ábrázolását két képsíkon, azután metszési és árnyékszerkesztési feladatokat oldottunk meg. Ezenkívül néhány rajzot is készítettek a hallgatók, hogy ezzel is előkészüljenek a Műegyetemre. Jelesre dolgoztak: Bezák Pál, Galambos Gyula, Mihaleczky Róbert, Nagymarosy Mihály, Peller Károly, Sasvári Ferenc, Spiegl János, Steinwegs Frigyes, Várnagy Lajos. Jó: Enyedi László, Gottl Tivadar, Kleisl Károly, Láng Károly, Matkovich Pál, Szente Tibor. — Vezető tanár: *Borbély Kamill.*

A haladók Girschik G. dr. tankönyve alapján elvégezték a síkok metszését, transversalisok, árnyékok szerkesztését, a pont, egyenes és sík transzformációit. Jelesek: Ágh R., Bognár L., Csiki A., Dietzl L., Farkas A., Gyermek L., Hankovszky E., Horváth L., Jesch L., Merendiák K., Spolarich J. Jók: Matuz K., Német A., Szunyoghy Gy., Varga Z. — Résztvett összesen 15 tanuló. — Vezető tanár: *Nagy Julián.*

d) *Fizikai gyakorlatok.* Nyolcadik éve végeztük a munkáltató fizikatanitást két-hármas csoportokban rendszeresen heti 2-2 órában szimultán gyakorlatokkal. Vezető tanár: VIII. o.: *Nagy Julián,* VII. o.: *Borbély Kamill.*

VII. o. Végzett gyakorlatok: Mérések csavarmikrométerrel, tolómércével. A logarléc használata. A fény visszaverődésének és törésének törvényei, kísérletek planparellel lemezekkel, prizmával, lencsével és tükrökkel. Egyenletes és gyorsuló mozgások. Vektorok összetétele. Acélrugók összetétele. Acélrugó megnyúlása. Spirális rezgése. Az ingalengés törvényei, a nehézségi gyorsulás mérése. Mérlegelés. Fajsúly. Súlypont. A tehetetlenségi nyomaték kiszámítása. Hidrosztatikai kísérletek. Hullámok szerkesztése, Lissajous-féle görbék. Hangmagasság megállapítása. Szilárd testek, folyadékok és gázok hőokozta kitágulása. A hőmérő alappontjai. Fajhő. Magas hőmérsékletek mérése. A munka hő-egyenértéke.

Jelesek: Bodhaneczky Pál, Erdey Zoltán, Kemenes Frigyes, Nagymarosy Mihály, Ceyda-Pommersheim Ferenc, Regős Levente, Steinweigs Frigyes, Szücs Miklós, Várnagy Lajos, Vizkelety Tamás.

Jók: Enyedi László, Galambos Gyula, Gottl Tivadar, Kleisl Károly, Láng Károly, Szente Tibor.

VIII. o. gyakorlatai: Testek hőkitágulása általában. Réz lineáris hőkitágulási együtthatója. Petróleum látszólagos hőkitágulása. Levegő: hőkitágulási együtthatója. Melegítés közben felvett hőmennyiség. Magas hőmérséklet kalometrikus mérése. Ólom fajhője. Különböző hőmérsékletű víztömegek keverése. A víz forráspontja. Sós víz forráspontemelkedése. Meleg test lehűlésének vizsgálata. A levegő relatív páratartalma. — A Föld mágneses erőtere. Mágneses erővonalak térképezése, rögzítése. Coulomb törvény. Mágneses erő mérése pólusmérleggel. — Elektrosztatikai alaptünemények. Elektrosztatikai gépek. — Lineáris vezeték mágneses erőtere. Szolenoid mágneses erőterének térképezése, rögzítése. Uszás-szabály, Biot—Savart kísérleti törvénye. Balkéz-szabály. Laplace—Biot—Savart törvény. Tangens-galvanométer. Elektródinamikai hatás. Potenciálesés a jóvezetőben. Kapcsolótábla. Ohm törvénye. Ellenállás-mérés. Forgatótekercs és lágyvasas műszerek és kapcsolásuk. Áram hőhatása, fényhatása, vegyihatása. Planté akkumulátor és formálása. Indukció jobbkéz szabálya. Lenz-törvény. Farady-Maxvell-törvény. Szikla induktor. Az elektromos munka hőegyenértéke. Katód, anód, Röntgen sugár. Geissler-csövek. Tesla-kísérletek. — Robbanó motor. Autóvezetés. — Résztvett 34 tanuló.

Jelesek: Bakk B., Bánréti L., Bényei B., Borai E., Bosznay F., Deák S., Dragonits I., Erdélyi A., Fekete M., Galambos L., Herczegh Sz., Kiss A., Körmendi K., Kuster M., Kováts L., Lovász K., Madi K. I., Markóczy M. J., Meszlényi A., Noel P., Paulay D., Radán Gy., Rőczey A., Ruzicska B., Sasvári Gy., Sasvári J., Scheffer B., Sever L., Szarvas T., Tatár B., Toron J., Vida S., Zrinyi T.

e) Vegytani gyakorlatok. Az új tanterv szerint második éve tanítjuk már a vegytant a középiskola VI. osztályában. Ma különösen átérezzük ennek a tudományágnak fontosságát és méltán csodálkozunk, hogy hosszú éveken keresztül csak mint kiegészítő tárgy szerepelhetett a IV. osztályos ásványtanban. Közép-

iskolában a természettudományi tárgyak is a gyakorlati ismeretek közlésén keresztül elsősorban a pedagógiai célt szolgálják: a természetben uralkodó törvények felismerését és értékelését. Ezt a célt eredményesen csak úgy tudjuk elerni, ha nem pusztán közöljük, tudomásul vétetjük azokat tanulóinkkal, hanem ha sikerül a tanuló egyéni munkáját, ambícióját is belevonni a természet erőinek, bámulatos törvényeinek megláttatásaiba. A fiút magát kell foglalkoztatni, érdeklődését felkelteni, egyéni meglátásainak keresztülvitelét egyengetni és már fiatal korban ránevelni az alapos, tervszerű megfigyelés elsajátítására. A vegytani kísérletek és gyakorlatok alkalmat nyujtanak a középiskolás diáknak, hogy készségeit ezen a téren is képességekké kezdje fejleszteni.

A gyakorlatokat általában a következő eljárások szerint vezettük: A vezető tanár felvázolja az aznapi kísérletek összeállítását, feltünteti a szükséges anyagokat. A továbbiakban a fiúk leleményességére bízza, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel hogyan tudják a feladatot a legjobban megoldani, az anyagot maguk mérik ki, a vegyi folyamatok jelenségeit mindenki maga figyeli meg és maga fogalmazza meg a levonható következtetéseket. Ilyenformán a fiúk már a középiskolában megismerik az eszközök kezelését, alkalmat találnak szabatos leírásokra és a közben felmerülő nehézségeikre útbaigazítást nyernek.

A gyakorlatok összeállításánál figyelembe vettük a középiskolai tantervi utasításokat, a tanmenettel igyekeztünk összhangot teremteni, arra azonban ügyelve, hogy a kísérletek ne legyenek a tanórai anyagnak puszta megismétlései. A kvalitatív kísérletek mellett rátértünk a középiskolában megvalósítható kvantitatív gyakorlatokra is.

Alsós csoport. A kémiai alapvető fogalmaknak kísérletek útján való elsajátításán kívül elsősorban a gyakorlati ásványtani ismeretek megszerzésére fordítottunk gondot. Sorra vettük a didaktikai szempontból fontosabb ásványok meghatározását.

Felsős csoport. A cél itt már a kémiai gondolkodás elsajátítása, továbbá a vegytani eljárások részletesebb begyakorlása volt. Ebbe a csoportba azok a fiúk jártak, akik vegyészeti pályára akarnak lépni.

Az első órákban alapvető technikai gyakorlatokat végeztünk (üvegfúvás és hajlítás, dugókezelés, kristályosítási és szűrési eljárások). A következő gyakorlatokon a szervetlen és a szerves kémia fontosabb fejezeteit vettük sorra. Kísérletekkel megvilágítottuk a keverék, az elegy, a vegyület fogalmát, az anyagmegmaradás elvét, a levegő, a víz, az oxigén, a hidrogén, a kén és a halogén elemek tulajdonságait, a széncsoport, a nitrogéncsoport elemeit és vegyületeit, a savak és fémek sajátságait. Előállítottuk a szénhidrogének, a szénhidrátok legfontosabb vegyületeit, majd rátértünk a kémia törvényeinek kísérletekkel való bizonyítására.

Február hó 11-én látogatást tettünk a budapesti Hydrogén gyárban. Az oxigén, a hidrogén, a klór, klórmész és a nátriumhidroxid gyári előállítását szemléltük meg.

Az alsós csoport tanulói: Denk Felix 1, Deutsch Tamás 1, Ferdinándy László 2, Füleky Tibor 1, Krassay Egon 1, Kauser János 1, Salcher László 1, Szakolcay György 1, és Varga György 2.

A felsős csoport tanulói: Bercsényi György 1, Jesch László 1, Juhász Egon 1, Kovács Ernő 1, Lázár Miklós 2, Nógrádi József 1, Pukánszky Béla 1, Sallay Tivadar 1, Saly János 1, Som Ernő 1, Zrinyi Tamás 1.

Vezető tanár: *Dombos Fülöp.*

f) Vívás. A vívást heti három órában és öt csoportban, a csoportok keretén belül pedig egyéni oktatásban tanulták a növendékek. A vívás anyaga volt: a vívás alapelemeinek elsajátítása, a versenyszabályok megtanulása, versenyek rendezése, bíráskodás. A haladó és képzett vívók a különböző iskolák között rendezett versenyeken indultak, a kezdők pedig itthon tartottak egymás között első- és másodosztályú versenyeket.

A gyakorlatokon résztvevő növendékek névsora és érdemjegye a következő: I. o. Bacony Imre 2, Horti László 1, Jármay László 1, Kosztolányi György 2, Krassay István 1, Palló Lajos 2, II. o. Alkér György 2, Bagdy György 1, Borbély Imre 2, Ember György 1, Faber Miklós 2, Ladányi György 1, Lakatos László 2, Magyary Ferenc 2, Pregitzer Ernő 1, Sárdi László 1, Sárospataki Zoltán 1, Soproni Géza 1, III. o. Alkér Miklós 1, Cristofoli Mário 1, Németh Zoltán 2, Schuster István 1, Szigetvári Ferenc 2, Tittel Oszkár 1, Lakatos Lóránt 2, IV. o. Arányi Guy 2, Denk Félix 1, Füleki Tibor 1, Krassay Egon 1, Villányi György 1, V. o. Alkér Gyula 1, Babos János 1, Baranyay Rezső 1, Krőmer Gyula 1, Tömböly Pál 2, VI. o. Balázs Nándor 1, Bosits István 2, Dietzl László 2, Kelényi László 1, Kelényi Gábor 2, Pákai Béla 2, Pukánszky Béla 1, Scitovszky Tamás 2, Szücs János 1, Szücs László 2, Szalay Dezső 2, VII. o. Gottl Tivadar 2, Háy Péter 1, v. Szücs Miklós 1, Vizkelety Tamás 1, VIII. o. Csabay Károly 1, Csanády Tamás 2, Denk Gusztáv 2, Dragonits Tamás 1, Fertsek Miklós 1, Kiss András 2, Mádi-Kovács István 2, Markóczy-Magyar Jenő 2, Mihályi Gábor 2, Radán György 1, Sever László 1, Vida Sándor 1.

Vezető tanár: *Kaposi Gyula.*

g) Vegyeskar. Az idei évben egy csoportban működött. Énekkari óráit hetenkint kétszer, kedden és pénteken tartotta.

Az énekkar szereplései: Veni Sanctekor, Szent Benedek ünnepén és Te Deumkor előadta az Angyalok miséjét, Gregorián dallamban.

h) Zene. Az intézet az idei iskolai évben is lehetővé tette, hogy a növendékek a rendes iskolai munkával kapcsolatban tanulhassanak zenét. Az oktatás kiterjedt a zongorára, hegedűre és a fúvós zenére. A zongorát ceglédi Szekeres Ferenc, a hegedűt Pótz Nagy Árpád tanította, a fúvós zenét pedig Járai Mihály, István József és Egervári József.

Fúvós zenekar. Az idén még az előző éveknél is nagyobb nehézséget okozott a VIII. osztályos növendékek kiválása, és ezért legfontosabb feladatunknak azt tartottuk, hogy megfelelő utánpótlásról gondoskodjunk. Az oktatás három csoportban folyt és mindegyik csoportban külön foglalkoztunk a haladókkal és a kezdőkkel. Zenekarunk az intézet házi ünnepségein és testületi kivonulásain szerepelt.

i) Rendkívüli rajz. A rendkívüli rajzra 6 tanuló járt. Három első, két harmadik és egy ötödosztályos tanuló.

Az elsőosztályos tanulók a rajzhoz szükséges alapvető gyakorlatokkal (vonalvezetési gyak.), majd egyszerűbb síkformák rajzolásával és festésével foglalkoztak.

A III. oszt. tanulók magyar motívumcsoportból vagy stilizált állati formákból álló síkformák rajzolását és festését gyakorolták.

Az V. oszt. tanulója nagy térforma és gipsz szoborfej rajzolásával foglalkozott.

A tanulók a következő érdemjegyeket kapták: I. o.-ból: Bercsényi Attila: jó, Horti László: jeles, Krassay István: jó.

III. o.-ból: Groh László: jó, Szilványi Ákos: jeles.

V. o.-ból: Komondy Zoltán: jeles.

j) Tánc. Az intézet vezetősége, tekintettel a szülők kívánságára, az idén sem zárkózott el a tánctanfolyam megrendezésének engedélyezésétől. Az órákat magában az intézetben, zárt körben s csak a VII. o.-ból 46 tanuló látogatta. Az ugyancsak zártkörű táncvizsgát az utolsó órában rendezték.

A kurzust *Bánrévi Elek* úr vezette.

11. **Filmoktatás.** Az oktatófilm kirendeltség részéről rendelkezésünkre bocsájtott filmek az idei iskolai évben is hasznosan egészítették ki a tanítás munkáját. Az ifjúság minden esetben nagy érdeklődéssel és figyelemmel fogadta az óra anyagával kapcsolatban levetítésre kerülő filmet. A bemutatott oktatófilmek száma 65.

12. **Testi nevelés és egészségi állapot.** A testnevelés intézetünkben egészséges, elvszerű céllal kapcsolódik az órarendbe. Célja tiszta és nemes: az emberi erő, ügyesség és akarat fejlesztése fizikai, esztétikai és etikai tökéletesbülése a jól felszerelt tornateremben, a fővárosi sporttelepek, az intézet saját tenisz- és jégpályáján, nyáron pedig a Balaton partján épült kedves üdülőtelepén.

Az egészségi állapot az idei iskolai évben kevésbbé volt szerencsés. Rövidebb ideig tartó óramulasztás is szép számmal akadt, de különösen sok volt a súlyosabb megbetegedés, aminek oka talán a fűtési és élelmezési viszonyok elégtelensége is lehetett. Az iskola-orvos szemvizsgálata alkalmával trachomás megbetegedést nem talált.

13. **Iskolai ünnepélyek.** Az okt. 6-i, és márc. 15-i ünnepélyeken kívül két nagyobbszabású ünnepséget rendeztünk. Az elsőt dec. 8-án rendeztük. Délelőtt a kongreganisták ünnepélyesen letették fogadalmukat a Szűzanya előtt, majd délután előadták Koszterszitz József „Az örökké élő" c. színművét. Ezt megelőzően énekkel és zeneszámokkal hódoltak kongreganistáink égi Pártfogójuk előtt. Az ünnepséget, tekintettel a nagy érdeklődésre, megismételtük.

A színdarabban a következő szereposztás volt:

Ilonka: Vargha Judit, Rózsika: Tölgyessy Marika, Bagó Gergő: Mensáros László VII., Domány Péter: Szente Tibor VII., Agilis főrendező: Kasszán Béla VII., Szabó: Kayos Károly VI., János bácsi: Horváth Gyula VI., Béla: Spolarich János VI., Paksi: Jesch László VI., Róka: Brayer Gyula V., Zengő: Körbler Walter V., Csida: Medveczky György, Sanyi: Rimanóczy Olivér és Fadgyas Ferenc III., Buckó: Czekár Elemér és Réthy László II., Manusz: Mayer Ferenc és Vargha Imre I., Gyurika: Keresztes Lajos, elemi isk. tanuló.

Május hóban cserkésznapot tartottunk intézetünkben. Délelőtt az új cserkészeket avatta fel parancsnokunk, délután pedig előkelő és nagyszámú szülő jelenlétében dísztáborozást rendeztek. Az ünnepség érdekessége a sok népdal, s a több lelkesen előadott népies tánc volt. Közönségünk nagy érdeklődéssel és tetszéssel kísérte cserkészeink pompás bemutatóját. Hasonlóképen meleg szeretettel gyönyörködött az előadott színdarabban is.

I. Cserkész Regös-est. 1. Cserkészinduló. — Játszotta a zenekar. 2. Magyar cserkész dala. Irta: Radványi K. — Szavalta: Sasvári Ferenc. 3. Regölés. Regösinduló. Népdalok. Népi játékok: Székely húsvéti veszekedők, csurgószentmártoni lóvásár. Népi táncok: Koppányszántói kanásztánc, takácstánc, seprűtánc, kunlegényes. — Táncolták: Budai L., Enyedi L., Németh Á., Regös L., Spolarich J. és Szabó Gy. — Klarinéton kísérték: Nikolics J. és Nikolics O. — A népi táncokat ifj. Szeghy

Gyula regöscserkész tanította. 4. Honvéd. Irta: Vályi Nagy P. — Szavalta: Síklaki István. 5. Magyar katonadalok. 6. Katonaindulók. — Játszotta a zenekar.

II. Cserkészszíndarab. Palkó barátai. Cserkészjelenet 2 képben. Irta: Koszter Atya. Szereplők: Palkó és Matyi újoncscserkészek: Rónay Tibor és Lendvay Kurt, Géza, Palkó bátya: Vízkelety Tamás, Játék: Krömer László, Képeskönyv: Kosztolányi Lajos, Mese: Brayer Gyula, I. ólomkatona: Giber János, II. ólomkatona: Komarik Dénes, Pajkosság: Ujfalussy László, Cserkésztündér: Faith István, Erdő, Virág és Patak tündére: Szilványi Ákos, Fadgyas Ferenc, Cristofoli Márió, Lángtündér: Schuster István, Sport: Németh Zoltán. Cserkészőrs.

Márc. 21-ikét Szent Benedek Atyánk áldott emlékének szenteltük. Május 7-én a szülők, sok vendég, s az egész ifjúság jelenlétében búcsúztattuk végzett nyolcadikos növendékeinket. A búcsúzó beszédet Fertsek Miklós VIII. o. t. mondta. Június 14-én tornabemutatót rendezett ifjúságunk a székesfőváros sporttelepén. A szebbnél-szebb gyakorlatok, a fegyelmezett felvonulás felejthetetlen délután szerzett előkelő közönségünknek. Jún. 18-án, Kormányzó Urunk születése napján, szentmisét mutattunk be s azon az egész ifjúság résztvett. Jún. 25-én pedig Te Deummal és ünnepéllyel fejeztük be az iskolai évet.

14. **Sírgondozás.** A hazafias nevelést és nemzeti nagyjaink iránt való kegyelet ápolását szolgálta, hogy intézetünk, illetőleg az intézet cserkészei, Czuczor Gergelynek, a magyar Szent Benedek-rend e kiváló költője és tudós tagjának sírját gondozták. A sírt halottak napjára a cserkészek rendbehozták, nov. 1-én a cserkészcsapat 2—2 tagja negyedórai váltással, díszőrséget állt mellette.

15. **Szülői értekezlet.** Családias nevelésünk következménye, hogy a szülőkkel is közvetlen, *őszinte* érintkezési formát akarunk fenntartani. Különösen hangsúlyozom az őszinteség fontosságát, mert nélküle eredményt sem a tanulásban, sem a jellemképzésben elgondolni nem tudok. Bár hitem szerint már maga a szülői állapot képesíti a szülőket természetes kötelességük, a nevelés teljesítésére, a tanári kar mégis segítségükre akart lenni felelősségteljes munkájukban, amikor szülői értekezleteket tartott. Az elsőn az igazgató adott elő a fegyelmi szabályok s a Rendtartás fegyelmi intézkedéseinek szelleméről s őszinte meggyőződésből fakadó megtartásuk nevelő értékéről.

A másodikon Szúnyogh Xavér értekezett. Előadásában a család és a szakramentumok kapcsolatát méltatta a gyermeki lélek nevelésének szempontjából. A tárgy annyira közérdekű, hogy jónak látjuk az egész előadást közölni.

Első látszatra — állapítja meg az előadó — mintha mind a pedagógiától, mind a gyakorlattól távol állna ez a téma. Bevezetésül tehát néhány tényt említek fel, melyekből láthatjuk, hogy mélységesen összefüggnek.

Tény, hogy a gyermeket három tényező neveli: iskola, család és társadalom. Tény az is és tapasztaljuk, hogy sokszor sziszifuszi munkát végzünk a gyermek lelkéért, mert a család és a társadalom nem mindig egyezik meg felfogásunkkal, törekvésünkkel, munkánkkal. Legelső feladat tehát, hogy a család és az iskola között teljes legyen a harmónia az eszményre, célra és eszközökre vonatkozólag a nevelésben. Teljesnek kell lenni ennek a harmóniának, mert ott van a harmadik hatalmas tényező, a társadalom, mely tönkre tudja tenni mind a kettőnek munkáját. Az iskola egész délelőtt ügyel a gyermekre, egész délután pedig a család vigyáz rá és azon rövid idő alatt, míg az iskolából hazamegy, a társadalom rossz hatása tönkreteheti mind a kettőnek munkáját. Ma, mikor nem krisztusi szellemben fejlődik a

társadalom, kétszeresen szükséges, hogy összefogjunk és felvegyük a harcot a romboló szellemmel szemben.

Tény, hogy a család és az európai társadalom válságba jutott. Vannak a család válságának gazdasági, kultúrális okai és magyarázható körülményei. De ha a gyökeréig megyünk a család és a társadalom bajainak, ha megnézzük honnan származik minden veszedelem, úgy megállapíthatjuk: a család és a társadalom elszakadt a krisztusi alapoktól. Tehát, amikor a társadalmat és annak alkotó sejtjét, a családot szeretnénk a bajoktól megvédeni, nem felületi kezelésre van szükség, hanem a bajok gyökerét kell orvosolni. Mert lehetne beszélni modern pedagógiai és társadalmi kérdésekről, de így csak tüneti kezelést végzünk, egy-egy kiütő tünetet gyógyítunk gyors eszközökkel. Az ilyen kezelés azonban nem igazi gyógyítás, s csak ideig-óráig tartó, látszatgyógyulást eredményez. A gyökeret kell orvosolni, s ha ez sikerül, akkor a tünetek maguktól meggyógyulnak.

Miben látom a gyökérhez való visszavitelt? Hogy a család velünk együtt tudjon a társadalom ellen dolgozni. Lehet gazdasági eszközökkel, kölcsönnel, gyermeknevelési segéllyel ideig-óráig gyógyítani, — de a családnak nem annyira a zsebe, mint a szíve beteg. Most nem gazdasági szempontból nézem ezt a kérdést. Nem is naturális szempontból, nem úgy tekintem a családot, mint a társadalom legkisebb sejtjét, hanem úgy, amint az Anyaszentegyház tekinti.

Hogyan tekinti az Anyaszentegyház a házasságot, az édesanyát és édesapát, hogy magasabbra helyezze és visszaadja annak isteni fényét? Hogy elvesztette fényét, azt két irányzatból látjuk. Az egyik irányzat, hogy az esküvő titokban, kevés feltűnéssel, utcai ruhában legyen. Kevés formalitást akarnak. A másik irányzat: körülvenni minél nagyobb fénnyel, pompával, legyen szőnyeg, sorfal, nagy tömeg, az orgona szóljon. De akár leegyszerűsítik, akár külső, világi dísszel, fénnyel veszik körül, nem ismerik és nem látják méltóságát és ragyogását, melyet Krisztus akart megadni. Mert ha ezt ismernék, akkor nem világi fénnyel akarnák pótolni ami hiányzik és félnének attól is, hogy mindent elhervasztva, titokban, utcai ruhában való esküvővel menjenek neki az életnek.

Mi ez az isteni ragyogás? Az Úr Jézus Krisztus hét szakramentuma organikus szervezetet alkot. Az első öt magában foglalja az egész életet, annak fejlődését és átszó mindent fényével. Amint a természetes életre megszületünk, táplálkozunk, orvosságot veszünk s azután itthagyjuk, úgy a természetfölöttiben is megszületünk a krisztusi életre, kinövünk a teljeskorúságra, vesszük és esszük a Kenyeret, beteg lelkünket a penitencia gyógyítja és a távozást a kenet szakramentuma szenteli meg. Ezt az öt szentséget az egyénnek adta az Úr Jézus Krisztus, a másik kettőt a közösségnek. Már ez is mutatja, hogy a kettő összefügg. A közösség szakramentumai közül az egyik a testi származásról, a másik a lelki születésről gondoskodik. Az egyik földi létre hozza, a másik a mennyei életre szüli a gyermeket.

De még mélyebb és szebb összefüggés és kölcsönös csereviszony van a kettő között. A papszentelés a papnak titokzatos, szent házassága, — a házasság pedig nem más, mint pappászentelés. Az első ügyet könnyű igazolni. A papszentelés tulajdonképen esküvő, a pap misztériumos házassága. Élettársa lesz az Annyaszentegyház: hogy mennyire így van, hogy a pap jegyese lesz az Egyház, bizonyítja, hogy a papságot teljes erejében bíró püspök még gyűrűt is kap eljegyzése jeléül. Ezért mikor Prohászka püspöknek egy gazdagabb egyházmegyét ajánlottak fel, nem fogadta el, mert holtig való hűséget fogadott a maga szegényebb egyházmegyéjének s azért, mert a másiknak kétszerannyi földje volt, nem akart hozzá hűtlenné válni. És ez a valóság. Itt van a legmélyebb gyökere annak, hogy ez a viszony

azonos Szűz Mária és Szent József kapcsolatával s szentcsalád lesz, mert lelki gyermekek serege születik ebből a viszonyból. Az Egyház a Szűzanya folytatása, Isten szűzi tiszta jegyese, ki gyermekeket szül. A pap lelkiatyává lesz és amint a Szent Szűz oltalmára és a kis Jézus nevelésére ott volt Szent József, a pap celibátusban él, nem mert nőtlen, hanem mert megkapta a legdrágább, a legszebb jegyest, akit vérében mosott tisztára az Úr Jézus Krisztus, hogy legyen sine macula et sine ruga, szeplő és ránc nélküli. Megkapta az Egyházat jegyeséül, azért oltalmául kell lennie és ebből a mélységes, tiszta, Istentől elgondolt házasságból gyermekek születnek. Így meg van oldva a papszentelés szakramentális jellege, az igenis házasság.

Viszont nem ismerik és nem látják meg, hogy a házasság papszentelés. A papot az Egyház bizonyos körre és hivatalra szenteli. Képpel ábrázolva is láttam ezt: középen volt a lateráni bazilika: a világ minden templomának feje és anyja. Körülötte a nagy római bazilikák. A következő körben voltak ábrázolva a püspöki és érseki egyházak, még külsőbb körben a plébániatemplomok, ezeken kívül pedig a filiák és magánkápolnák. Csak egy hiányzott a képről, a legkisebb templom, a legkisebb kápolna: a családi otthon. Az Egyház mindig templomnak tekintette, legkisebb sejtjének. Bizonyíték rá, hogy mikor az Egyház templomot akar építeni, a jövendő templom helyén keresztet állít. Azelőtt az új otthont megáldották, legelőször a keresztet vitték be az otthonba, — magyar szokás szerint, aztán kenyeret, sót is. A kereszt mutatja, hogy az otthon templom lett. Ennek a kis templomnak megvan a papja és hívő serege, — szándékosan mondtam sereget. Papja az édesapa és édesanya, hívő serege a gyermekek, Isten áldásai. És a régi katolikus felfogás szerint ide tartoznak a cselédek is, amint ezt az elnevezés is mutatja. A régi magyar urak és nagyasszonyok törődtek azoknak lelkével is, érezték, hogy rájuk vannak bízva, ők felelősek értük. Az édesapa, édesanya tehát pappászentelésben részesül. Ennél szebbet, többet, nagyobbat a házasságról mondani nem lehet.

Hogy tehát a család jobban együttműködhessék velük a világ rontó szelleme ellen, ébresszék fel magukban a kedves Édesanyák és Édesapák ezt a tudatot. Ha pedig eddig nem hallottak róla, úgy most fontolják meg, milyen méltóságra emelte őket az Úr. Krisztus az ő papjai hatalmát osztja meg a szülőkkel és rájuk bízza a gyermekeket, hogy neveljék őket. Ez sokat jelent, a szülői méltóságnak olyan magasra emelését, melynél nagyobb már nem lehet.

Jelent küldetést, melyet Krisztus ad, s aki az ő küldetéséve! jár, az máskép beszél és cselekszik, mert érzi a küldő Krisztus erejét. És ő ad a nagy küldetéshez kegyelmet, áldást, a papi hivatás teljesítéséhez segítséget.

Az első gondolat fényt vet a családra, megmutatta annak Isten gondolata szerinti lényegét. A második gyakorlatibb: szól a pap hármas kötelességéről: tanítás, kormányzás, megszentelés. Ha kérem az Édesapákat és Édesanyákat, hogy dolgozzanak velük, mint a családi szentély papjai, akkor vegyék ezeket a kötelességeket komolyan és azoknak gyakorlásával csatlakozzanak a mi munkánkhoz.

Első a tanítás. Ahány papot ismertem, az mind vallásos családból származott, ahol az édesanya és édesapa tanította meg őket imádkozni. Imádkozni csak az tud, aki az édesanyja ölében tanulta meg, — akkor, amikor még az eszét sem tudta használni. Először az édesanya rajzol keresztet a gyermek homlokára és ő mondja helyette az imádságot. Azután már együtt mondják s végül a gyermek maga imádkozik. Akik gyermekkorukban kaptak tanítást a kis Jézusról, karácsonyról, — s nem csak ajándékot! — az véste eltörölhetetlenül lelkükbe a nagy kegyelmet. Az édes-

anya mutatja meg először a gyermeknek a keresztet szenvedő Úr Jézus képét s ébreszt lelkében részvétet iránta. Lehet, hogy ez a részvét nem egészen helyes módon nyilvánul meg. Édesanyám megmutatta nekem az ő nagy imakönyvében a stációs képeket, elmondotta az Úr Jézus szenvedésének történetét. Mikor aztán egyszer nem volt otthon, elővettem az imádságoskönyvet és ezeken a képeken kiszúrtam minden zsidónak a szemét, mert fájdalmat okoztak az Úr Jézusnak... De mindenesetre a részvét első megnyilvánulása volt.

A hittant, ha lehet, együtt tanulják a gyermekkel és ezt kérdezzék ki külön, még a nyolcadikostól is. Ezzel kiemelik a többi tantárgy közül, hogy a gyermek érezze, lássa, hogy ez az életre szükséges. Nagy áldás a gyermekre, de még valami, — ne haragudjanak —: szintén tanulnak, s ez sem rossz. Kölcsönösen nagyon jó, felújul a tudás és ehhez hozzátartozik az erkölcstan is. Emeljék fel szavukat az erkölcsi hibák miatt, intsék, feddjék gyermekeiket. Így kap a tanár szava rezonanciát. Ha hegedűhúrt fizikai kísérleten szólaltatok meg, alig van hangja, egészen más, ha a húr alatt ott van a hegedű teste. A hangvilla zörgése alig hallható, de a zöngeszekrényen erőssé válik. Ha a család nem ad zöngeszekrényt, akkor mi csak húron játszunk, nekik kell a hangot teljessé tenni és hatóvá tenni. Csak így lesz foganatja a szónak. De a gyümölcsöt talán nem látjuk meg mindjárt. Sokszor tán úgy tűnhetik, mintha falrahányt borsó lenne minden intés, tanítás, figyelmeztetés. Nem így van, nem így van! Ha marékkal vetjük a jó magot, valami behull a lélekbe és talán 10—20 év mulva jön vissza az a diák a tanárjához és elismeri, hogy milyen igaza volt és megköszöni intését. Hallottam már a gyóntatószékben: „Boldogult édesanyám is ezt mondta nekem és én nem hittem neki." De nem veszett el a jó mag, behullott a lelkébe és egyszer megtermi a gyümölcsét.

Második a kormányzói hatalom. A tanítás inkább az édesanyának vállán nyugszik, a zsenge korban a gyermek őmellettük van. A kormányzás inkább az édesapa hivatása. Mert együtt kell lennie a papa szigorúságának és a mama jóságának. Kell, hogy az édesapa tudjon kemény, szigorú lenni és ha valami rosszat tett a gyerek, megbüntesse azzal, hogy: ma nem kapsz vacsorát, mars! Az édesanya pedig titokban mégis ad egy darabka kenyeret. A papa is látja, csak szemet húny, úgy tesz, mintha nem látná. Kell, hogy a gyerek mindegyiket tapasztalja. Így kell lennie: tekintélytiszteletet, meghajlást, engedelmességet tanuljon az apa szigorából és jóságot az édesanyától, mely a társadalmat összeköti. Ezért félő, hogy összeomlik az a társadalom, melyben a gyermekek apa és anya nélkül nőnek fel. Így kivesz a tekintély előtti meghajlás és a szeretet. Enélkül pedig nincs krisztusi társadalom, csak — farkascsorda. Legyenek az édesapák kemények, legyenek szigorúak. Merem mondani, és a tapasztalat igazolja szavamat: kevesebbet hibázik az az apa, aki túlszigorú, mint az, ki csak egy fokkal is elnézőbb a kelleténél. Mert ha a gyermeknek engedünk kicsiben, még többet kíván, követel. Aki célbalő, annak is magasabbra kell irányozni, hogy a célt elérje, nekünk is valamivel többett kell kívánni, hogy kellő eredményt érjünk el. Puhasággal nevelt gyermekből nem lehet semmit faragni, nem állja meg az élet harcát. Ha rosszat tesz, büntessék meg, ha kicsit szigorúbb a papa a büntetésben, sohasem bánom. Én is köszönöm az édesapám szigorúságát, amellyel fenntartott itt Pesten. Nem baj, ha a papa fékentartja azt a ficánkoló gyereket, néha kell neki sarkantyú és ostor is. Nekünk tanároknak nem szabad, a papirostörvény szerint. Néha megtesszük, szívből. Egy esetet elmondok, s azt hiszem, mindenki helyeslően fog bólintani. Itt az iskola folyosóján 3—4 gyerek zsemlyével futballozott. Bizony mindegyiket nagyon nyakonütöttem. Van eset, amikor az osztálykönyvbe való beírás nem használ semmit. Ilyenkor a szív szólal meg, mert a gyermekben nemcsak tanulót látok, akinek tanulni kell, s ha nem

tanul, négyest kap, megbukik. De ha hazudik, itt is, otthon is, akkor helyénvaló a szigorú fenyítés. Pótolják az édesapák, mert mi ritkán tesszük meg. — Minket még így neveltek, s nem lettünk nagyon rosszak, — vagy igen? Bizonyos, hogy nem ártott meg, hanem hasznunkra vált. Ez a Szentírás pedagógiája: Verd meg fiadat vesszővel, hogy ne kelljen miatta később sírnod.

Harmadik és legfontosabb a megszentelő működés. A házasság szentségét először is egymás megszentelésre kapták. Ezt a nagy kegyelmet azért vették, hogy együtt járják az égbevezető utat, kéz a kézben menjenek Istenhez, támogassák egymást a lelki élet útján. Kölcsönösen áldják meg egymást és áldják meg gyermekeiket.

Két dolog a legfontosabb a család liturgiájában. Az első a közös imádság. Ha valóban templom az otthon és valóban pap az édesapa és édesanya, akkor kell, hogy az otthonban Isten-tisztelet is legyen. Mert milyen szomorú egy bezárt templom, amiben nem imádkoznak. Vagy milyen szomorú, mikor magtár, mozi, vagy más lesz belőle, megszentségtelenítik. Az ószövetség népére a legnagyobb büntetést azzal mérte az Isten, hogy nincs templomuk és áldozatuk. Csak imaházuk van, mely nem pótolja az áldozat helyét, a templomot és így enélkül kell élnie. És sok család erre a sorsra kárhoztatja magát. Imádkozzanak együtt reggel, délben, este. Milyen más az, ha az édesapa azt mondja a gyermeknek: Imádkozzál, mint amikor letérdel vele együtt s azt mondja: Imádkozzunk. Mennyivel nagyobb ez, milyen hatással van ez a gyermek lelkére, egész életére! Sohasem felejti el gyermek, ha szüleivel együtt járulhat szentáldozáshoz. Én sem tudom elfelejteni, hogy közösen áldozott a család és gyónás előtt bocsánatot kértünk egymástól, szüleinktől, — de szüleink is egymástól, előttünk, gyermekek előtt. Sohasem tudom elfelejteni és mindig előttem van a megbocsátás nagysága. Az ilyen hatások egy életre szólnak, s a papi élet minden tanulmánya nem múlja ezeket felül.

Éppen a szakramentumok vételét kellene családi ünnepekké tenni. Az első áldozáson mindenki vegyen részt. Nem felejtem el, hogy néhány esztendővel ezelőtt egy 80 esztendős zsidót vettem fel az Egyházba. Azért kérte a keresztséget, mert az unokájának az volt a kívánsága, hogy a nagypapa első áldozása napján vele együtt áldozzék. A bérmálásnál emeljük ki, hogy a Szentlélek kegyelme, ajándéka több, mint az az ajándék, amit a gyermek ilyenkor kap. A szülők házassági évfordulóját ünnepelje meg az egész család, vegyenek részt együtt a szentmisén. Ezzel nagyobb szeretet kel a gyermek lelkében a szülők iránt, mint ezer prédikációra és korholó szóra.

A papi hatalom egyik legszebb megnyilatkozása, mikor áldhatok. Nincs szebb, nincs nagyobb: amit megáldok, meg van áldva az égben is. A szülőknek is megvan ez a hatalmuk. Nemcsak az ószövetség embere áldhatott, nemcsak az öreg Jákob adhatott áldást gyermekére, nem. Ma is minden édesapa és édesanya megáldja gyermekét és az *meg lesz áldva.* Az ellenkezőjéről meg vagyunk győződve: hogy megfogan a szülői átok. Szörnyű dolog, szörnyebbet nem tudunk elképzelni. Édesanya, ha azt mondja gyermekére: verjen meg az Isten, az meg lesz verve. De nem, talán nem is tudja ezt édesanya kimondani! Azonban miért nem hisszük a másikat, a szebbet, hogy a gyermek áldott lesz, ha megáldom? Egyes nagyobb alkalmakkor legyen az áldás ünnepélyesebb. A kisgyermeknek keresztet rajzol az édesanya a homlokára, — ne hagyják el ezt az áldást akkor sem, ha megnő a gyermek. Jól fog neki esni akkor is, ha már neki is vannak gyermekei, s az édesanyja megáldja még. Érezni fogja mindig annak a hatását. Ünnepélyesebb, nagyobb alkalmakkor áldják meg a gyermeket: Mikor eljön ide az első gimnáziumba, térdeljen le, s az

édesapa, vagy édesanya mondja: Áldjon meg téged az Isten. És mikor új iskolaév kezdődik, mikor cserkésztáborba megy: Áldjon meg az Isten, vezessen utadon és bűn nélkül hozzon vissza. Áldott legyen be- és kimeneteled. Az érettségi bankettre a szerényebb viszonyok között élő szülők is összetakarítanak pénzt és adnak, sokszor felesegesen is sokat a fiúknak, amibő aztán hiba és baj lesz. Mennyivel jobb lenne megáldani, az életbe való kilépése előtt. Régen a leány, mielőtt elhagyta a szülői házat, letérdelt szülei előtt s azok megáldották. Újítsák fel az áldást azzal a tudattal, hogy papok, hogy hatalmuk van áldani, hogy nem üres, óhajtó mód, amikor mondják: Áldjon meg az Isten, hanem rájuk is imádkozzák gyermekeikre az Isten áldását.

Úgy-e látjátok most már, hogy mennyire összefügg a család boldogsága a szakramentumok kegyelmével? Gyakorolják tehát a szakramentum által nyert hatalmukat, hogy gyermekeik áldottak legyenek és örömünk legyen bennük.

* * *

A második félévben minden osztályfő külön tartott osztályának szülei részére értekezletet. Ezek az értekezletek, amelyek tárgyukat a növendékek mindennapi életéből s koruk aktuális problémáiból választották, az osztályfők jelentése szerint minden várakozáson felül sikerültek. Az egyes értekezleten jelen volt minden családnak legalább egy tagja s közvetlen hangulatával mély, bepillantást engedett a család nevelői felfogásába s abba a készségbe, amellyel együtt a család együtt akar működni a gyermek nevelésében.

A szülőknek a tanárokkal való rendszeres érintkezését szolgálják még a hetenként megtartott fogadóórák is, melyeknek értékét csak az a körülmény csökkenti, hogy néha a szülők nagy száma miatt percek maradnak a gyermek megismerését szolgáló beszélgetésekre. Egyébként a szülők, ha a gyermek sorsa azt kívánja, bármikor felkereshetik az igazgatót s a tanári kar tagjait, hogy eredményesebbé váljék a közös kincsnek, a gyermeknek, nevelése.

16. **Kirándulások.** Az intézettől rendezett kirándulások két csoportra tagozódtak. Az első csoportba azok a kirándulások tartoznak, melyeknek üdülés volt a főcéljuk.

A második fajtának szorosan tanulmányi jellege volt: az ismeretek tágítása, a tanultak szemléltetése.

Osztályonként:

II. osztály. Szept. 14-én Joanelli Béda vezetésével Szentendrére ment az osztály, hogy megnézze a víz hatását a szárazföldre. Okt. 11-én a Hárshegyre növényismeret céljából vezetett kirándulást Joanelli Béda és Dombos Fülöp, június 3-án pedig Joanelli Béda irányításával természetrajzi séta az állatkertben.

III. osztály. Okt. 6-án földrajzi kirándulás a Hűvösvölgybe, nov. 11-én egészségügyi kirándulás a cserkészparkba, okt. 8-án az őszi virágok tanulmányozása a budai hegyekben.

IV. osztály: Három tanulmányi kirándulás volt a tanév folyamán. Dombos Fülöp tanár vezetésével dec. 15-én megnézték az antibolsevista kiállítást és márc. 4-én a Nemzeti Múzeum ásványtárát. Dr. Kolos Endre pedig május 6-án az Egészségügyi Múzeumba vitte el az osztályt. Tervbe vettük az iskolai év befejezése után hálaadó kirándulást Mária Besnyőre.

V. osztály. 1. Okt. 1. Botanikus kirándulás a budai hegyekbe. Vezető tanár:

Dombos Fülöp. Kísérő tanár: Dr. Szivós Donát. 2. Nov. 19. Városmajori és pasaréti templomok. (Stílustanulmány.) Vezető: Dr. Radó Polikárp tanár. 3. Febr. 25. Nemzeti Múzeum. (Állattár.) Vezető: Dombos Fülöp tanár.

VI. osztály. 1941 okt. 21. Megtekintették az osztály összes tanulói Aquincum múzeumát, katonai telepét, színházát, majd az új Árpád gimnázium mellett kiásott és helyreállított római körszínházat. A latin régiségtanban a római hadügyről és vallási szokásokról tanultakat ez a tanulmányi út nagyszerűen szemléltette, illetőleg kiegészítette. Alkalom nyílt egyúttal az épülő Árpád-híd, Óbuda és környéke megtekintésére is. E kirándulást vezette és szakszerű magyarázattal kísérte a latin szaktanár és osztályfő *Solymoss Vendel.*

VII. osztály. Szeptember 25-én megtekintette Brunner Emőd dr. vezetésével a Széchenyi emlékkiállítást. November 29-én Havasi Lucius osztályfő vezetésével az Országos Levéltárban voltak. Ugyancsak az ő vezetésével március 4-én a Budapest Székesfőváros Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézetét tekintette meg. Mindkét helyen hálás köszönetünket fejeztük ki az intézmények vezetőinek, hogy lelkes odaadással mutatták meg és magyarázták el az intézmények jelentőségét. Április 30-án Borbély Kamill tanár vezetésével a Nemzeti Műcsarnokban a Tavaszi tárlatot tekintették meg. A tavaszi tárlattal kapcsolatban pályatételt is volt kitűzve a tárlat hazafias és népies képeiről és szobrairól. A pályázatok közül egyet küldtünk be a rendezőségnek.

VIII. osztály. Szept. 25-én Radó Polikárp dr. vezetésével az Akadémia Széchenyi-kiállítását tekintette meg; okt. 8-án a Közvágóhídon a jéggyártást és az irodai üzemet tanulmányozta Nagy Julián vezetésével; nov. 7-én pedig a népegészségügyi múzeumot tekintette meg. Vezető volt Kolos Endre dr. Ugyancsak Kolos Endre dr. vezetésével a lipótmezei elmegyógyintézetbe látogatott az osztály, ahol az idegbetegségekről, azok okairól hallgattak tanulságos, de egyúttal megdöbbentő előadást.

17. **Ifjúsági színielőadások és hangversenyek.** Az ifjúság irodalmi ismeretének gyarapítására, hazafias érzületének növelésére, zene iránt való érzékének fejlesztésére szolgálnak az ifjúsági színi előadások. Ilyeneket rendezett a Budapest Székesfőváros Közoktatási Osztálya a Városi Színházban és az Operaházban. Sajnos, a *Városi Színházban* rendezett előadásokat ifjúságunk nem szívesen látogatja, de nem az érdeklődés hiánya miatt, hanem mivel az óriási teremben szinte lehetetlen csendet teremteni és a sok pisszegés, mozgás akadályozza az előadás élvezését. Az *Operaházban* rendezett előadásokra már szép számmal voltak jelentkezők, de mivel a Városi Színházba nem jelentkeztünk, az Operába sem kaptuk meg a kért jegyeket. Csupán egy alkalommal, midőn több intézetben szénszünet volt, jutott intézetünk részére néhány jegy, az is az utolsó pillanatban.

Annál nagyobb buzgósággal látogatta a tanuló ifjúság a *Nemzeti Színház* igazgatósága által rendezett ifjúsági előadásokat. Az év elején összeírtuk az állandóan részt venni szándékozókat s így valamennyi előadáson 116 tanuló vett részt.

A következő darabokat néztük meg:

Október hóban: Bánk hűsége. Irta: Grillparzer Ferenc, ford.: Bolyai István.
November hóban: Csepreghy Ferenc: Piros bugyelláris.
December hóban: Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde.
December hóban: Galamb Sándor átdolgozásában Csíky Gergely: Mukányi.
Február hóban: Móricz Zsigmond: Nem élhetek muzsikaszó nélkül.

Március hóban: Ősfaust. Fordította: Jékely Zoltán.
Április hóban: Edmond Rostand: A sasfiók.
Május hóban: Galamb Sándor átdolgozásában Kisfaludy Sándor: A dárdai ház.

Az ifjúsági előadásokhoz a Nemzeti Színház igazgatója pályázatokat fűzött. A pályázatokban az ifjúság érdeklődését és figyelmét akarja a színpadi cselekmények és az ezekben kifejezett tartalom felé fordítani, másrészt a kritikai érzéket szeretné fejleszteni. Ifjúságunk közül többen pályáztak és díjakat is nyertek. I. díjat nyert: Massányi Lajos VI. o. t. a következő tétellel kapcsolatban: Helyzetkomikum és jellemkomikum a Mukányi c. vígjátékban. Ugyancsak I. díjjal tüntették ki Szüts János VI. o. tanulót is „A népszínmű hatása a főváros magyarosodására" című pályázattal kapcsolatban. Jutalmat nyertek még: Bangha István VI. o. t.: Helyzetkomikum és jellemkomikum a Mukányi c. vígjátékban c. pályázatban, továbbá a Zsani néni jelleme Móricz Zsigmondnál, majd „Mi a különbség az Ősfaust és a drámai költemény véglegesen kidolgozott formája közt", s a „Miben áll a reichstatti herceg igazi tragikuma" c. pályázatban.

Dícséretben részesültek: Szüts János VI. o. t.: Párhuzam Grillparzer és Katona J. Bánk bánja közt c. pályázatban, Bangha István VI. o. t. a „Csongor és Tünde" hármasúti találkozója és „Csongor diadala" c. pályázatban.

A mozik látogatását intézetünk fegyelmi szabályai osztályfőnöki engedélyhez kötik, akárcsak a színházakét is. Ifjúságunk nem igen válogatja meg a darabokat, s nagyon sok alkalommal kér mozira engedélyt. Az intézet a jó darabokat számon tartva többízben buzdította a tanulókat egyes történelmi, hazafias tárgyú film megtekintésére. Megszervezetten azonban csak egy alkalommal volt filmelőadáson az egész intézet; tavasszal a Savoy-filmszínházban az Alkazár c. filmet néztük meg, melyet az Egyetemi Hallgatók Mária-Kongregációja rendezett jótékonycélra.

Arra is buzdítottuk tanulóinkat, hogy a Székesfőváros Közoktatásügyi Tanácsa által rendezett hangversenyeken vagy más jótékonycélú hangversenyen vegyenek részt. Eredménytelen volt a munkánk. Vezető tanár: *Havasi Lucius.*

18. **Korcsolya- és tenniszpálya.** Az idei korcsolyaszezon a szokottnál jobban sikerült. December elején kezdődött és február végéig tartott majdnem megszakítás nélkül. Vidám élet volt a jégen már délelőtt is, de különösen délután, amikor a fiúk és hozzátartozóik pattogó zene mellett hódoltak ennek az egészséges sportnak. Farsangban jégünnepélyt rendeztünk jelmezes felvonulással.

Tavasszal rendbehozattuk a pályát. Április elején megindult a teniszezés, labdahiány miatt azonban kevesen látogathatják. *Joanelli Béla.*

19. **Misszió.** A missziók ügye az egész intézetnek kedves gondja volt s a lelkieken kívül anyagiakkal is igyekeztünk a missziók segítségére lenni. Gyüjtöttünk 40 P készpénzt, többezer bélyeget, staniolt stb. Különösen a II. osztály tűnt ki szorgalmával. A fiúk olvasták az összes missziós folyóiratot, legtöbben a Kat. Világmissziókat és a Missziós Ifjúságot.

Különösen buzgó missziós munka folyt a Mária-kongregáció missziós szakosztályaiban. (L. Mária-kongregáció cím alatt.) Külön ki kell emelnünk a felső szakasz máj. 31-i missziós-kiállítását. A buzgó kongreganisták anyagban és elrendezésben egész kiválót alkottak. Nagyon sokan keresték fel a kiállítást a diákok és szülők közül. Általában nagy gondot fordítottak kongreganistáink arra, hogy nem

kongregánista diáktársaik és a kápolnánkba járó szülők figyelmét is minél többször felhívják a missziós gondolat pártfogolására.

20. **Segélyezések, jutalmak.**

1. Tandíjelengedés. Kelemen Krizosztom főapát úr, intézetünk kegyura 2200 P tandíjkedvezményt adott növendékeinknek.

2. Egyéb adományok:

a) Pénzbeliek: Tandíjsegély és beiratási díj címén a Bencés Diákegyesület 172 P-t, Bliesznер Ágoston prépost-plébános úr pedig 300 P-t adományozott. — Szegény diákok könyv-beszerzésére Szabó Gyula dr. úr, orsz. képviselő 50 P-t; az akarattyai diáküdülő felszerelésére Láng Károly, gazd. tanácsos úr 180 P-t, Bényei B.-né úrnő pedig 100 P-t juttatott. Egy erdélyi menekült fiú neveltetését az intézet ifjúsága vállalta s ehhez a költséghez havi 30 fill.-rel járult személyenként.

b) Természetben: Diákjaink ruhát és cipőt ajándékoztak néhány fővárosi iskola szegény tanulói részére s ugyancsak egy öltöny ruhát adott Gazdik Péterné úrnő menekült tanítványunk számára.

3. A Dobrovich-alap ez évi kamatát, 22 P-t, Lőrinczi Kázmér VI. o. t. kapta.

4. Az ifjúsági kápolna díszítése érdekében az édesanyák között működő Oltáregylet az idén is gazdag bőkezűséggel áldozott az Úr oltárára. A május hóban tartott beszámoló ékesen beszél a tisztikar és a tagok mélységes hitéről, Isten-szeretetéről és áldozatkészségéről. Nagyobb adományok: Suhajda Béláné úrnő 100 P oltárterítőre, Csiszár Gyuláné úrnő 60 P, Bagyinszky Kálmánné úrnő 50 P anyagra. Balázsné, Bánságiné, Lázárné és Pákainé úrnők remek oltárszőnyeget készítettek. Ugyancsak nagy számban készültek hímzések, oltárterítők, albák, csipkék, amelyek mind az édesanyák áldott kezének munkái az oltár ékesítésére. Virágokra és anyagbeszerzésre fordított összeg: 1380 P.

Minden adományért, az ifjúság nevében is, leghálásabb köszönetemet fejezem ki s Isten áldása legyen a nemes adakozók legértékesebb jutalma.

III.

Iskolai hatóságok és a tanári testület.

1. Hatóságok.

A budapesti Szent Benedek-rendi kat. Szent Benedek-gimnázium fenntartója a **Pannonhalmi Szent Benedek-rend.** Rendfőnök: **Kelemen Krizosztom** pannonhalmi főapát, m. kir. titkos tanácsos. Az intézet a **Katolikus Iskolai Főhatóság** legfőbb igazgatása alatt és felügyelete alatt áll, melynek elnöke **Serédi Jusztinián** bíboros hercegprímás, esztergomi érsek. A Kat. Tanügyi Főigazgatóság elnök-főigazgatója: **Kürti Menyhért,** a ciszterci rend tagja, c. tanker. kir. főigazgató. A budapesti kerület kat. középiskolai főigazgatója **Virágh Teofil,** a Szentbenedek-rend tagja. Hitoktatási érseki főbiztos: **Bárdos István dr.** Az állami felügyeletet **Hóman Bálint** m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter gyakorolja. Tankerületi kir. főigazgató: **vitéz Fraknóy József.**

2. Tanári testület.

a) *Rendes tárgyak tanárai.*

Sorszám	A tanár neve	Minősége	Képesítése	Szolgálati éve összesen	Szolgálati éve ennél az intézetn.	Mely tárgyakat, mely osztályokban, heti hány órában tanított	Heti óraszám	Jegyzet
1	**Horváth Kandid** igazgató	szerzetes, okl. rendes tanár	magyar, latin	26	19	Magyar VI. 3	3	Tanügyi főtanácsos. Igazgató. Tandijkezelő.
2	**Borbély Kamill**	szerzetes, okl. rendes tanár	természettan, mennyiségtan	17	3	Mennyiségtan I. 4, III. 3, V. 3, VII. 3, Fizika VII. 4. Osztályfőnöki ó. I. 1.	18	Kongr. prézes. Leventeoktató.
3	**Brunner Emőd dr.**	szerzetes, okl. rendes tanár	magyar, francia	11	9	Magyar V. 3, Francia V. 4, VII. 4, VIII. 4.	15	Ifj. hitszónok.
4	**Dombos Fülöp**	szerzetes, okl. rendes tanár	földrajz, termr.	2	2	Földrajz VII. 2. Természetrajz I. 2, II. 2, IV. 3, V. 5. Vegytan VI. 3.	17	Cserkésztiszt. Leventeoktató A term. földr. vegytani szertár őre.
5	**Havasi Lucius**	szerzetes, okl. rendes tanár	tört. latin	18	11	Történelem III. 3. VII. 2. Latin VII. 4, VIII. 4.	13	Igazg. jegyző, ifj. hitszónok Kongr. prézes. Ifj. színházi ügyek vezetője.
6	**Joanelli Béda**	szerzetes, okl. rendes tanár	tört. földrajz	7	3	Történelem VIII. 3. Földrajz I. 3, II. 4, III. 2. Vallástan II. 2.	14	Cserkésztiszt. Leventeoktató Zenekar vezetője. Korcsolya- és tenniszpálya gondnoka.
7	**Kaposi Gyula**	okl. rendes testnev. tanár	testnevelés	17	15	Testnevelés I. 3, II. 3, III. 3, IV. 3, V. 3, VI. 3, VII. 3, VIII. 3.	24	Sportkör vezetője. Leventefőoktató.
8	**Kolos Endre dr.**	szerzetes, okl. rendes tanár	magyar, latin	12	1	Magyar I. 5, latin I. 5, vallástan I. 2, egészségtan IV. 1, VIII. 2.	15	Tanárértekezleti jegyző. Tanári könyvtár őre.
9	**Móritz György dr.**	okl. óraadó tanár	német, olasz	2	1	Olasz V. 4, VI. 4.	8	
10	**Nagy Julián**	szerzetes, okl. rendes tanár	termt. mennyiségtan	19	14	Mennyiségtan IV. 3, VI. 3, VIII. 3, fizika III. 2, VIII. 4, gyorsírás IV. 2.	17	Aero-, gyorsirókör v., a fizikai szertár őre. Diákkaptár vezetője. Leventeoktató.
11	**Pénzes Balduin**	szerzetes, okl. rendes tanár	magyar, latin	6	3	Magyar II. 5, III. 4, VII. 3, latin III. 4.	16	Cserkészparancsnok. Leventeoktató. Kongr. prézes.
12	**Radó Polikárp dr.**	szerzetes, rendes tanár	hittan	20	5	Vallástan III. 2, IV. 2, VI. 2, VII. 2, VIII. 2.	10	Ifj. hitszónok.
13	**Sarang Kr. Péter**	szerzetes, okl. rendes tanár	magyar, német	22	13	Magyar VIII. 3, német IV. 4, V. 3, VII. 3, ének II. 2.	15	Ifj. és segélyző könyvtár őre. Önképzőkör vezetője.
14	**Solymoss Vendel**	szerzetes, okl. rendes tanár	latin, német, francia	25	9	Latin VI. 4, német III. 4, VI. 3, VIII. 2; francia VI. 4.	17	Helyettes igazgató, egyh. ének v.
15	**Szegedi Tasziló**	szerzetes, okl. rendes tanár	tört. latin	31	13	Történelem IV. 3, V. 3, VI. 3; latin II. 5.	14	
16	**Szivós Donát dr.**	szerzetes, okl. rendes tanár	latin, görög	20	13	Gazdaságtan VI. 2; latin V. 4, vallástan IV. 2.	8	Ünnepélyrendező, ifj. hitszónok, vízicserkész par.
17	**Szunyogh X. Ferenc dr.**	szerzetes, okl. rendes tanár	magyar, latin	24	14	Magyar IV. 3, latin IV. 4, bölcselet VIII. 2, ének I. 2, III. 1.	16	Ifj. hitszónok. Egyházi ének vezető.
18	**Zászlós István**	okl. rendes tanár	rajz	17	17	Mennyiségtan II. 5, rajz 1. 2, II. 2, III. 2, IV. 2, VII. 1, VIII. 1, szépírás I. 1.	12	A rajzszertár őre.

b) *Rendkívüli tárgyak tanárai.*

Német társalgási gyakorlatok: **Sarang K. Péter, Solymoss Vendel.**
Francia társalgási gyakorlatok: **dr. Brunner Emőd, Solymoss Vendel.**
Fizikai gyakorlatok: **Nagy Julián, Borbély Kamill.**
Ábrázoló geometria: **Nagy Julián, Borbély Kamill.**
Vegytani gyakorlatok: **Dombos Fülöp.**
Rajz: **Zászlós István.**
Gyorsírás: **Nagy Julián.**
Vívás: **Kaposi Gyula.**
Hegedű: **Pótz N. Árpád.**
Zongora: **Szekeres Ferenc.**
Vegyeskari ének: **Michnay Ödön.**
Fúvós zene: **István József, Járai Mihály, Egervári József.**
Repülő-modellezés: **Nagy Julián.**
Tánc: **Bánrévi Elek.**

3. **Az iskola orvosa: Martin Endre dr.**

4. **Altisztek: Skyva János, Berzsenyi Lajos.**

IV.

Szerzetes-tanárok lelkipásztori munkássága.

Horváth Kandid, lelkigyakorlatos beszédet a leventéknek, kéthetenként szentbeszédet mondott a Bencés Oltáregylet tagjainak.

Borbély Kamill, lelkigyakorlatot tartott az intézetben az édesapák számára, a Patrona Hungariae-leánygimnáziumban az alsó osztályos növendékek számára.

Dombos Fülöp, a Katolikus Háziasszonyok egyik kongregációjában és a józsefvárosi plébániatemplomban kisegítő lelkipásztori munkát végzett.

Havasi Lucius, az intézet Mária-kongregációjában a jelöltek prézese. A Keresztes-Nővérek Koszorú-utcában levő kápolnájának gondnoka és lelkésze. A Keresztes-Nővérek rendkívüli gyóntatója. A Központi Szemináriumban levő bencés gyakorló tanárok és teológiai hallgatók rendes igazgatója. A Szent Orsolya-rend budai zárdájában a havi konferenciák vezetője. A Zita-kör Hofbauer Szt. Kelemenről elnevezett Mária-kongregációjának prézese. Rendőrségi hitoktató. Az Emericana Nemorosa csoportjának (Rákosliget) lelkésze.

Háromnapos lelkigyakorlatot tartott a bencés diákszövetség s a bencés diákszülők női tagjainak, Budafokon a magyar híveknek, s a Szent-Kereszt plébániatemplomban a Hangya-raktár alkalmazottainak. Szentbeszédet tartott a felsős és alsós növendékeinknek, Győrött a karácsonyi és húsvéti szünetben a bencés templomban, Megyeren, Csepelen, a Kat. Háziasszonyok Szövetségének. A Szent Rókus-plébánián bőjti ünnepi szónok volt. Résztvett a leventék gyóntatásában, a Bakács-téri plébániatemplomban a leventéknek gyónásra előkészítő beszédet mondott. Segédkezett a hó első péntekjein a józsefvárosi plébániatemplomban és a Knézits-utcai Patrona-Hungariae leánygimnáziumban a gyóntatásnál.

Joanelli Béda, segédkezett leventék, cserkészek, katonák gyóntatásában.

Kolos Endre dr., ifjúsági hitszónok az intézetben, résztvett a leventék gyónta-

tásában, segédkezett a józsefvárosi plébániatemplomban, gyóntatott a pesti Szent Imre-Kollégiumban.

Nagy Julián, a Stefánia Gyermekkórház lelkésze.

Pénzes Balduin dr., a Mária-kongregáció alsó szakaszának prézese, az Emericana „Boconia" corporációjának lelkésze. Lelkigyakorlatot tartott a józsefvárosi dolgozó nők otthona számára; beszédeket mondott az ikervári, kenézi híveknek, a Szociális Testvérek Társasága kápolnájában, az Emericana összejövetelein; több alkalommal gyóntatott a józsefvárosi plebániatemplomban, segédkezett a katonaság, leventék, tűzoltók, a Hangya tisztviselőinek és alkalmazottainak gyóntatásában.

Radó Polikárp dr., ifjúsági hitszónok (alsószakasz). Lelkigyakorlatot tartott a celldömölki konventnek, a szarvasi középiskolás férfiifjúságnak, a budapesti ciszterci Szt. Imre gimnázium V—VIII. osztályának.

Sarang K. Péter, a székesfővárosi József-fiúárvaház lelkésze, itt misézett, szentbeszédeket mondott (16).

Solymoss Vendel, szentbeszédeket mondott és résztvett a fővárosi lelkipásztorkodásban szentmisék elmondásával, gyóntatással.

Szegedi Tasziló, a Szent Asztrik — Oblátus Szövetség lelkiigazgatója, a Szociális Testvérek Társasága budapesti anyaházának rendes gyóntatója, rendszeresen gyóntatott az egyik budapesti leánynevelő intézet internátusában.

Szivós Donát dr. Lelkigyakorlat Keszthelyen a premontrei nagydiákoknak. — 6 rádióbeszéd. — Primicia-beszéd Székesfehérvárott. — Kéthetenkint misézett és prédikált a József fiúárvaházban. — Előadás a Kispesti Actio Catholicaban. — Előadás a szentimrevárosi Urinők Kongregációjában.

Szunyogh X. Ferenc, *Rendszeres lelkipásztori munkája:* mint a Kávai Kápolna Egyesület egyházi elnöke és a Jézus Szíve Szövetség igazgatója háromhavonként, mint az Angolkisasszonyok zugligeti zárdájának és Szent Benedek Leányainak rendes gyóntatója kéthetenként, mint a rendőrlegénység valláserkölcsi oktatója havonként mondott beszédet. — *Lelkigyakorlatokat, triduumokat vezetett:* Budapesten az Orsolyitáknak (8 napon át), a K. H. O. Sz.-ban az egyetemi hallgatónőknek, u. o. a cselédkongregációban, a Boldog Margit Intézet leánygimnáziumában a felső osztályoknak és a szülőknek, a Tisztviselőtelepen hölgyeknek, a Szent Rókus templomban a híveknek, a domonkosok templomában a postásoknak, a Stephaneum alkalmazottainak, az egyetemi templomban katonatiszteknek, hozzátartozóiknak pedig az Angolkisasszonyok templomában. Szolnokon (3 napos zárt), Kiskunfélegyházán az Iskolanővéreknek (8 napos zárt), Zsámbékon a Keresztes-Nővéreknek és Pécsett a Lelkigyakorlatos Otthonban (6—6 napos zárt), Ungvárott a gimnazistáknak és a férfiaknak, Veszprémben a hölgyeknek, Tereskén a híveknek. — *Sorozatos előadásokat tartott:* az Örökimádásban a Boldog Gizella Kör tagjainak, a K. H. O. Sz.-ban egyetemi hallgatónőknek, a terézvárosi és Szent Család egyházközségben A. C. világnézeti előadásokat; Sopronban liturgikus kurzust. — *Egyes előadásokat és beszédeket mondott:* Budapesten az A. C. országos lelkipásztori konferencián, a Belvárosi templomban (a rádió is közvetítette), a józsefvárosi és belvárosi Credoban, a herminamezői Oltáregyesületben, a Budai Katholikus Kaszinó Széchenyi ünnepén, a Szent Kereszt Egyesületben, a Sz. M. T. tanfolyamán, a budai papok gyűlésén, a Domonkosok templomában, szülői értekezleteken intézetünkben kétszer és az Angolkisasszonyoknál háromszor, a Hermina-úti zárdakápolnában, — továbbá Veszprémben a kispapoknál és u. o. az angolkisasszonyoknak.

V.

A tanárok társadalmi és irodalmi munkássága.

Horváth Kandid, tanügyi főtanácsos, igazgató, a Kat. Tanáregyesület budapesti osztályának társelnöke, a Kat. Tanáregyesület igazgató-tanácsának és választmányának, a Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetségének választmányi, a Kat. Háziasszonyok Orsz. Szövetségének választmányi, a Józsefvárosi egyházközség képviselőtestületének tagja, az Orsz. Bencés Diákegyesület központi s budapesti osztálynak ügyv. igazgatója, kat. középiskolai tanulmányi felügyelő. A kat. főigazgató megbízásából látogatott a budapesti kegyesrendi gimnáziumban s a szentendrei kat. gimn. tanfolyamon.

Borbély Kamill, pedagógiai cikkeket írt a Pannonhalmi Szemlébe, „Hogyan látja a középiskolai tanár az új magyar népiskolát", „Japán Nagy-Ázsia politikája a pedagógia tükrében" és „A béke iskolája" címmel. Jelen Évkönyvben jelent meg „Vázlat a gyakorlati pedagógia egy megiratlan fejezetéhez (A szervezésre való nevelés)" című értekezése.

Brunner Emőd dr. Cikke jelent meg a Katolikus Szemlében, a Pannonhalmi Szemlében és az intézet idei Évkönyvében.

Dombos Fülöp, az I. cserkészkerület intézőbizottságának tagja. Előadást tartott a cserkészszövetség központi tisztitáborában Természetismeret a nevelés szolgálatában címmel; kerületi rajtisztképző tanfolyamon a cserkészet vallás-erkölcsi neveléséről; őrsvezetői tanfolyamon a magyarság kiemelkedő értékeiről. Cikket írt a Táborkereszt c. katolikus cserkészvezetők folyóiratába: Megújult hittel a régi alapokon címmel.

Havasi Lucius, vizsgázott és tisztitábort végzett cserkészcsapattiszt. A Kat. Tanáregyesület budapesti csoportjának választmányi tagja. Az Öreg Bencés Diákok Szövetségének választmányi tagja. A Katolikus Tanügyi Tanács által megbízott tankönyvbíráló. Tankönyvbírálatot írt. A félinternátus igazgatója. Résztvett a tanker. kir. főigazgatóságtól rendezett közgazdasági tanfolyamon.

Joanelli Béda, házgondnok, leventeoktató.

Kaposi Gyula, a Testnevelő Tanárok Országos Egyesületének választmányi tagja, a Magyar Országos Tornaszövetség tanácstagja, versenybírája és ifjúsági bizottságának tagja, a Magyar Úszó Szövetség iskolai bizottságának tagja, a Budapesti Budai Torna Egylet választmányi tagja, s a tornaszakosztály előadója, leventefőoktató. Az év folyamán megtartott iskolai, egyesületi és szövetségi vívó- és tornaversenyeken rendezői és bírói működést végzett..

Kolos Endre dr., könyvismertetéseket írt a Pannonhalmi Szemlében és a Katolikus Szemlében. Tanulmányt írt a Pannonhalmi Szemlében: Sik Sándor lírája. (Megjelent különlenyomatban is.)

Nagy Julián, a Magyar Gyorsírók Orsz. Szövetsége választmányának, elméleti, gyakorlati, gépírási szakosztályának tagja, pedagógiai szakosztályának előadója, a Gyors-, Gép- és Szépirástanitókat vizsgáztató állami bizottság tagja, a Magyar Aerószövetség modellezési bizottságának tagja, a Budapesti Földrengési Observatórium külső munkatársa. Több Aerokör megindítására és megszervezésére adott utasítást. Tanulmányi filmeket bírált a V. K. M. Filmkirendeltségben. Aktiv részt vett a M. Gy. O. Sz. kerületi és országos gyorsíróversenyein, a verseny-dolgozatok birálásában.

Pénzes Balduin dr., a budapesti VIII. cserkész-körzet vezetője. Több alkalommal tartott előadást különböző cserkészszervek számára. Cikkei jelentek meg a Pannonhalmi Szemlében (Kolostori biedermeier), Magyar Szemlében (Kölcsey vitája Szemere Pállal a magyar karakteri szentimentalizmusról), szemléi a Katolikus Szemlében (Nemzeti hagyományok, Féja Géza irodalomtörténetírása, Új szentek élete), bírálata a Katolikus Szemlében (Eckhardt: Balassa Bálint).

Móritz György dr., fordításai jelentek meg különböző folyóiratokban.

Radó Polikárp dr., következő tanulmányai jelentek meg: Esztergomi könyvtárak liturgikus kéziratai, Pannonhalmi Főiskola Évkönyve 1940/41. 86—142. — Index codicum manu scriptorum liturgicorum Regni Hungariae, ugyanott 142—202. — A kereszténység küzdelmei az ókori vallás ellen, Theologia, 1941, 295—301. — A nemzeti gondolat középkori liturgiánkban, Kat. Szemle, 1841, 431—438. — A középiskolai bibliatanítás alapelvei, Kat. Nevelés, 1941, 313—316. — Néhány szerény javaslat B. Margit tiszteletének időszerű elmélyítésére, u. ott 1942, 41—43. — Nagy Lajos dalmáciai uralmának emléke egy spalatoi kódexben, Magyar Könyvszemle, 1942, 1—10.

Solymossy Vendel, az Országos Katolikus Tanáregyesület tisztikarának, az Országos Bencés Diákszövetség választmányának, számos fővárosi és vidéki egyesületnek tagja. — A Katolikus Tanügyi Főigazgatóság hatáskörébe tartozó gimnáziumok és leánygimnáziumok tanulmányi felügyelője, e minőségben és mint a német-francia nyelv és irodalom, valamint az énektanítás szakfelügyelője hivatalos iskolalátogatást végzett a gödöllői premontrei rendi Szent Norbert gimnázium francia tagozatában, a budafoki premontrei rendi Szent István gimnáziumban, a budatétényi Isteni Ige Társasága Názáret-missziósház gimnáziumi tanfolymán. — A Katolikus Szemle munkatársa. — Dolgozott készülő tankönyveken.

Szegedi Tasziló, c. gimnáziumi igazgató, katolikus gimnáziumi és leánygimnáziumi tanulmányi felügyelő. Ebben a minőségében hivatalos általános iskolalátogatást végzett a budapesti ciszterci rendi Szent Imre-gimnáziumban; elnökölt a bajai ciszterci rendi III. Béla-gimnázium évvégi magánvizsgálatain; elnöki minőségben vezette a Miasszonyunkról nevezett Iskolanővérek bajai tanítónőképző intézetének képesítő vizsgálatait. — Tankönyvíró, a f. iskolai évben megjelent „Magyarország története a szatmári békéig" c. tankönyve. — Cikket és könyvbírálatokat írt a Katolikus Szemlébe.

Szivós Donát dr., a Magyar Cserkészszövetség I. ker.-nek társelnöke, cserkésztörzstiszt, vizsgázott vízivezető. A Cserkészszövetség több főbizottságának tagja. Az Actio Catholica hitbuzgalmi szakosztályának tanácsosa. — Központi zelátor. — Az Actio Catholica filmbizottságának tagja. — Az Ifjúsági Irodalmi Társaság — és a Balassa Bálint Irodalmi Kör tagja.

a) *Irodalmi munkássága:* Megjelent 2 könyve: 1. **Emberek a mérlegen** (Világnézeti kérdések) 193 oldal. Budapest, Korda kiadása. — 2. **Szerelmes vagy?** (Pasztorál-pedagógiai munka nagydiákoknak.) 342 oldal, Budapest, Korda kiadása. *Szerkesztette* a katolikus cserkészvezetők lapját: a Táborkeresztet. — *Cikkei* jelentek meg a Táborkeresztben, a Vezetők Lapjában, az Utunkban, a Katolikus Nevelésben, a Rózsafüzér Királynéjában, az Életben.

b) *Társadalmi munkássága:* Előadás a KIOE világnézeti tanfolyamán. — Karácsonyfabeszéd a József fiúárvaház árváinak a karácsonyestjén. — Pedagógiai előadás az Élet Iskolájában. — 2 előadás a VIII. cserkészkörzet örsvezetői tanfolyamán. — Világnézeti előadás 800 bányásznak Dorogon. — Szülői értekezlet a Dugonics-utcai elemi iskolában. — Életbebocsátó beszéd a budai Szt. Margit

intézet idén végző növendékeinek. — Életbebocsátó beszéd Kassán 4 középiskola maturandusainak.

Szunyogh X. Ferenc, a Szent István Akadémia, Aquinoi Szent Tamás Társulat, Szent Miklós Társulat r. tagja; az Sz. M. T. komáromi szervezetének alapító díszelnöke, az Országos Mozgófényképellenőrző Bizottság tagja, az Angolkisasszonyok polg. isk. tanárnőképzőjén, a Ward Kollégiumban és a kereskedelmi tanfolyamon tanár. — *Kitüntetései:* Signum Laudis, Nemzetvédelmi Kereszt, Hadiérem, Croce di benemerenza. — *Kisebb értekezései:* A közös imádságon alapuló élet. (Igehirdetés és liturgia, 1942, 92—119.) — Rádióbeszédek; kettő a szentmiséről, egy Kisasszony ünnepéről. (Égi hullámokon, IV. kötet, Felsőgalla, 1942.) — A szentmisében való részvétel öt parancsa. (Megjelent: Dezső István: Isten háza és a menny kapuja. Felcsut, 1941, 59—63.) — A pápa jubileumára (az Angolkisasszonyok kereskedelmi tanfolyamának értesítője). — *Önálló könyvei:* 1. Misszálé, 40—50.000, Bp., Szent István Társulat, 1240 l. — 2. Hét mennyei üzenet. Elmélkedések és szentbeszédek a Jelenések könyvéről. Bp., Korda, 160 l. — 3. Szent Péter, Krisztus Sziklája. Elmélkedések az Apostolok cselekedetének első része felett. Bp., Korda, 140. l. — 4. A kis Jézus elé, Szűz Máriával és az Egyházzal. Karácsonyi előkészület. Bp., Szent István Társulat, 212 l. — 5. Vonier Ansgarius: A győzedelmes katolicizmus (fordítás angolból), Bp., Szent István Társulat, 305 l. — 6. Lefebvre Gáspár O. S. B.: A liturgia alapvető gondolatai (fordítás fraciából), Szalézi Művek 216. l. — 7. Malfér Viktória Lujza: A liturgia misztériumának feltárása (fordítás németből), Bp., Liptsey könyvkiadó hivatala, 80 l. — 8. A katolikus hit: Hogyan szeret minket az Isten? (Tankönyv-vázlat a szaktanfolyamok első évfolyama számára), Bp., Vörösváry, 142. l. — (*Sajtó alatt:* A szent zsolozsmáról, 2 kötet. — Az első remeték és szerzetesek világából, 2 kötet.)

Zászlós István, megtervezte és megmintázta a pannonhalmi olasz gimnázium részére „Szent Benedek tanítja szent Maurust és szent Placidust" című dombormüvet. — A bencés diákok új énekes- és imakönyvét az „Opus Dei"-t rajzokkal díszítette.

VI.

Tananyag.

I—VII. osztályban az 1938. évi, a VIII. osztályban az 1926. évi Tantervben és min. rendeletekben megkívánt tanítási anyagot elvégeztük.

VII.

Tankönyvek

az 1942/43-ik iskolai évre.

I. osztály. Római nagyobb katekizmus. — Alszeghy—Sík—Techert: Magyar nyelvtan, I. — Alszeghy—Sík—Brisits: Magyar olvasókönyv, I. — Jirka: Latin olvasókönyv, I. — Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. — Kalmár—Bodnár: Magyarország föld- és néprajza. — Kerékgyártó—Mohay: A ház és kert term.-rajza. —

Gidró—Holenda: Mennyiségtan, I. — Kogutowitz: Iskolai atlasz. — Akadémiai helyesírás. — Németh—Solymoss: Daloskönyvünk, I.

II. osztály. Római nagyobb katekizmus. — Radó—Rajeczky: Ószövetségi bibliai tört. — Alszeghy—Sík—Techert: Magyar nyelvtan, II. — Alszeghy—Sík—Brisits: Magyar ovasókönyv, II. — Jirka: Latin olvasókönyv, II. — Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. — Kerékgyártó—Mohay: A ház és kert term.-rajza, és A magyar föld és idegen tájak term.-rajza. — Bodnár—Kalmár: Öt világrész földrajza. — Gidró—Holenda: Mennyiségtan, II. — Kogutowitz: Iskolai atlasz. — Akadémiai helyesírás. — Németh—Solymoss: Daloskönyvünk, II.

III. osztály. Római nagyobb katekizmus. — Radó—Rajeczky: Újszövetségi bibliai tört. — Alszeghy—Sík—Techert: Magyar nyelvtan, III. — Alszeghy—Brisits—Sík: Magyar olvasókönyv III. Jirka: Latin olvasókönyv, III. — Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. — Bitter—Puhr: Német nyelvkönyv, I. — Bodnár—Kalmár: Általános földrajz. — Öveges: Kis fizika. — Balanyi—Balogh: Magyarország története. — Borosay—Holenda: Mennyiségtan, III. — Biró: Műalkotások könyve. — Németh—Koch: Tört. atlasz. — Kogutowitz: Iskolai atlasz. — Németh—Solymoss: Daloskönyvünk, III. o.

IV. osztály. Radó—Rajeczky: Szertartástan. — Alszeghy—Sík—Brisits: Magyar irod. olvasókönyv. — Alszeghy—Sik—Techert: Magyar nyelvtan, IV. — Péterfi: Arany Toldija. — Jirka: Latin olvasókönyv. — Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. — Bitter—Puhr: Német nyelvkönyv. — Marczell—Szegedi: Az antik világ és a ker. Európa tört. — Kerékgyártó—Somogyi: Ásványtan és földtan. — Borosay—Holenda—Korányi: Mennyiségtan, IV. — Bartos—Kurutz: Történelmi atlasz. — Melly—Mohay—Párdányi: Egészségtan, IV. o. — Akadémiai helyesírás. — Radnai: Egységes gyorsírás, I. r. — Németh—Solymoss: Daloskönyvünk. — Biró: Műalkotások könyve.

V. osztály. Schütz: Hittan. — Alszeghy—Sík—Brisits: Magyar irodalmi olvasó. — Alszeghy—Sík—Techert: Magyar nyelvi olvasókönyv, V., VI. — Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan, II. r. — Márkus: Szemelvények Liviusból. — Vézner: Latin lírai szemelvények. — Bitter—Puhr: Német nyelvkönyv. — Birkás: Francia nyelvkönyv. — Marczell—Szegedi: Közép- és újkor története. — Kerékgyártó—Mohay: Állat- és növénytan. — Borosay—Holenda—Korányi: Mennyiségtan, V. o. — Bartos—Kurutz: Tört. atlasz. — Akadémiai helyesírás. — Biró: Műalkotások könyve. — Király Rudolf: Olasz nyelvkönyv, V. o.

VI. osztály. Schütz: Erkölcstan. — Alszeghy—Sík—Brisits: Magyar irodalmi olvasó. — Alszeghy—Sík—Techert: Magyar nyelvi olvasó, V—VI. — Marczell—Szegedi: A legújabb kor története. — Csóka—Zibolen: Gazdasági és társadalmi ismeretek. — Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. — Márkus: Vergilius Aeneise, I—XII. é. VI—VII. o. — Kuzmics: Cicero válogatott beszédei, VI. o. — Bitter—Mayer—Puhr: Német nyelvkönyv, VI. o. — Bitter—Teveli: Rendszeres német nyelvtan. — Birkás—Petrich: Francia nyelvkönyv, VI. o. — Birkás: Rendszeres francia nyelvtan. — Király: Olasz nyelvkönyv, VI. o. — Somogyi: Vegytan, VI. o. — Borosay—Holenda—Korányi: Mennyiségtan, VI. o. — Bartos—Kurutz: Történelmi atlasz. — Horváth—Simon: Logaritmustábla. — Akadémiai helyesírás.

VII. osztály. Schütz: Egyháztörténet. Techert: Magyar nyelvkönyv, VII—VIII. o. — Alszeghy—Brisits—Sík: Magyar irodalom tört., I. r. — Kováts—Péter: Szemelvények Cicero leveleiből és bölcseleti műveiből. — Márkus: Vergilius Aeneise, VI. és VII. o. — Jámbor—Kemenes: Latin nyevtan. — Bitter—Teveli: Rendszeres német nyelvtan. — Mayer—Puhr: Német irodalmi olvasó, I. r. — Birkás: Rendsze-

res francia nyelvtan. — Birkás—Patrich: Francia irodalmi olvasó, I. r. — Sezgedi: Magyarország története a szatmári békéig. — Bartos—Kurutz: Történelmi atlasz. —Kalmár—Bodnár: Magyarország földrajza és helyzete. — Öveges: Fizika, I. r. —Borosay—Holenda—Korányi: Mennyiségtan, VII. o. — Horváth—Simon: Logaritmustábla. — Akadémiai helyesírás. — Bíró: Művészeti alkotások, VII. o.

VIII. osztály: Schütz: Apologetika. — Alszeghy—Brisits—Sík: Magyar irodalomtörténet VIII. osztály. — Techert József: Magyar nyelvkönyv VII—VIII. osztály. — Szegedi Tasziló: Magyar nemzet története VIII. osztály. — Balogh Ányos—Oszvald Arisztid: Szemelvények Tacitus műveiből. — Huszti József: Ifj. Plinius levelei. — Vékey Károly: Szemelvények Horatiusból. — Huszti József: Latin chrestomathia V—VIII. osztály. — Mayer—Puhr (Bitter): Német irodalmi olvasó VIII. osztály. — Bitter—Teveli: Rendszeres német nyelvtan. — Birkás—Petrich: Francia irodalmi olvasó VIII. osztály. — Birkás Géza: Rendszeres francia nyelvtan. — Bognár Cecil: Lélektan és gondolkodástan. — Öveges (Mattyasóvszky helyett): Fizika VIII. osztály. — Borosay—Holenda—Korányi: Mennyiségtan VIII. osztály. — Bíró: Művészeti alkotások ismertetése VIII. osztály. — Melly—Párdányi: Egészségtan VIII. osztály.

Segédkönyvek. IV—VII. Burián: Latin-magyar és magyar-latin szótár, I—II. — Jámbor—Kemenes: Római régiségtan. — V—VII. Kelemen: Magyar-német és német-magyar szótár. — I—VIII. Opus Dei. Imádságos- és énekeskönyv. — Birkás: Magyar-francia és francia-magyar szótár. — Tudomány és honvédelem, I—IV. r. — Tudomány és honvédelem, V. r. — I—VIII. Kőmives: Magyar irodalmi olvasmányok. — Bitter—Puhr: Magyar-német és német-magyar szótár.

VIII.

Könyvtárak és szertárak.

1. **Tanári könyvtár.** Az ősz folyamán befejeződött a korábban megindult rendezés. Ennek során elkészült a Leltári Katalogus 3400 kötetről (2300 mű). Az Abc- és Szakkatalogus elkészítése folyamatban van. A *beszerzések* közt szerepeltek a nagy sorozatos kiadványok kiegészítése (Egyet. Nyomda; Der grosse Herder; Lexikon für Theol. und Kirche.), pedagógiai, költői és vallásos művek, összesen 600 P értékben. A könyvtár tagja a Könyvbarátok Szövetségének. Az *ajándékozások* közül kiemelkedik Szekeres Bónis balatonfüredi kormányzó ajándéka: Herder és Wieland: Werke (87 kötet), a V. K. M.-től: Szmrecsányi M.: Eger művészete, a Phalmi Főiskola Évkönyve, valamint a Kat. Szemle szerkesztőségének számos könyv- és folyóiratadománya.

A folyóiratok gyüjteménye is rendezésen ment át. Egy új állványt kapott 140 P értékben. A könyvtár a következő folyóiratokat járatta: Katolikus Szemle, Magyar Kultúra, Egyházi Lapok, Pannonhalmi Szemle, Katolikus Nevelés, Magyar Középiskola, Nevelés, Magyar Nyelv, Magyarosan, Irodalomtörténet, Erdélyi Helikon, Természettudományi Közlöny, Élet, Könyvbarátok Diáriuma. Ajándékul kapta a könyvtár: Vigilia, Magyar Szemle, Orsz. Tanáregyesületi Közlöny.

Dr. Kolos Endre könyvtáros.

2. **Ifjúsági könyvtár.** Az ifjúsági könyvtárt az idén is fejlesztettük, mégpedig

nemcsak szépirodalmi, hanem egyéb szakkönyvekkel is. A történelem- és természettudományok köréből hasznos és népszerű könyveket szereztünk be. A tanulók kéthetenkint cserélhettek könyvet. *Sarang K. Péter* könyvtáros.

3. **Segélyező könyvtár.** A segélyező könyvtár állományát 90 P értékben egészítettük ki, úgyhogy a jelentkező tanulók, számszerint 28-an, majdnem minden könyvet megkaptak. A módosabb tanulók használt könyveik odaajándékozásával segítik elő a könyvtár céljait. *Sarang K. Péter,* könyvtáros.

4. **Fizikai szertár.** Gyarapodása vétel útján: 1 drb. Saussur hygrometer, 1 drb. Six-féle maximum—minimum hőmérő, 1 drb. Vidi-féle aneroid, 1 drb. elektrószkoppár összekötő fénypálcával,, 1 drb. Ferenczy-féle theodolit 3 lábú álványon, 1 drb. Marx—Mérei-féle lángmanométer, 1 drb. pyrométer, 1 drb. demonstratiós kalapács erőösszetételhez, 1 drb. római gyorsmérleg, 1 drb. Bourdoncső demonstraciós mintája, 1 drb. Savart-féle fogaskerék-sziréna, 1 drb. axiális turbina-modell, 1 drb. kryophov, 1 drb. Quincke-féle cső. Összesen: 623.96 P értékben. — Ajándék útján: 1 drb. színképelemző, Miklós József főhadnagy úrtól. *Nagy Julián* szertárőr.

5. **Mennyiségtani szertár.** Állománya változatlan. *Nagy Julián,* szertárőr.

6. **Természetrajzi szertár.** Vásárlás útján 6 drb. kristálytengelyvázat, 17 drb. nagybányai és dunabogdányi ásványt, 1 drb. Mohr-féle keménységi meghatározót és 3 drb. akváriumi edényt szereztünk. A tananyagban szereplő újabb növények gyüjtésével kiegészítettük az intézet herbáriumát. Szemléltetést szolgáló faliképeket készítettünk. Ebben a munkában szorgalmával és hozzáértésével különösen kitünt Komondy Zoltán V. o. tanuló. *Dombos Fülöp,* szertárőr.

7. **Vegytani szertár.** Az idei tanévben ásványtani és vegytani gyakorlatokat tartottunk a IV., a VI. és a VIII. osztályú tanulók részére. A gyakorlatokra és a tanórai kisérletekre az intézet a szükséges berendezésen kivül, csupán eszközökre 800 P-t utalt ki. Ebből az összegből 5—5 kisérletező csoport részére állítottuk össze a felszerelést. Az idei nagyobb beszerzéseink a következők: oxigénbomba nyomósmérővel, sósavbontó, vizbontó, hidrogénfejlesztő készülékek, Bunser állványok szorítókkal, készülékek a sósav és ammoniák szintézisének bemutatására, Liebig hűtők, termoszkópok, fotókémiai felszerelések és kisérleti vegyi anyagok. *Dombos Fülöp,* szertárőr.

8. **Földrajzi és történelmi szertár.** Új beszerzéseink: 1 drb. Európa 1878-tól a világháború végéig c. történelmi falitérképe és 1 drb. Magyarország hegy- és vízrajzi falitérképe. *Dombos Fülöp* szertárőr.

9. **Művészettörténeti szertár.** A művészettörténeti szertár ez iskolaévben nem gyarapodott.

10. **Rajzszertár.** A rajzszertár ez iskolaévben nem gyarapodott. *Zászlós István* szertárőr.

11. **Színházi szertár.** Színházi szertárunk — a háborús nehézségek miatt — az idén nem gyarapodott. Csak átfestették a kulisszákat.

12. **Tornaszertár.** A tornaszertár állományában változás nem történt. *Kaposi Gyula* szertárőr.

13. **Sportszertár.** A sportszertár állománya beszerzés folytán 50 pengő értékben gyarapodott. A fenti összegért különböző sportfelszereléseket vásároltunk. Ulbitz István úr 80 pengőt ajándékozott torna-, vívó- és sportfelszerelésre. Az ajándékokért ezúton is hálás köszönetünket fejezzük ki. *Kaposi Gyula* szertárőr.

14. **Énekszertár.** Vegyeskari szólamok. (100 példányban.) *Havasi Lucius,* szertárőr.

15. **Zeneszertár.** Állománya változatlan. *Joanelli Béda* szertárőr.

IX.

Ifjúsági Egyesületek.

1. Mária-Kongregáció.

A Mária-Kongregáció az idei évben két szakaszban működött.

a) *A felső szakasz.* Tagjai az V., VI. és VII. osztályos kongreganisták voltak. Prézes Borbély Kamill, a tisztikar pedig a következőképen alakult: prefektus Michaletzky Róbert, I. asszisztens Kasszán Béla, II. asszisztens Ujfalussy Béla. A munka, éppúgy mint az előző években, most is lelkesen és céltudatosan folyt. Átlag kéthetenkint tartottunk gyűlést, a programmot mindig maguk a fiúk állították össze, még pedig beosztva mindig más és más szakosztály. Leglelkesebb volt a *missziós szakosztály,* ennek gyűlései élénkek, érdekesek voltak és befejezésül rendesen valamely kérdésről vitát is rendeztek, amelybe a tagok nagy része bekapcsolódott néha egészen érdekes hozzászólással. A missziós szakosztály két alkalommal szépen látogatott propaganda gyűlést is tartott nem kongregánista diákok számára, hogy őket is megnyerjék a missziós gondolat számára. A szakosztálytól rendezett kiállítást a szülők is szép számban meglátogatták.

A *szociális szakosztály* tagjai környezettanulmányokat végeztek a főváros szegény-telepein és gyűléseik keretében tapasztalataikról számoltak be igen érdekes módon. Emellett könyveket, folyóiratokat, statisztikákat ismertettek a tagok nagy érdeklődésétől kísérve.

A *hitbuzgalmi szakosztály* élénk tevékenységet fejtett ki, hogy minél jobban elmélyítse a tagok lelki életét, előadásokkal, egyéni ráhatással, propaganda-eszközökkel igyekeztek a tagok ezt a legnemesebb célt szolgálni.

A kongregáció könyvtárát tovább fejlesztettük, a kongregációs folyóiratokat olvastuk és terjesztettük.

b) Az alsó tagozat tagjai az intézet II., III. és IV. osztályából kerülnek ki. Idén itt is megszervezték a kisebb egységekben való munkát. Minden osztály egy-egy szakosztályként működött, amelyben két-három sejt különült el különleges munkája szerint. A kongreganisták nagy létszáma lehetővé és kívánatossá lette ezt a szétkülönülést. Havonként tartottunk egy-egy nagygyűlést és háromhetenként a sejtgyűléseket.

II. osztályos tagozat. Prefektus: *Bagdy György.*

1. Hitbuzgalmi sejt. Vezető: Sokhegyi Géza. Főfeladata az volt, hogy a lelki élet terén egymást intenzív munkára ösztönözzék, és másoknak is példát adjanak. Közösen különböző imákat és erénygyakorlatokat végeztek. Különösen kitüntek gyakori szentáldozással. Az első péntekekre és egyéb alkalmakra szép plakátokkal hívták fel egymás és tanulótársaik figyelmét. Megalapították kis könyvtárukat, hogy alkalmuk legyen a lelkiolvasmány megszokására.

2. Missziós sejt. Vezető: Mayer József. Imádsággal, jócselekedetekkel és anyagiakkal támogatták a missziókat, s egyúttal mindent megragadtak, hogy a missziós lelkületet a missziók helyzetének megismerése által magukban erősítsék. Gyüjtöttek minden használható dolgot, és több folyóiratot járattak. A közeli templomok hívei közt káromkodás elleni röpiratokat osztottak szét, osztálytársaikat

az osztályban kifüggesztett plakátokon hivták fel a missziók pártfogolására. Ők is megalapították könyvtárukat.

A két sejt jóhangú tagjaiból énekkar alakult. A kar vezetője Scherer Norbert volt. Tizenöt próbán készültek elő a nagygyűléseken való szereplésre és a diákmiséken való éneklésre.

III. osztály. Prefektus: *Bókay Béla.*

A tagok nagy száma miatt itt három sejt működik. Az egyes sejtek működése mindenben hasonló volt a II. osztály működéséhez.

1. Hitbuzgalmi sejt. Vezető: Ujfalussy László. Szorgalmasan tartották gyűléseiket, és próbáltak igazi bencés diákhoz méltó életet élni. Szép könyvtárat gyüjtöttek, és buzgón gyakorolták a lelki olvasmányt. A többi sejttel együtt arra is volt gondjuk, hogy a lelkigyakorlat alkalmával nem kongreganista társaikat jó lelki könyvekkel lássák el. Nagy örömükre szolgált, hogy sikerült nekik egy Kaszap István ereklyét szerezniök.

2. Missziós sejt. Vezető: Faith István. Különösen kitüntette magát a sejt gyüjtésben. Mindenféle hasznos dolgon kívül 12 P-t is gyüjtött. Egy jól sikerült filmelőadást is tartottak, amelynek jövedelmét missziós célokra fordították. Nagy szeretettel foglalkoztak a magyar missziós munka multjával és jelen helyzetével.

3. Jótékonysági sejt. Vezető: Rónay Tamás. Ez a sejt különösen buzgó munkát végzett. 10 P-t és 1000 drb. cigarettát gyüjtött a honvédeknek. Ezenkívül bélyeget, villamosjegyet, staniolt gyüjtött. Karácsonykor feldíszített karácsonyfát ajándékozott egy szegény családnak, máskor pedig fehérneművel és cipővel látott el az arra rászorulókat.

IV. osztály. Prefektus: *Szakolczai György.*

1. Missziós sejt. Vezető: Radóczy Tamás. Év folyamán 15 gyülést tartottak. Nekik van a legszebb könyvtáruk, amely 40 kötetből áll. A mindennapi munkán kívül máj. 14-én filmelőadással egybekötött missziósdélutánt tartott, amelynek tiszta jövedelme 14.50 P. Résztvettek a tagok a máj. 31-i missziós kiállításon is.

2. Sajtó sejt. Vezető: Deutsch Tamás. Főmunkája a kat. sajtó kérdésének megismerése, a sajtó terjesztése volt. Egyes tanulságos cikkeket kikerestek a tagok, és egymással megismertették.

Általában igen lelkes munka folyt az egyes sejtekben, csupán a IV. osztályos kongreganisták lendültek nehezen bele a munkába. Itt a többihez viszonyítva a kongreganisták száma is kicsiny volt.

Dr. Pénzes Balduin.

2. Cserkészet.

Szervezete: Csapatparancsnok: dr. Pénzes Balduin tanár, rajtiszt, a bp.-i VIII. körzet vezetője; a szárazföldi rajok parancsnoka Dombos Fülöp tanár, csapattiszt K. I. B. tag, a vizirajoké dr. Szivós Donát tanár, törzstiszt, az I. cs. kerület társelnöke, O. I. B. tag, vizivezető; a kiscserkészek parancsnoka Joanelli Béda tanár, rajtiszt.

Rajparancsnokok: Pálvölgyi Gyula cst., Balázs Zoltán st., Vida Sándor st., Ránky Miklós rt., Holvay Endre cst.

Csapatkiképzőtisztek: Németh Andor st., Pompéry Béla cst., Korbuly Tamás rt., v. Koltay Károly rt., Gyenis László st., Zimay Győző st., Lenkei Tibor st., Udvarhelyi Gyula rt.

Rajparancsnok-helyettesek: Sever László öv., Sályi István öv.

Őrsvezetők: Korbuly István st., Nagymarossy Mihály öv., Galambos Gyula öv., Regös Levente öv., Sályi Béla öv., Ágh Róbert öv., Gyermek László öv., Merendiák Károly öv., Németh Ádám öv., Bodor Endre öv., Ordódy László öv., Borka József öv., Galambos László öv., Nógrády József st., Denk Gusztáv st., Mittay Károly öv., Tarnay Pál öv.

Csapattitkár: Himberger István öv.

Nyári szárazföldi táborunk, sajnos, elmaradt. A csapat szinte minden vagyonát az anyagi előkészületekbe fektette; kenyérliszt híján meg is volt mindenünk, még a szalmazsákokba szükséges szalma is ott várt bennünket táborhelyünkön. A közellátási minisztérium jóvoltából a kenyérlisztet is megkaptuk, de csak akkor, mikor cserkészeink nagyrésze már a légoltalmi figyelőhelyeken őrizte városunkat az ellenséges repülőgépektől. Nyári táborozásból légoltalmi szolgálat lett. S ezt fiaink oly lelkiismeretesen végezték, hogy az illetékes katonai parancsnokság leiratban ismerte el kimagasló teljesítményüket.

Az évi munka külső kerete a következő volt:

Az újonc-raj 40-es létszámmal október első hetében alakult meg. A kiképzés a tanév első felében rajkeretben, később őrsi keretben történt. A hetenként tartott gyűléseken lelki elmélyülést, elméleti és gyakorlati cserkészkiképzést és romantikát akartunk a fiúknak adni. A fiúk példás odaadással próbálták az új cserkészéletet élni, annyira, hogy mint igazi minta-rajt szívesen bocsátottuk május 31-én fogadalomhoz. A felvétel előtti délután rövid lelkigyakorlattal és szentgyónással készítették elő lelküket a nagy eseményre. A fogadalmat dr. Pénzes Balduin parancsnok kezébe tették le.

Külső munkánkat a háború nagyban befolyásolta. Ki volt csapatunk jelölve az őszi nagy vöröskeresztes gyűjtés vezetésére. Gyűjtésünket igen szép eredménnyel zártuk. Cserkészeink kisebb-nagyobb csoportokban felkeresték a kórházakban gyógyuló sebesült honvédeket, és ajándékokkal, szórakoztató előadásokkal kedveskedtek nekik. Nagy kedvvel vették ki fiaink részüket a bácskai székely kisgyermekeknek szóló ajándék gyűjtéséből, gyermeknapi gyűjtésből, valamint a tihanyi ifjúsági könyvtárnak való gyűjtésből. Egész éven át folyt a telepítési akcióban való buzgó részvétel. Több alkalommal részesítettünk szegény gyermekeket pénz- és ruha-segélyben.

December 18-án szülői értekezletet tartottunk, amelyre a cserkész-szülők igen nagy számban jöttek el. A gyűlés hangulatából bátran következtetjük, hogy az otthon és csapat viszonyára igen hasznos volt. December 21-én felejthetetlenül szép csapatkarácsonyunk volt. Talán sohasem éreztük még oly közel magunkhoz Istent és egymást, mint mikor Szivós Parancsnok úr gyönyörű szavai után csillogó karácsonyfa alatt kéz a kézben fogadtuk meg, hogy Istenünkhöz, Hazánkhoz, fogadalmunkhoz mindig hűek maradunk. — Május 31-én volt az utolsó nagy közös megmozdulásunk: a fogadalommal egybekötött csapatünnepély. A kétórás műsor első része regös-est volt. A cserkészet nagy megmozdulásában való emez első nyilvános részvételünk fényesen sikerült. Az egyes számok olyan elevenen és tökéletesen peregtek le, hogy a fiukat és nézőket egyaránt magával ragadta. Az előkészítés fáradságos munkáját Dombos Fülöp parancsnok úr végezte. A befolyt

jövedelem egy részén regöseink regös-táborba szándékoznak menni valamelyik szórvány-vidékre. — Az ünnepély második részében az az nap felavatott cserkészek előadták Koszter Atya „Palkó barátai" c. színdarabját. Délelőtti és délutáni ünnepségünket kitüntették megjelenésükkel a budapesti cserkészkerület, a levente körzet vezetői, valamint az előadott színdarab szerzője, dr. Koszterszitz József.

Csapatunk tagjai készségesen álltak a Szövetség és Kerület rendelkezésére. Gyakran igénybe is vették egyesek, csoportok és az egész csapat szolgálatait. A ránk bízott munkát pontosan elvégeztük. Ennek köszönhetjük azt a kitüntető elbánást, amiben csapatunknak mindig része volt. Hogy mást ne említsünk, Filov miniszterelnök, Ribbentropp és Ciano miniszterek érkezésekor csapatunk a díszszázad mellett a Keleti pályaudvar előterében állhatott díszőrséget, díszőrséget álltunk Teleki Pál gróf sírjának megkoszorúzásakor, mi vezettük a pesti csapatokat a szokásos évi Szent György-napi ünnepségeken, és mi vittük a felvonulás élén a kerület zászlaját, rendezőkként szerepeltünk a kerületi táborokban és megmozdulásokon.

Célkitüzéseink részben a régiek maradtak, részben újakkal bővültek, vagy egyiket a másikkal szemben erősebben hangsúlyoztuk. Munkánk gerince most is a próbák elsajátítása és kiegészítése nemzetvédelmi szempontokkal. A fiúk szorgalmát dícséri az egyes próbákból való kerületi versenyeken elért szép eredmény, valamint a budapesti cserkészek akadályversenyén elért második hely. Az egyes tanfolyamokon is mindig nagyszerű eredményt értek el. Egyik kerületi tanfolyamon csapatunk majdnem minden résztvevője az elsők közé került, az első is csapatunk tagja volt. De sikeresen működtek cserkészeink mint előadók is különösen a tőlük rendezett és vezetett körzeti őrsvezetői tanfolyamon. A nemzetvédelmi szempontok kiemelése annál könnyebb, mert a vezetők nagy része leventemunkát is végez. — A regős-munkában való fokozottabb belekapcsolódás, a magyar föld, magyar nép, magyar mult alaposabb megismerését célozza. Ezt a célt szolgálja nemzeti nagyjainkkal, különösen Széchenyivel való behatóbb foglalkozás is, valamint nemzeti nagy kérdéseink állandó napirenden való tartása. — Mivel tudjuk, hogy legnagyobb nemzeti hőseink majdnem kivétel nélkül nagy hívők is voltak, a katolikus lelki elmélyülést nem engedtük elsikkadni. Rajta voltunk, hogy a vallásos gondolat egy gyűlésünkről se hiányozzék, s az egyes alkalmak lelki előkészítése és elmélyítése mindig meglegyen. Fiaink nem egy közös megmozduláson adtak jó példát társaiknak. A nemzeti nevelés terén különösen a kis dolgokban való pontosságot és fegyelmet hangsúlyoztuk. Azt akartuk tudatosítani, hogy sokkal inkább érték a nemzeti nagy munkának rám eső kis részét pontosan elvégezni, mint nagy szavak hangoztatásával tétlenül hazafiaskodni. Lelkesen vettünk részt a Kerület nagy megmozdulásában, amelynek az a célja, hogy a törvények élésével visszatérjünk elődeink lelkiségéhez. A havi jótettnapokat ebből a célból igyekeztünk előkészíteni és felhasználni.

Mivel csapatunk oly nagy létszámú, hogy gyakori összehívása terem híján is lehetetlen, úgy próbáltuk a csapat egységét biztosítani, hogy a vezetőket hívtuk gyakrabban össze. Ezek az összejövetelek a vezetők irányítására és tovább képzésére kitűnő eszközöknek bizonyultak. Meglátogatták a vezetők a raj- és őrsi gyűléseket is, és gyakran kerestek alkalmat arra, hogy a fiúkkal közvetlenül érintkezzenek.

Ha a rendkívüli körülmények meg nem akadályozzák, csapatunk szárazföldi rajai 100-as létszámmal Nógrádverőcén szándékoznak nyári táborozásukat megtartani, míg regöseink ezen kívül regös utat is tervbe vettek.

Dr. Pénzes Balduin.

b) Kiscserkészet. A kiscserkészet célkitűzéseinek megfelelőleg lelkiismeretes munkával akartunk előkészülni a nagycserkész életre. Izelítőt adtunk mindenből, de legfontosabb feladatunknak a cserkész lelkület kialakítását tartottuk. Gyűléseink szombaton délután voltak. A szép idő beálltával többször kimentünk a budai hegyekbe.

Joanelli Béda.

c) Vízicserkészet. Az 1941. év nyarán háromhetes táboron vettek részt a vízi csapat tagjai. Bár igen nagy nehézségek tornyosultak a tábor megrendezése elé, a csapat jún. 26-án mégis megkezdte fényesen sikerült mozgótáborát. 2 örsi csónakkal és 3 dublóval indult el 25 cserkész a Dunán le, Bogyiszlóréviig, majd a Sión felfelé a Balatonig ment. Siófokból Tihanyba evezett a csapat, ahol 8 napos vitorlázó kiképzésben részesítette tagjait, amit eddig igen kevés csapat tudott megadni cserkészeinek. Júl. 15-én, ugyancsak a Sión és a Dunán keresztül, érkeztek a tábor résztvevői bpesti vízitelepükre. A megtett út 600 km. volt. A tábor után nyáron is többen kijártak a fiúk a vízitelepre, hogy a füstös város melege elől a Dunára meneküljenek.

Szeptember 6—8-án csapatunk rendezte meg az országos víziversenyt. A csapat, mind az utolsó orsz. víziverseny győztese, csak rendező volt. A rendezésben az egész csapat (a szárazok és vizesek) oly buzgón és lelkesen vett részt, hogy a Magyar Cserkészszövetség díszes ezüst serleggel jutalmazta a csapatot jó cserkészmunkájáért.

A víziverseny után hamarosan megindult a vízicserkészmunka, kb. 60-as létszámmal. Cél: Kimélyíteni az elméleti és gyakorlati vízicserkész tudást.

Ebben a szép munkában Németh Andor, Holvay Endre, Ránky Miklós cserkésztisztek segítettek igen sokat a parancsnoknak.

Karácsony után 10 napos sítábort rendezett a vízicsapat Volócon, 27 résztvevővel. A felelősség nehéz munkájában Dombos Fülöp és Hites Kristóf bencés cserkésztisztek és tanárok segítettek a parancsnoknak. Napfényes, élménydús, jó tábor volt.

A tavasz új lendületet adott munkánknak. Magunk javítottuk és lakkoztuk (4—500 P költséggel) a csónakjainkat. Készülődtünk a táborba. Mert a tábort az idén is megrendezzük minden nehézség ellenére is. A tervezett tábor ideje: jún. 26—júl. 8-ig. Útirány: Budapest—Komárom—Érsekújvár—Nagysurány (országhatár)—Komárom—Guta—Vágsellye (országhatár)—Komárom—Budapest. Távolság: kb. 500 km. A táborba 3 örsicsónakkal és 5 dublóval indulunk.

Az 1941—42-es iskolai évben a következő hajóegységeket szereztük be saját erőnkből: 1 szkiff, 2 drb. 2 személyes kajak. (Egyik fakajak, a másik nagyon jó vászonkajak.)

Dr. Szivós Donát, cserkésztörzstiszt, vízicserkész parancsnok.

3. Kisfaludy Károly Önképzőkör.

A Kisfaludy Károly Önképzőkör az idei iskolaévben szept. 20-án alakult meg. A vezető tanár a tagok óhajának figyelembevételével nevezte ki a tisztikart. Ifjúsági elnök: Bercsényi György VIII. oszt. tan. Pénztárosok a VIII. oszt.-ban: Borka József, a VII. oszt.-ban: Endrey Zoltán.

Az első hónapokban nagyobb volt a lelkesedés, bővebben akadtak előadók, felolvasók, a tavaszi hónapokban azonban ellanyhult az érdeklődés. Dícséretes

munkát végeztek: Mihályi G., Saly I. VIII. o., Erdey Z. és Mensáros L. VIII. o. tanulók.

Az önképzőkör rendezte az intézet okt. 6-ki (beszélt Saly I.) és márc. 15-ki (beszélt Bercsényi Gy.) ünnepségeit, az intézet zenekara is szerepelt. — Halottak napján az intézet hagyományosan kivonult Czuczor Gergely sírjához. Az önképzőkör beszéd keretében (monta Barta I.) koszorút helyezett el a nagy bencés költő sírján.

Az idézet-pályázat meddő maradt. Sokan pályáztak, de a feltételeknek senki sem felelt meg.

Az önképzőkör tagjai a VIII. és VII. oszt. tanulók.

Sarang K. Péter, vezető tanár.

4. Aero-kör.

Heti egyszeri 3 órás műhelyórákon szorgalmasan folyt a modellezés 2 hónap kivételével, amikor anyagbeszerzési nehézségek miatt a munka szünetelt. A kezdők a köri tanmenet szerint megépítettek fejenkint 1 drb dobozsárkányt, 6 drb félprofilos siklógépet, 1 drb félprofilos bottörzsű motorosgépet, 2 drb lapostörzsű profilos vitorlázót. A haladók a német, olasz, francia és magyar szakirodalom útmutatásai és saját tervezgetéseik szerint építették vitorlázó zárt-törzsű modelljeiket. Készült 3 drb zárttörzsű motorosgép is és egynéhány zárttéri modell-kísérlet is történt. Szívesen foglalkoztak, különösen a kisebbek tömbmodellel, csatahajók, repülőgép-anyahajók készítésével is.

A siklógépek beröptetése az intézet udvarán, a vitorlázógépeké a Rákosi téren és a Hármashatárhegy lejtőin történt. Aerokörökön kívül több egyéni modellező és aeroköri tanárvezető látogatta meg a kör munkaóráit. A kör tagjai röptető-bemutatót tartottak a Berzsenyi D. gimnázium Diákkaptár-vásárán. — Modellezett az intézet növendékei közül 34 fiú. A könyvtár állománya szépen gyarapodik; különös kedveltségnek örvendett az Aeromechanika új tervrajzsorozata.

A B. S. E. keretében a gödöllői rep.-téren több diákunk részesült a vitorlázó repülésből kiképzésben Kaposi Gyula tanár úr ellenőrzése mellett.

Nagy Julián, vezető tanár.

5. Gyorsírókör.

A gyorsírókör nov. 25-én alakult meg. Tagjai az ötödik és a hatodik osztály soraiból kerültek ki. A tagok három csoportban gyakoroltak, mégpedig az első csoport 60°—120°-ig, a második csoport 100°—150°-ig, a harmadik csoport 120°—200°-ig gyakorolt. A második félévben a IV. osztályosokkal együtt folytattuk a gyakorlást s így készültünk a tavaszi versenyekre. A verseny előtt a tisztikar vezetése mellett majdnem minden nap gyakoroltunk, hogy minél jobb eredményt érjünk el. A versenyen 13 fiú indult. Kilenc a 100°-on, kettő-kettő pedig a 120°, illetve a 150°-on. A gyorsírólapok pályázatain is sokan résztvettek. Az otthoni gyakorlásra a gyorsírókör könyvtára adott ki szövegeket. A gyakorlóórákon a fiúk egymást tanították és javították. A gyűlésekről naplót vezettek és a versenyekről is ebben számoltak be.

Az 1942. évi budapesti kerületi verseny eredménye: Oklevelet nyert 120°-on: Török Imre V. o. t., Csontos László VI. o. t. 100°-on: Rédly Zoltán V. o. t. Sikeres

munkával szerepelt 150°-on: Hetényi Károly VI. o. t., Kőnig A. V. o. t. 100°-on: Móry L. IV. o. t., Zsákay Tibor IV. o. t., Rőczey F. IV. o. t. — A gyorsírókörnek járó folyóiratok: Gyorsírástudomány, Gyorsíró, Irás, Deutsche Kurzschrift.

Nagy Julián, vezető tanár.

6. Fotókör.

A fotókör idei működése gyakorlati téren mozgott. Testületileg csak ritkán szerepelt a kör, mert a különböző (ifjúvezetői, tűzoltói, rendőri) elfoglaltságok miatt nehéz volt a ráérő idő összeegyeztetése.

Szeptember-október: Alakuló gyűlést tartottunk. A tisztikar változatlan maradt. A jó világítás és szép őszi tájak módot nyujtottak fotókirándulásokra; amiken kisebb csoportban (2—3 fiú) vettünk részt.

November-december: A honvéd gyorscsapatok budapesti díszfelvonulása alkalmával testületileg vonultunk ki és közel 50 képből álló riportot készítettünk. Ekkor volt a fotókör első nagy fényképversenye is. A tavalyinál sokkal szélesebb köröket mozgatott meg. A mult évi egy osztállyal szemben idén négy osztályból érkeztek be pályázók. Az osztályok közötti versenyt a VI. o. nyerte meg; második lett a VIII. osztály szintén igen jó eredménnyel. Nyertesek: VI. o.-ból Merendiák, Jesch, Gyermek, Himberger; VIII. o.-ból Erdélyi, Som; II. o.-ból Mayer. Díjak: érmek, Liszt-emlékpénz és hasznos fotófelszerelések voltak.

Január-február: A szünetekben (karácsonyi, szénszünet) nem volt alkalmunk összejönni, ezért kiki maga gyüjtötte tapasztalatait a fényképezés terén. Februárban (16.) jól sikerült előadást tartottunk az iskolai vegytanítás keretében a fényképezésről.

Március-április: Az országos ifjúsági fotóversenyen testületileg nem vehettünk részt, mert későn értesültünk róla és nem gyűlt össze elég képanyag. A szép tavaszi idő kihasználásával megindult a fényképezés. Néhányan a keskenyfilmezéssel kezdtek foglalkozni. Budapest környékén fotókirándulásokkal fejtettünk ki eredményes tevékenységet.

Május-június: A különböző ifjúsági kiképzések és az évvégi fokozott iskolai munka ugyan sok időt lekötött, de annál nagyobb kedvvel mentünk ki szabadidőnkben, hogy a fényképezés kellemes szórakozásának és szép művészetének hódoljunk. A filmanyaghiányt eddig még alig éreztük meg és reméljük, hogy a jövőben sem fog ez kellemetlenséget okozni.

Nagy Julián, vezető tanár.

7. Az 1003. sz. Diákkaptár.

Az idei tanév diákkaptár munkája csendben folyt. Kevesebben vettek részt benne, de akik dolgoztak, annál odaadóbb működést fejtettek ki. A betétek összege nem igen emelkedett, mert a takarékos fiúk legnagyobb része szívesebben forgatja meg a pénzét, mint egyszerűen kamatoztatja: így jobban jön ki. — Szorgalmasan folyt a *gyűjtőmunka* (általában fémek, újságpapir, hulladékpapír, cipők, csont, rongy, használt zsiletpengék, konzervdobozok, tömegbélyegek, stb. gyüjtése), a *termelő munka* (angóratenyésztés, ólomkatonaöntés, hajók, repülőgépmodellek és egyéb játékszerek gyártása), *bérmunka vállalás* (korrepetálások, aerokori munkavállalások) és az *értékesítő munka* (sorsjegyárusítás, osztálysorsjáték, árverések ren-

dezése), melynek keretében a IV. o. (Csiszár Gy. és Pető L.) buzgó munkája révén tavasszal anyagilag és erkölcsileg egyaránt szépen sikerült vásárt rendeztek. Aktív részt vettek a Berzsenyi D. gimn. Diákkaptár vásárán is. A szép siker ösztönzést adott arra, hogy a jövőben gyakrabban rendezzünk ilyen vásárt; szülő, tanár egyaránt örülhet a rejtett képességek felbukkanásának s a diáktárs lendületet adó ösztönzést meríthet belőle. A legszorgalmasabb osztályok a III. és a IV. o.

Nagy Julián, vezető tanár.

8. Sportkör.

A sportkör neve: Szent Benedek Gimnáziumi Sportkör, Budapest, déli kerület. Igazolási száma: 444. Tiszteletbeli elnök: Horváth Kandid igazgató, vezető tanár: Kaposi Gyula testnevelési tanár. A sportkör működése szeptember közepén kezdődött meg s a fiúk több sportágban gyakorolták és edzették magukat. A különböző sportok közül főleg az atlétika, céllövészet, evezés, jéghoki, korcsolyázás, labdajátékok, sielés, torna, úszás és vívás gyakorlására jutott alkalom. Az év folyamán az egyes sportágakból versenyeket rendeztünk, majd különböző iskolák által rendezett versenyeken indultunk.

Az év folyamán megtartott versenyek és sportesemények a következő sorrendben folytak le:

A szabadtéri sportokat, így az atlétikát és a labdajátékokat már szeptemberben megkezdtük s a fiúk igen szép számban látogatták a Székesfővárosi Iskolai Sporttelep népligeti pályáját. Gyakorlásunkat mind ősszel, mind tavasszal heti két alkalommal tartottuk, s egy-egy esetben a résztvevő fiúk száma kb. 30—60 volt.

A házi úszóversenyt a fedett Császár-uszodában rendeztük október 14-én. A verseny mell- és gyorsúszásból állott, a különböző korosztályoknak megfelelő távokon. A versenyben jobb eredményt elért tanulók a margitszigeti Nemzeti Sportuszodába szabad belépőjegyet kaptak s az év folyamán továbbképzésben részesültek. Belépőjegyet a következő tanulók kaptak: Az I. o.-ból Henter Guidó, Horti László, Krassay István. A II. o.-ból Bagdy György, Marosvölgyi László, Wilhelm Gyula. A III. o.-ból Kehrling Tamás. A IV. o.-ból Deutsch Tamás, Villányi György, Krassay Egon. Az V. o.-ból Kendeffy Lóránt, Krömer Gyula. A VI. o.-ból Bognár Ferenc, Merendiák Károly, Sorg Antal. A VII. o.-ból Nagymarossy Mihály. A VIII. o.-ból Som Ernő, Zrinyi Tamás.

Október hó végén rendeztük a vándordíjas atlétikai versenyt a népligeti iskolai sporttelepen. A versenyt a VII. o. csapata nyerte meg. A csapat tagjai a következő tanulók voltak: Bezák, Borbáth, Dobos, Galambos, Homonnai, Kasszán, Lugasi, Milekker, Peller, Szente, Tóth.

November 30-án a Magyar Torna Szövetség által rendezett ifjúsági jelvényszerző versenyen vettünk részt. Ezen a versenyen vas jelvényt nyertek: Rodler Miklós V., Horváth Gyula VI., Spolarich János VI., Sasvári Ferenc VII., Sály Béla VII., Várnagy Lajos VII. o tanulók. Bronz jelvényt pedig Sályi István VIII. o. tan. nyert.

December 12-én rendeztük a vándordíjas torna háziversenyt. A nyujtó, korlát, ló, gyűrű, ugrás és talajgyakorlatokból álló versenyt a VII. o. csapata nyerte meg. A csapat tagjai a következő tanulók voltak: Bezák, Borbáth, Dobos, Lénárd, Sályi, Tarczay, Tóth és Várnagy.

December 15-én a tőr vándordíjas csapatverseny került eldöntésre. A versenyt

a VI. o. csapata elől, csupán egy találat többséggel, a VIII. o. csapata nyerte el. A győztes csapat tagjai Csabay, Radán, Sever VIII. o. tanulók voltak.

December 20-án rendezte a Magyar Országos Torna Szövetség második jelvényszerző versenyét a Nemzeti Torna Egylet csarnokában. A versenyen Gottl VII. o., Ludvig VIII. o. tanuló vas, Mihaletzky és Lénárd VII. o. tanulók pedig bronz jelvényt nyertek.

Január 19-én a Piaristák meghívására tőr- és kardcsapatokkal látogattunk el hozzájuk. A versenyben a tőrcsapat nyert, a kardcsapat vesztett. A tőrcsapat tagjai Radán VIII. o., Szüts VI. o., Krömer V. o. tanulók, a kardcsapat tagjai Fertsek és Mihályi VIII. o., Vizkelety VII. o. tanulók voltak.

Február 18-án a Piarista vívók nálunk tettek látogatást tőr- és kardcsapatokkal. A versenyt mindkét fegyvernemben a bencés csapatok nyerték meg. A kardcsapat tagjai: Fertsek és Mihályi VIII. o., v. Szüts és Vizkelety VII. o. tanulók, a tőrcsapat tagjai: Csabay és Radán VIII. o., Háy VII. o. és Szüts VI. o. tanulók voltak.

Február 23-án ismét ellátogattunk a Piaristákhoz tőr- és kardcsapatokkal. A kardcsapat Sever, Mihályi és Fertsek VIII. o., v. Szüts és Vizkelety VII. o. tanulókból, a tőrcsapat pedig Csabay és Radán VIII. o., Háy VII. o., Kelényi és Szüts VI. o. tanulókból állt. Ezt a versenyt a Piaristák nyerték meg.

Márc. 2-án a Zrinyi gimnáziumban a Zrinyi, a Toldi és a Ciszterci gimnázium vívóival mérkőztünk. Ebben a versenyben mind a három ellenfelünk csapatait legyőztük. A versenyben Csabay és Radán VIII. o., Háy VII. o., Kelényi és Szüts VI. o. tanulók vettek részt.

Március 18-án rendeztük a felsősök kard vándordíjas csapatversenyét. Győztes a VIII. o. csapata lett, tagjai Csabay, Radán és Sever. Március 1-je és 30-ika között folyt le az alsósok egyéni törversenye. Győztes Krassay IV. o., második Alkér V. o., harmadik Baranyai V. o. tanuló.

Április hó 10-ike és 20-ika között tartottuk meg a felsősök I. és II. osztályú egyéni tőrversenyeit. A II. osztályú versenyen 1. Krömer V. o., 2. Babos V. o., 3. Gottl VII. o. tanuló. Az I. osztályú versenyben 1. Radán VIII. o., 2. Csabay VIII., 3. Szüts VI. o. tanuló. Április 27. és május 3. között az I. osztályú kard egyéni verseny folyt le. A versenyben 1. Radán VIII. o., 2. Csabay VIII. o., 3. Fertsek VIII. o. tanuló.

Május havában rendeztük a felsősök rögbilabda bajnokságát. A versenyben összesen 7 csapat indult, melyek közül a körmérkőzés alapján első a VII. o. a) csapata lett. A csapat tagjai a következő tanulók voltak: Bezák, Borbáth, Kasszán, Lugasi, Szente, Sasvári és Tóth.

Május hó 18-án rendeztük az egyéni tőr-, május 29-én pedig az egyéni kard házibajnokságot. A tőrbajnokságban 1. Radán VIII. o., 2. Balázs VI. o. és 3. Háy VII. o. tanuló, kardbajnokságban 1. Csabay VIII. o., 2. Háy VII. o. és 3. vitéz Szücs VII. o. tanuló.

Május 1. és 30. között bonyolódott le az alsósok atlétikai és torna összetett háziversenye. A részletes eredmény a következő:

I. o. összetett versenye: 1. 50 m futás, 2. alacsony nyújtógyakorlat, 3. mászás rúdon, 4. talajgyakorlat. A versenyben 1. Gyermek, 2. Kosztolányi, 3. Taródi.

II. o. összetett versenye: 1. 60 m futás, 2. távolugrás rohammal, 3. mászás

rúdon, 4. alacsony nyújtógyakorlat, 5. talajgyakorlat. A versenyben 1. Gazdik, 2. Bernert, 3. Marosvölgyi.

III. o. összetett versenye: 1. 70 m futás, 2. magasugrás rohammal, 3. mászás kötélen, 4. gyűrűgyakorlat, 5. talajgyakorlat. A versenyben 1. Monostori, 2. Dániel, 3. Danszky.

IV. o. összetett versenye: 1. 80 m futás, 2. helyből magasugrás, 3. mászás kötélen, 4. alacsony nyújtógyakorlat, 5. talajgyakorlat. A versenyben 1. Salcher, 2. Reithauser, 3. Mesterházy.

Május havában rendeztük a népligeti sporttelepen a házi atlétikai versenyeket. A verseny részletes eredménye a következő:

100 m futás: 1. Szente VII. o., 2. Toron VIII. o., 3. Horváth VI. o.

200 m futás: 1. Szente VII. o., 2. Toron VIII. o., 3. Horváth VI. o.

400 m futás: 1. Szente VII. o., 2. Toron VIII. o., 3. Horváth VI. o.

Magasugrás: 1. Horváth VI. o., 2. Sorg VI. o., 3. Paulay VIII. o.

Távolugrás: 1. Horváth VI. o., 2. Szente VII. o., 3. Kapuváry VI. o.

Rúdugrás: 1. Borbáth VII. o., 2. Enyedi VII. o., 3. Ébner VII. o.

Súlydobás: 1. Horváth VI. o., 2. Bezák VII. o., 3. Kapuváry VI. o.

4 × 100-as váltófutásban győztes a VII. o. csapata: Bezák, Matkovich, Szente és Tóth. Az összetett atlétikai versenyt Horváth VI. o. tanuló nyerte meg.

Június első hetében rendeztük a felsősök házi tornaversenyeit és bajnokságot. A II. osztályú versenyben nyújtón: 1. Borbáth V. o., 2. Régius V. o., 3. Rodler V. o. Korláton: 1. Rodler V. o., 2. Spolarich VI. o., 3. Régius V. o. és Spiegel VII. o. Lovon: 1. Spiegel VII. o., 2. Horváth VI o., 3. Régius V. o., Tarcay és Szücs VII. o. Gyűrűn: 1. Régius V. o., 2. Rodler V. o., 3. Borbáth V. o. és Spiegel VII. o. Ugrásban: 1. Rodler V. o., 2. Régius V. o. és Spiegel VII. o., 3. Spolarich VI. o. és Várnagy VII. o. Műszabadgyakorlatban: 1. Rodler V. o., 2. Ébner és Spiegel VII. o., 3. Borbáth és Régius V. o. és Spolarich VI. o. Az összetett versenyben első: Rodler V. o.

A felsősök házi bajnokságában szerenként, nyújtón: 1. Bezák és Borbáth VII. o., 2. Tóth VII. o. Korláton: 1. Bezák VII. o., 2. Tóth VII. o. Lovon: 1. Tóth VII. o., 2. Bezák VII. o. Gyűrűn: 1. Bezák VII. o., 2. Tóth VII. o. Műszabadgyakorlatban: 1. Bezák VII. o., 2. Sever VIII. o. Ugrásban: 1. Bezák VII. o., 2. Borbáth VII. o. Az összetett bajnokságban házi bajnok: Bezák VII. o.

Június 13-án az Ág. Ev. Gimnázium által kiírt vándordíjas kardcsapatversenyben indult a csapat és ezidén immár harmadszor nyerte el a vándordíjat képviselő ezüstserleget. A csapat tagjai: Csabay, Fertsek és Radán VIII. o. tanulók voltak.

Június 16-án a VIII. ker. levente parancsnokság felkérésére az intézet növendékei résztvettek a Budapesten tartózkodó olasz levente ifjak vezetősége tiszteletére rendezett sportbemutatón. Növendékeink által bemutatott zenés szabadgyakorlat, kerékpáros bemutató és élőkép igen nagy siker aratott. A vezetőség részéről úgy a növendékek, mint az intézet a legnagyobb elismerésben, a szereplők közül pedig 80 fiú jelvényjutalomban részesült.

A leventeintézmény keretén belül azon növendékeink, aki szülői engedéllyel és orvosi bizonyítvánnyal rendelkeztek, résztvehettek az egyik igen sok ügyességet és fegyelmet igénylő s nemzetvédelmi szempontból is fontos sportágban, a vitorlázó-

repülésben. A Horthy Miklós repülőalap által kiutalt gépeken a B. S. E. gödöllői repülőterén folyt a kiképzés. A kiképzésben eredménnyel szerepeltek a következő tanulók: Kelényi VI. o., Nagymarosi VII. o., Gyöngyösi, Körmendi, Sasvári, Szigethi és Tatár VIII. o. tanulók.

Évzáró sportünnepélyünket június 14-én a Budapest Székesfővárosi Iskolai Sporttelepen rendeztük meg igen nagyszámú, előkelő közönség előtt. Az ünnepély rendezésében való közreműködésért dr. Pados Ottokár tanár úrnak, Varsányi Imre úrnak és Kiss Imre tanár úrnak, a pálya gondnokának a leghálásabb köszönetünket fejezzük ki. Az ünnepély az év folyamán rendezett különböző sportversenyek díjainak kiosztásával fejeződött be.

9. Jedlik Ányos fizikai kör.

A VIII. o. keretében működött. Célja volt az osztály természettudományi érdeklődésének felkeltése s az, hogy az osztály egyes tagjai egymás munkásságát látván, buzduljanak. Az osztály tagjai a vasárnapi szentmisék után tartották beszámolóikat, ha egyéb lekötöttségük nem volt.

Nagy Julián, vezető tanár.

X.

Érdemsorozat.

A tanuló elbírálásakor az elért eredmény kifejezésére mind a magaviseletből, mind a rendszeretetből, mind pedig az előmenetelből a jeles, jó, elégséges, elégtelen érdemjegyek szolgálnak.

A magaviselet elbírálása és a magaviseleti érdemjegyek megállapítása a tanuló egyéniségének alább felsorolt vonásai alapján történik:

a) valláserkölcsi meggyőződés;

b) nemzeti érzés (hazafias magatartás);

c) jellembeli tulajdonságok (egyeneslelkűség, jóindulat, akarati fegyelmezettség, tisztelettudás stb.);

d) kötelességtudás és szorgalom;

e) magatartás az iskolában és az iskolán kívül;

f) a tanulótársakra gyakorolt hatás.

E szempontok figyelembevételével a magaviseleti érdemjegyek megállapítása a következő elvek szerint történik:

Jeles érdemjegyet kap a tanuló, ha valláserkölcsi meggyőződése és nemzeti érzéke nyilvánvalóan erős, jellembeli tulajdonságaival, különösen egyeneslelkűségével, akarati fegyelmezettségével és tisztelettudásával társai közül kiválik, kötelességtudása és szorgalma mindig állandó, magatartása az iskolában és az iskolán kívül korának minden tekintetben megfelelő és társaira nemesítőleg hat.

Jó érdemjegyet kap a tanuló, ha valláserkölcsi meggyőződése és nemzeti érzése kifogástalan, jellembeli tulajdonságai egyeneslelkűségét, akarati fegyelmezettségét, tisztelettudását megmutatják, kötelességtudása és szorgalma kielégítő, magatartása az iskolában és az iskolán kívül csak kisebb kifogásokra ad okot, s a tanév folyamán legfeljebb egyszer részesült elsőfokúnál nem súlyosabb fegyelmi büntetésben.

Elégséges érdemjegyet kap a tanuló, ha valláserkölcsi és hazafiúi kötelességeit nem elég buzgalommal teljesíti, jellembeli tulajdonságai közül különösen egyeneslelkűsége és fegyelmezettsége javításra szorul, s a tanév folyamán legfeljebb két alkalommal részesült harmadfokúnál nem súlyosabb fegyelmi büntetésben.

Elégtelen érdemjegyet kap a tanuló, ha valláserkölcsi és hazafiúi kötelességei ellen súlyosabban vagy gyakrabban vét, egyeneslelkűségében, tisztelettudásában feltűnő a hiány, s az év folyamán e tekintetben fejlődést nem mutat, tanulótársaira káros befolyással van, az év folyamán háromszor vagy többször másodfokúnál súlyosabb fegyelmi büntetésben részesült.

A magaviseleti érdemjegy a tanuló továbbhaladására nincs befolyással, de az általános tanulmányi eredmény megállapításakor számításba kell venni. A magaviseleti érdemjegy megállapítása a személyi lap tekintetbevételével történik.

Rendtartás: 97. §.

A számok magyarázata: Magaviselet: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. Tanulmányi előmenetel: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

Általános tanulmányi eredmény:

1 = kitűnő, 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

I. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: Borbély Kamill.

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és irod.	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Menny.-t. és mért.	Rajz és műalkotások ismertetése	Testnevelés	Szépírás	Ének	Általános tanulmányi eredmény
	Aradi Miklós	1	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2	1	3
	Baczony Imre	1	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2
	Bátorfi Árpád	2	2	1	3	2	3	2	2	2	3	2	1	3
	Bercsényi Attila	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2
5	Beregszászy Attila	2	3	2	3	1	3	1	2	2	2	2	1	3
	Berty Elöd	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
	Borszéki Sándor	2	2	1	1	1	2	1	1	1	3	2	1	2
	Czellér Zoltán	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Deák József	1	2	2	2	3	3	2	3	1	2	2	2	3
10	Éder Zoltán	2	3	1	2	3	3	3	3	2	3	1	3	3
	Fadgyas Kálmán	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Farkas József	1	2	2	2	2	3	2	3	2	3	2	2	3
	Fischer Tamás	2	3	2	2	3	2	2	3	2	3	1	1	3
	Füzesy Imre	2	3	2	3	2	4	3	3	2	3	1	1	4
15	Gebhardt Tamás	2	2	2	3	2	3	2	3	1	1	1	3	3
	Gyermek István	2	2	1	2	1	3	1	2	1	1	2	2	2
	Heintz János	1	1	1	1	2	2	1	1	2	1	2	1	2
	Henter Guidó	2	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
	Heténvi Mátyás	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	2
20	Hirt Antal	2	3	1	3	2	3	2	3	2	3	2	3	3
	Horti László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Jánky József László	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
	Jármai László	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
	Kiss László	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	1	1
25	**Komarik József**	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	**1**
	Kosztolányi György	2	2	2	3	2	3	2	2	2	1	2	2	3
	Könyves János	2	3	2	3	2	3	2	3	2	1	1	2	3
	Krassay István	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1
	Leidenfrost Gyula	2	2	1	2	2	3	1	2	2	2	1	1	2
30	Lendvay László	1	2	1	2	2	1	2	2	2	1	3	2	2
	Lipovics Miklós	2	2	1	2	1	3	2	2	2	3	2	2	2
	Lukács Lóránd	2	3	2	2	2	3	2	3	2	3	2	1	3
	Martini László	1	2	1	2	2	3	1	2	2	1	1	2	2
	Mayer Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
35	Merényi Aladár	1	1	1	2	2	3	2	2	2	1	2	2	2
	Molnár Géza	2	3	2	3	3	3	2	3	2	3	2	2	3
	Montágh István	1	2	1	2	2	2	1	2	2	fm	2	1	2
	Nádudvari Lajos	2	3	2	3	3	4	2	3	2	4	2	3	4
	Németh András	2	2	1	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2
40	Osztie Zoltán	2	2	1	2	1	2	2	2	1	3	1	1	2
	Palló Lajos	2	2	1	1	2	2	1	2	2	1	1	1	2
	Pásztory János	1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	2	1	2
	Petán Imre	2	2	1	2	2	3	2	2	2	2	1	3	2
	Prokopp László	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1	2	1	2
45	Rostoványi Ferenc	1	2	2	3	3	4	2	3	2	fm	2	2	4
	Scheuring Imre	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	**1**
	Sebestény Andor	1	2	1	2	2	3	1	2	2	fm	1	2	2
	Sógor Ferenc	2	2	1	3	3	3	2	3	3	2	2	2	3
	Spiegl Tamás	2	2	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	2
50	Szarvas Miklós	2	3	1	2	2	2	1	2	1	3	1	2	2

I. OSZTÁLY.

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és irod.	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Menny.-t. és mért.	Rajz és műalkotások ismertetése	Testnevelés	Szépírás	Ének	Általános tanulmányi eredmény
	Szily Antal	2	2	2	2	2	3	1	2	2	2	2	1	2
	Szmetana György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	2	1	**1**
	Tamási Endre	2	2	1	2	2	3	2	2	1	1	2	2	2
	Taródy István	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2
55	**Tengerdy Róbert**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	**1**
	Tokai György	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1
	Topál György	1	2	1	2	2	3	2	3	2	2	2	1	3
	Varga Imre	2	2	1	1	1	2	1	1	2	3	1	1	2
	Végh László	2	2	1	1	2	1	1	2	2	fm	1	1	2
60	Vidos Iván	2	2	1	3	2	3	2	2	1	3	1	1	3
	Werowszky Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Magántanulók:													
	Gelencsér Ferenc	—	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	1	**1**
	Kémenes László	—	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2

Beiratkozott: 63. — *Bizonyítványt kapott:* 63.

II. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Joanelli Béda.**

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és írod.	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Menny.-t. és mért.	Rajz	Testnevelés	Ének	Általános tanulmányi eredmény
	Alkér György	1	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2
	Bagdy György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Bánhegyi Endre	1	1	1	2	1	3	1	1	2	1	1	2
	Bencze Imre	1	1	1	1	1	3	1	2	2	1	1	2
5	Bernert Gyula	2	1	1	3	2	3	2	3	2	1	3	3
	Bíró Sándor	1	1	1	1	1	3	1	2	2	1	2	2
	Bocsi Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	**1**
	Borbély Imre	2	1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2
	Bornemisza Tibor	2	1	1	2	2	3	1	2	2	3	3	2
10	Császár Elemér	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2
	Cser Zoltán	1	1	2	3	2	3	2	3	2	1	2	3
	Csisinkó Róbert	1	1	2	3	2	3	1	2	1	fm	2	3
	Dánielfy Zsolt	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	2	2
	Ember György	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	3	2
15	Ékes Géza	2	2	2	3	3	3	2	3	2	2	2	3
	Faber Miklós	1	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2
	Faith Mihály	1	1	1	2	3	3	2	3	2	2	1	3
	Fejér János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	**1**
	Frank Ignác	1	1	1	2	2	2	1	2	2	3	2	2
20	Gazdik Alajos	2	1	1	3	3	3	1	3	2	1	3	3
	Gergely János	2	2	1	2	2	3	2	2	3	2	1	3
	Gorka Tamás	1	2	2	1	2	2	1	2	2	3	1	2
	Görgey Arisztid	1	2	1	3	3	3	1	2	2	1	1	3
	Grofcsik Gusztáv	2	1	1	3	2	3	1	3	2	2	2	3
25	Hajnal Róbert	1	1	2	2	2	3	2	3	2	3	2	3
	Hankovszky Miklós	2	2	1	3	3	3	2	3	2	2	2	3
	Haderer Tamás	2	2	1	4	3	3	2	3	2	4	2	4
	Hegyi Pál	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2
	Holndonner Ferenc	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3
30	Hütter István	1	1	2	2	2	3	1	2	2	3	1	2
	Iberer László	2	2	2	3	3	3	2	2	3	3	2	3
	Kapuváry Gusztáv	1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2
	Kertay Nándor	1	1	1	2	2	3	1	2	2	1	3	2
	Kevevári Imre	2	2	2	3	2	3	3	3	3	fm	2	3
35	Kormos Béla	2	3	1	3	2	3	1	2	3	3	2	3
	Kovács Imre	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	**1**
	Kukacska Béla	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	1	2
	Kuszál Balázs	1	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2
	Ladányi György	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
40	Lafranco Károly	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	1	3
	Lakatos László	2	2	2	3	3	3	3	3	2	1	2	3
	Magyary Ferenc	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2
	Marosvölgyi László	2	2	1	3	1	3	2	3	2	1	2	3
	Mayer József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
45	Mentsik Imre	2	2	1	3	3	3	2	2	2	2	2	3
	K. Nagy Lehel	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2
	Olgyay György	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
	Pásztó Péter	2	2	1	3	3	3	2	3	2	2	3	3
	Pregitzer Ernő	1	1	1	2	2	3	1	1	1	1	1	2
	Rabovszky József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**

II. OSZTÁLY.

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és irod.	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	Ének	Általános tanulmányi eredmény
	Réthy László	2	2	1	3	2	3	1	3	2	2	2	3
	Sárdi László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Sárospataki Zoltán	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2
	Scherer Norbert	2	1	1	3	3	3	3	3	2	3	1	3
55	*Sokhegyi Géza*	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
	Soproni Géza	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2
	Szarkásy László	2	1	1	2	2	3	1	2	2	3	1	2
	Szikszay László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Szimon Ferenc	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1	2
60	Villányi Gyula	2	2	1	3	3	3	2	3	2	1	1	3
	Vitéz György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	**1**
	Wilhelm Gyula	2	1	1	2	2	3	1	3	1	fm	2	3
	Wittmann György	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2
	Zelinka Alajos	2	2	1	2	2	3	2	2	2	1	1	2
65	*Zimmermann Gábor*	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1

Kimaradt: Tóth Sándor.

Beiratkozott: 66. — *Bizonyítványt kapott:* 65.

III. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Dr. Pénzes Balduin.**

	A tanuló neve	Magavlselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magyar nyelv	Történelem	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Német nyelv	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	Ének	Általános tanulmányi eredmény
	Alkér Miklós	1	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2
	Bachorecz János	1	1	1	2	2	2	3	2	2	1	1	2	2	2
	Baráth László	2	2	2	3	3	2	3	3	2	3	3	2	2	3
	Bánsági László	1	1	2	2	2	1	2	3	1	1	2	1	1	2
5	Biró Béla	2	2	1	3	3	2	3	3	2	3	1	2	1	3
	Bókay Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	**1**
	Cristofoli Márió	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Danszky Ferenc	2	1	1	2	2	1	2	3	2	3	2	1	1	3
	Dániel László	2	3	1	3	2	2	3	3	3	3	1	1	2	3
10	Deák Sándor	1	1	1	2	1	1	2	3	1	1	2	2	1	2
	Fadgyas Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Faith István	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2
	Farkas Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Fára József	2	3	2	3	3	3	3	4	2	3	2	1	1	4
15	Fehér Miklós	2	3	2	3	2	2	3	2	3	3	3	4	2	3
	Früchtl Ede	3	3	3	4	4	3	3	3	2	4	3	4	2	4
	Galambos Lajos	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1
	Giber János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Gosztonyi Zoltán	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	fm	2	3
20	Haba Endre	1	1	2	2	2	3	2	3	2	3	2	2	2	3
	Haba László	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	3	2	2
	Hattyasy Dezső	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	2	1	2
	Hódi Rezső	1	1	1	2	2	2	3	2	2	3	1	3	2	3
	Hölczl Róbert	2	3	2	3	2	2	3	3	3	3	3	2	1	3
25	Hudetz József	1	1	2	2	2	2	3	3	2	2	2	1	2	3
	Jamniczky Kázmér	1	2	1	2	1	1	1	2	1	2	3	3	2	2
	Jaross Csaba	2	2	2	3	3	2	3	3	1	3	2	1	2	3
	Kaszap László	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2
	Kauser Dénes	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
30	Kehrling Tamás	2	2	3	3	3	2	3	3	2	3	1	3	1	3
	Kertesy Elek	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1	1	2
	Kiss György	1	1	1	2	1	1	3	3	2	3	2	2	1	3
	Komarik Dénes	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1
	Koppány Ottó	1	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	fm	1	2
	Kosztolányi Lajos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	**1**
	Krömer László	2	3	2	3	3	3	3	4	2	3	2	2	3	4
	Ladányi Gábor	2	2	1	2	2	1	1	1	1	2	3	3	2	2
	Lakatos Lóránt	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	1	1	3
	Langer Ede	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2	1	2
40	Lászlóffy János	2	3	1	2	1	2	3	1	2	2	3	fm	2	3
	Lendvay Kurt	2	1	1	1	2	2	2	1	1	2	1	1	1	2
	Mizsér Jenő	2	2	1	2	2	2	3	2	2	2	1	2	1	2
	Monostori Rezső	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	1	2
	Morotvay László	2	4	2	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3
45	**Németh Zoltán**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	**1**
	Papp Zoltán	2	1	1	2	3	2	2	3	2	2	2	2	2	3
	Pápai Endre	1	1	1	1	2	2	2	3	1	3	2	3	2	3
	Reményi Péter	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	**1**
	Rimanóczy Olivér	2	2	1	2	3	1	2	2	1	2	2	1	1	2
50	Rimavölgyi Károly	2	3	2	3	4	3	3	2	3	3	3	fm	1	4

III. OSZTÁLY.

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magyar nyelv	Történelem	Föld- és népraiz	Latin nyelv	Német nyelv	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	Ének	Általános tanulmányi eredmény
	Rónay Tamás	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Rozgonyi János	2	1	2	2	3	1	3	3	3	3	2	2	1	3
	Schuster István	2	3	2	3	3	3	3	2	3	3	2	1	2	3
	Sikos Pál	2	4	2	3	3	3	3	3	1	3	2	3	2	3
55	Soproni Ferenc	1	1	2	1	2	2	2	3	1	2	2	2	2	2
	Szabó István	2	2	1	3	1	1	3	4	3	3	2	1	2	4
	Szeghalmi Elemér	1	1	1	1	2	1	1	2	1	2	2	3	1	2
	Szigetváry Ferenc	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	1	2
	Szijártó Gábor	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	2
60	Szily Tamás	2	2	1	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3
	Szilványi Ákos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Tas Pal	1	2	1	2	3	2	3	3	2	3	2	3	2	3
	Tittel Oszkár	1	1	1	1	2	1	1	2	1	2	2	1	1	2
	Tóth József	1	1	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3
65	**Ujfalussy László**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	**1**
	Várady L. Árpád	2	2	1	2	2	1	2	3	1	3	3	fm	2	3
	Vigyázó György	2	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	3	1	2
	Magántanulók:														
	Gróh László	—	3	2	2	2	2	3	2	1	2	2	fm	2	2
	Németh Ferenc	—	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	3	2	3

Beiratkozott: 69. — *Bizonyítványt kapott:* 69.

IV. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Dr. Szunyogh X. Ferenc.**

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és irod.	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	Egészségtan	Gyorsírás	Általános tanulmányi eredmény
	Arányi Vid	2	3	2	3	3	3	4	3	3	2	2	2	4	4
	Bagyinszky K.	2	2	1	3	2	3	2	3	3	2	fm	2	1	3
	Bittner János	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	4	3
	Csányi György	2	3	1	3	3	3	3	2	3	2	1	2	4	3
5	Csík Géza	2	3	1	3	3	3	4	3	3	3	2	3	4	4
	Csiszár Gyula	1	2	1	2	2	2	3	2	1	1	3	1	3	2
	Dányi Dezső	1	1	1	1	2	3	2	1	2	2	2	2	2	2
	Denk Félix	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
	Deutsch Tamás	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	3	1	1	2
10	Donoszlovits Dénes	1	1	1	1	1	2	2	1	2	2	1	1	2	2
	Ferdinándy László	2	4	2	3	2	3	3	3	4	3	3	3	4	4
	Füleky Tibor	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2
	Gelencsér Gábor	2	3	1	2	2	2	3	2	3	1	2	3	4	3
	Géró István	2	3	2	3	3	3	3	2	3	2	fm	2	4	3
15	Gorka Miklós	2	3	1	3	2	3	4	3	3	3	2	2	4	4
	Halász Jenő	2	4	2	3	3	3	2	4	2	fm	2	2	4	4
	Hamrák Sándor	1	2	2	3	3	3	3	2	3	2	1	2	2	3
	Horváth Attila	1	2	2	2	2	2	2	1	3	2	2	1	3	2
	Juhász József	1	1	2	1	2	2	2	1	2	1	fm	1	1	2
20	Kápolnoki Ferenc	1	1	1	1	1	2	3	1	2	1	2	1	1	2
	Kauzer János	2	3	2	3	3	3	2	1	3	2	2	2	2	3
	Kemenesy Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	**1**
	Keszeli Sándor	1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	2	1	1	2
	Kiss Attila	2	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	2	4	4
25	Kiss Tibor	1	1	1	2	1	2	2	1	3	2	2	1	2	2
	Köszörüs Gyula	1	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3	2	3	3
	Krassay Egon	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2
	Kulics Tibor	1	2	2	1	3	3	3	2	3	2	1	1	2	3
	Macskási István	2	3	2	3	3	3	3	2	3	1	2	2	4	3
30	Messik Lajos	1	2	2	2	2	2	3	2	2	2	fm	2	4	2
	Mesterházy Jenő	2	3	1	3	2	3	3	3	3	2	1	3	4	3
	Miklós Dezső	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
	Móry László	1	2	1	2	1	2	2	1	2	1	1	1	1	2
	Nikolics János	1	2	1	2	2	3	2	2	2	2	3	2	3	2
35	Nikolics Ottó	1	2	2	2	2	3	2	2	3	2	3	2	3	3
	Pető László	1	2	1	2	3	2	2	2	2	2	1	1	1	2
	Péter István	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	2	2
	Prokopp Sándor	1	1	1	1	1	2	2	1	2	2	2	1	1	2
	Radóczy Tamás	1	3	1	2	1	2	2	1	2	1	1	1	3	2
40	Reithauser Frigyes	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	2	2
	Rőczey Ferenc	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1
	Salcher László	2	3	1	2	2	3	2	1	3	1	1	1	2	3
	Schwanner Endre	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	1	1	3
	Springer Miklós	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2
45	Suhaida Oszkár	1	2	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	3	2
	Szakolczai György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Szotyori Rudolf	1	2	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2	3	4
	Tornai Endre	2	3	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2	4	4
	Tóth Endre	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2	fm	3	3	4
50	**Ujfalvy Arvéd**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**

IV. OSZTÁLY.

A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és irod.	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Természetrajz	Menny.-t. és mért.	Rajz	Testnevelés	Egészségtan	Gyorsírás	Általános tanulmányi eredmény
Uy Zoltán	2	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	4	3
Varga Endre	1	2	1	2	1	2	2	1	2	1	2	1	2	2
Varga György	2	3	2	3	2	3	4	3	3	2	3	3	3	4
Villányi György	1	2	1	1	1	2	2	1	2	3	2	1	3	2
55 gr. Wimpffen Szigfrid	1	2	1	2	2	3	2	2	3	2	3	1	3	3
Zsákai Tibor	1	2	1	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2

Beiratkozott: 56. — *Bizonyítványt kapott:* 56.

V. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Dr. Szivós Donát.**

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és irod.	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Olasz nyelv	Természetrajz	Mennyiségtan és mértan	Testnevelés	Általános tanulmányi eredmény
	Alkér Gyula	1	2	1	2	2	2	2	2	—	1	3	2	2
	Babos János	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	2	1	1
	Baranyai Rezső	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	2	2	1
	Bánhegyi Gábor	1	1	1	2	3	3	3	—	2	2	3	2	3
5	Bogyó Pál	2	2	2	2	3	2	2	—	2	2	2	3	3
	Bolla Béla	2	3	2	3	3	3	3	3	—	3	3	3	3
	Borbáth Pál	1	1	1	2	2	3	3	—	2	2	3	1	3
	Bosznay Zoltán	1	2	2	1	3	3	4	—	3	3	3	2	4
	Brayer Gyula	1	2	2	2	3	3	3	—	2	2	2	2	3
10	Budai Lajos	2	2	2	2	3	3	3	-	3	3	2	2	3
	Darits Gyula	1	3	2	3	2	3	4	—	4	3	3	4	4
	Eisenhut György	1	1	1	1	2	2	2	1	—	2	2	2	2
	Elekes József	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	3	**1**
	Farkas László	1	2	1	2	2	3	2	—	2	2	3	3	3
15	Földes Péter	1	1	1	1	2	2	2	1	—	1	2	2	2
	Gazdik Ferenc	2	2	2	2	2	2	2	—	1	2	3	1	2
	Heintz Pál	1	2	1	2	2	2	2	—	1	2	3	fm	2
	Hoffmann Norbert	1	2	1	2	2	3	3	—	3	2	3	3	3
	Karikás Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	**1**
20	Kállai László	1	1	1	1	2	2	2	—	2	1	1	1	2
	Kemenes Ottó	1	1	2	2	3	3	3	—	1	3	3	2	3
	Kendeffy Lóránt	2	2	2	2	3	3	3	—	2	2	3	1	3
	Kertessi Endre	1	2	1	1	1	2	1	—	1	1	1	1	1
	Kiácz László	1	1	1	2	2	2	3	-	2	1	2	1	2
25	*Komondi Zoltán*	1	1	1	1	2	1	1	-	1	1	1	1	1
	Kósa Tibor	1	1	2	1	2	2	2	2	—	1	1	2	2
	Kőnig Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	**1**
	Körbler Walter	1	2	1	2	1	3	3	—	3	2	3	2	3
	Kőrösmezey Tamás	1	1	1	1	1	2	2	—	1	1	2	2	2
30	Krőmer Gyula	2	2	2	3	3	3	3	—	3	3	3	1	3
	Kubinszky Mihály	1	2	1	1	1	2	1	-	1	2	2	3	2
	Küstel Tibor	1	2	1	3	2	3	3	—	3	1	3	2	3
	Leimeter István	2	2	1	3	2	3	4	3	—	3	3	2	4
	Logodi László	1	1	1	2	1	2	2	2	—	1	1	3	2
35	**Lőw László**	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	2	**1**
	Margittay Sándor	2	2	1	1	2	2	1	2	—	1	2	2	2
	Máthé Zoltán	1	2	1	1	2	2	2	2	—	1	1	2	2
	Medveczky György	1	2	1	3	2	3	3	3	—	3	3	2	3
	Miskédi Tibor	1	1	1	2	2	2	2	-	1	1	2	2	2
40	Molnár Miklós	2	2	1	1	1	2	2	2	—	1	2	3	2
	Murai György	1	2	2	1	2	3	1	—	1	2	3	fm	3
	ifj. Pintér Tibor	1	2	1	2	3	2	2	—	3	1	3	2	3
	Pintér Zoltán	2	2	2	3	3	3	3	-	4	3	3	2	4
	Regius János	1	2	2	2	3	3	3	—	3	2	3	1	3
45	Reil Ferenc	2	2	2	2	2	3	3	—	3	2	3	2	3
	Rédly Zoltán	1	1	1	2	1	2	2	2	—	1	1	1	2
	v. v. Rékay József	1	2	1	2	2	2	2	—	2	1	3	2	2
	Rodler Miklós	1	2	2	2	3	3	2		3	1	3	1	3
	Siklaki István	1	1	1	1	1	2	1	1	-	1	1	2	1
50	Simkó György	1	2	1	3	2	3	2	2	—	3	3	2	3

V. OSZTÁLY.

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magyar ny. és irod.	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Olasz nyelv	Természetrajz	Mennyiségtan és mértan	Testnevelés	Általános tanulmányi eredmény
	Sommer József	1	2	2	3	3	3	2	3	—	2	3	3	3
	Staindl László	1	1	2	3	2	3	2	—	3	2	3	1	3
	Szebényi László	1	1	1	1	2	2	2	1	—	1	2	3	2
	Szendrey György	1	2	1	1	1	2	1	1	—	1	2	2	2
55	Takács Béla	1	1	2	2	2	3	3	—	2	2	3	2	3
	Tallos Győző	1	2	1	2	1	2	2	2	—	1	2	2	2
	Tömböly Pál	2	2	2	3	2	3	3	3	—	2	3	2	3
	Török Imre	1	1	1	1	1	2	1	—	1	1	1	1	1
	Ujfalussy Béla	1	1	1	1	2	2	2	1	—	1	2	2	2
60	Wiesner Jenő	2	2	1	2	3	3	3	—	3	3	4	2	4
	Magántanulók:													
	Császár Lajos	—	2	3	2	3	4	4	—	4	3	4	fm	4
	Sánta István	—	1	2	1	2	2	3	—	2	1	2	3	2

Beiratkozott: 62. — *Bizonyítványt kapott:* 62.

VI. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Solymoss Vendel.**

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és irod.	Történelem	Gazdaságt. és társ. ism.	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Olasz nyelv	Vegytan	Mennyiségtan és mértan	Testnevelés	Általános tanulmányi eredmény
	Agh Róbert	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	**1**
	Balázs József	1	1	1	1	2	2	1	2	2	—	1	2	1	2
	Balázs Nándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	**1**
	Bangha István	2	3	1	1	2	2	3	3	—	3	3	3	3	3
5	*Bartel Gyula*	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1	2	fm	1
	Binzer Károly	2	2	1	2	2	1	3	2	—	3	2	3	2	3
	Bognár Ferenc	1	1	1	2	1	1	2	2	2	—	1	2	1	2
	Bosits István	1	2	1	2	3	2	2	1	1	—	3	3	2	3
	Csányi Gyula	1	2	2	3	3	2	2	2	—	3	2	3	3	3
10	**Csiki Andor**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	2	**1**
	Csontos László	1	2	1	2	2	1	2	2	—	1	2	3	2	2
	Dietzl László	2	2	1	2	2	2	2	3	2	—	2	2	2	2
	Elöd Emil	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1	1	3	1
	Erdő Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	2	**1**
15	Faragó Gábor	2	1	2	2	3	2	2	2	2	—	2	3	fm	3
	Farkas Arisztid	1	1	1	2	2	2	1	1	1	—	2	3	3	2
	Gyenes Zoltán	1	2	1	1	1	1	1	2	2	—	2	2	2	2
	Gyermek László	1	1	1	2	1	2	1	1	2	—	1	2	2	2
	Hankovszky József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	2	**1**
20	Hetényi Károly	1	1	2	2	2	2	2	2	2	—	2	2	2	2
	Himberger István	1	1	1	2	1	2	2	2	2	—	1	2	fm	2
	Hinfner Géza	1	1	1	2	2	1	2	2	2	—	2	3	2	2
	Horváth Gyula	1	1	1	1	2	1	2	2	1	—	1	1	1	2
	Jesch László	1	2	1	1	2	2	2	1	1	—	1	2	1	2
25	Juhász Egon	2	1	1	1	2	1	1	1	2	—	1	1	1	2
	Kapuvári Alajos	2	1	1	2	1	1	1	2	2	—	1	1	1	2
	Kayos Károly	1	2	1	1	1	1	1	1	—	1	1	2	1	1
	Káldy Gyula	1	1	1	2	2	2	2	2	—	3	2	3	2	3
	Kelényi Gábor	1	1	1	2	1	1	1	1	1	—	1	1	1	**1**
30	Kelényi László	2	3	2	3	3	2	4	2	3	—	3	3	1	4
	Kovács Ernő	2	2	1	2	2	1	2	3	3	—	1	3	1	3
	Lázár Miklós	2	2	2	2	1	1	3	3	3	—	2	2	3	3
	Lőrinczi Kázmér	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	**1**
	Massányi Lajos	1	1	1	1	2	1	2	1	—	2	1	2	3	2
35	Matuz Károly	2	2	1	3	3	3	3	2	—	3	3	3	3	3
	Merendiák Károly	2	1	1	2	2	1	2	2	2	—	1	2	1	2
	Messik István	1	2	2	3	3	3	3	3	—	3	3	4	fm	4
	Méhes György	2	3	2	2	2	1	4	3	—	2	3	3	1	4
	v. Németh Ádám	1	1	1	2	1	1	2	2	2	—	2	2	1	2
40	Nónay Tamás	1	1	2	2	2	2	2	2	—	2	2	3	3	2
	Pap Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	2	3	1
	Pákay Béla	1	1	1	2	2	1	2	2	—	3	2	2	2	2
	Primás Antal	1	1	1	3	2	2	2	1	2	—	2	2	1	2
	Pukánszky Béla	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	**1**
45	Révay Imre gr.	1	2	2	2	2	3	3	2	3	—	3	4	1	4
	v. Rosta László	1	2	2	2	2	3	2	3	3	—	3	3	2	3
	Sallay Tivadar	1	1	1	1	2	1	2	2	—	2	1	1	2	2
	Scitovszky Tamás	2	2	2	3	3	3	3	2	3	—	3	4	2	4
	Sorg Antal	2	2	2	3	3	3	3	2	3	—	3	4	2	4
50	*Spolarich János*	1	1	1	1	1	2	1	1	1	—	1	1	1	1

VI. OSZTÁLY.

A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és irod.	Történelem	Gazdaságt. és társ. ism.	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Olasz nyelv	Vegytan	Mennyiségtan és mértan	Testnevelés	Általános tanulmányi eredmény
Szunyogh György	2	2	1	3	3	3	3	3	3	—	3	3	2	3
Szűcs László	2	2	1	3	3	2	2	2	-	3	2	3	1	3
Szűts János	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	2	**1**
Takács Gábor	1	1	1	2	1	1	1	1	1	—	1	1	2	1
55 Traubermann Egon	1	1	1	2	1	1	2	2	2	—	1	2	2	2
Unden Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	2	2	1
Varga imre	1	1	1	2	1	1	2	2	—	1	2	2	fm	2
Vargha Zoltán	1	2	1	2	1	1	2	3	2	—	2	2	2	2
Zalay Dezső	1	2	2	2	2	2	2	2	—	3	2	2	2	2

Beiratkozott: 59. — *Bizonyítványt kapott:* 59.

VII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Havasi Lucius.**

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magyar ny. és irod.	Történelem	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Természettan	Mennyiségtan és mértan	Rajz és műalkotások ismertetése	Testnevelés	Általános tanulmányi eredmény
	Bendzsel Béla	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
	Bezák Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Bohdaneczky Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Borbáth György	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	2
5	Dobos Andor	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	1	3
	Ebner István	1	1	1	2	2	2	3	2	2	2	3	2	1	3
	Enyedi László	3	3	2	2	2	2	3	3	1	3	3	3	1	3
	Erdey Zoltán	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
	Galambos Gyula	2	2	1	2	1	1	2	2	1	2	2	3	1	2
10	Gottl Tivadar	2	2	2	3	2	3	3	2	1	3	3	3	1	3
	Hay Péter	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Héczey Nándor	2	3	2	4	3	4	3	3	3	4	4	3	3	4
	Homonnay István	2	3	1	4	3	3	3	3	3	3	3	2	1	4
	Horváth Zoltán	2	3	1	2	2	3	2	3	3	3	3	2	2	3
15	**Kasszán Béla**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Kemenes Figyes	3	2	1	2	2	1	2	3	1	1	1	2	1	2
	Kertessi Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	**1**
	Kirschner Ervin	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	fm	3
	Kleisl Károly	1	1	1	2	2	2	2	2	2	3	2	2	1	2
20	Krebs István	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2	fm	2
	Kunszt Emil	2	3	1	3	3	3	2	3	2	3	3	2	fm	3
	Kurutz Imre	1	1	1	2	2	1	2	2	1	1	2	2	1	2
	Lanner István	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1	2	2
	Láng Károly	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3
25	Lénárd György	2	2	1	2	2	2	3	2	2	2	2	2	1	2
	Lugasi István	1	2	2	4	3	3	3	3	3	3	3	3	1	4
	Matkovich Pál	2	3	2	3	2	3	3	3	3	4	3	3	2	4
	Mensáros László	3	3	2	3	3	3	3	2	1	2	2	3	2	3
	Michaletzky Róbert	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
30	Milleker Frigyes	3	3	2	3	2	3	3	2	3	3	3	3	fm	3
	Nagymarosy Mihály	1	2	1	2	2	2	3	3	3	2	2	1	1	3
	Peller Károly	2	3	2	3	2	3	3	2	2	2	3	3	1	3
	Czeyda-Pommersheim Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Regős Levente	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2
35.	Sasvári Ferenc	2	3	1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	1	2
	Sályi Béla	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2
	Spiegl János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Steinwegs Frigyes	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	3	2
	v. Szabó Gyula	1	2	2	3	3	2	3	3	2	3	3	2	2	3
40	Szabó Sándor	2	2	2	3	3	3	2	2	2	3	3	2	3	3
	Szántó Oszkár	1	1	2	2	1	1	2	1	2	2	2	1	2	2
	Szente Tibor	2	2	1	2	2	3	2	1	2	3	3	2	1	3
	v. Szénássy József	3	2	2	3	2	3	3	2	3	3	4	3	fm	4
	Szücs Miklós	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	2
45	**vitéz Szüts Miklós**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Tarczay Tibor	2	2	1	3	1	2	3	2	2	2	2	3	1	3
	Tarnay Pál	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Tóth Lóránt Lajos	2	2	2	3	2	2	3	3	3	3	3	2	1	3
	v. Tölgyesy Ottó	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2
50	v. Várnagy Lajos	1	2	1	3	3	2	3	2	3	2	2	2	1	3

VII. OSZTÁLY.

A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magyar ny. és irod.	Történelem	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Természettan	Mennyiségtan és mértan	Rajz és műalkotások ismertetése	Testnevelés	Általános tanulmányi eredmény
Verzár Rezső	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
Vizkelety Tamás	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Magántanuló:														
Dunst Ferenc	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	**1**

Kimaradt: Háder Lajos ism.

Beiratkozott: 54. — *Bizonyítványt kapott:* 53.

VIII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Nagy Julián.**

	A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magyar ny. és irod.	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Bölcsészet	Természettan	Mennyiségtan és mértan	Rajz és műalkotások ismertetése	Testnevelés	Egészségtan	Általános tanulmányi eredmény
	Bakk Béla	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2
	Bánréti László	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1	2
	Bercsényi György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
	Bényei Barnabás	2	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	2
5	Bisits Iván	2	3	2	3	2	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3
	Borai Emil	1	2	1	1	1	2	3	2	2	2	2	2	3	2	2
	Borka József	1	2	1	2	1	2	2	2	1	2	1	2	3	2	2
	Bosznay Tibor	1	2	1	2	2	2	2	2	1	2	3	2	3	2	2
	Csabay Károly	2	2	1	2	1	3	3	2	2	2	3	2	1	2	3
10	Csanády Tamás	2	3	1	2	2	2	3	2	2	2	3	2	3	2	3
	Deák Sándor	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2	2	2	1	2
	Denk Gusztáv	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	2
	Dragonits Tamás	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	2
	Erdélyi László	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1	1	1	2
15	Fekete Attila	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	1	2
	Fertsek Miklós	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
	Galambos László	1	2	1	1	1	2	2	2	1	2	1	2	1	2	2
	Gyimóthy Károly	1	2	1	2	2	2	3	2	2	3	3	3	2	2	3
	Gyöngyösi József	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	2	2	1	1	2
20	Herczegh Szabolcs	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
	Kiss András [redacted]	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	2	2	3	1	2
	Korbuly István	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2
	Kovács Antal	2	3	2	2	1	3	3	3	3	1	2	2	3	2	3
	Kovács Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	**1**
25	Kováts László	2	2	1	3	1	2	3	2	2	2	2	2	3	2	3
	Körmendi Károly	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2
	Kuster Miklós	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	3	1	1
	Küstel Richárd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	**1**
	Lovász Károly	1	2	1	3	3	3	3	3	2	3	3	2	1	2	3
30	Lőrinczi Dénes	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	1	1	1	2
	Ludvig Viktor	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2
	Madi Kovács István	1	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2
	Markóczy-Magyar Jenő	2	3	2	4	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	4
	Meszlényi Attila	1	1	1	2	1	2	3	2	1	1	1	2	3	1	2
35	Mihályi Gábor	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	3	2	2	1	2
	Mittai Károly	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1
	Nagy Imre	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	**1**
	Noel Péter	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	fm	1	2
	Nógrádi József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	**1**
40	Papp Arisztid g. kat.	1	1	1	2	2	2	3	2	2	3	3	2	fm	2	3
	Paulay Dezső	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	3	1	2
	Radán György	2	2	1	2	2	3	3	2	2	2	3	2	2	2	3
	Rőczey Alajos	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2
	Ruzicska Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	**1**
45	*Saly János*	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	3	1	1
	Sasvári György	1	1	1	2	1	2	2	3	1	1	1	1	1	2	2
	Sasvári József	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	2
	Sályi István	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	2
	Scheffer Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	**1**
50	Sever László	1	2	1	3	1	3	3	2	2	2	3	2	1	1	3

VIII. OSZTÁLY.

A tanuló neve	Magaviselet	Rendszeretet	Tantárgyak: Hit- és erkölcstan	Magy. ny. és irod.	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Bölcsészet	Természettan	Mennyiségtan és mértan	Rajz és műalkotások ismertetése	Testnevelés	Egészségtan	Általános tanulmányi eredmény
Som Ernő	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1	2
Szarvas Tibor	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2
Szendrey Kálmán	2	3	1	3	1	2	2	3	2	3	3	2	fm	2	3
Szigeti Tivadar	1	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	1	1	2
55 Tatár Béla	1	2	1	3	2	3	3	3	2	2	2	2	1	2	3
Toron János	1	2	1	3	2	3	3	3	2	2	3	2	1	2	3
Vaja Gyula	1	1	1	3	2	2	2	1	1	2	3	1	1	1	3
Vida Sándor	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	2
Zrinyi Tamás	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Kimaradt: Monostori Richárd, Hoffmann Lajos.

Beiratkozott: 61. — *Bizonyítványt kapott:* 59.

A budapesti Szent Benedek rendi „Szent Benedek" Reálgimnázium 1941-42-ben érettségizett növendékei

Készítette
Rossak-u.
Komáromi

XI.

Érettségi vizsgálat.

Az érettségi vizsgálat írásbeli részét május 15., 16. és 18-án tartottuk meg. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 58 tanuló. A tételek a következők voltak:

1. *Magyar nyelv* és irodalomból: a) A XIX. század nemzeti törekvései az irodalomban; b) A modern háborúk hatása a technikai civilizációra. Eredmény: 23 jeles, 25 jó, 10 elégséges.

2. *Latin nyelv* és irodalomból: Tacitus: Dialogus de oratoribus c. 34. 35. (kihagyással). A régi és új szónoki iskoláról. Eredmény: 15 jeles, 22 jó, 14 elégséges, 7 elégtelen.

3. *Német nyelv* és irodalomból: Epizód Sz. Márton életéből. Eredmény: 22 jeles, 16 jó, 17 elégséges, 3 elégtelen.

Az érettségi vizsgálat szóbeli része június 5-től június 12-ig tartott Stuhlmann Patrik dr. ny. kat. tanügyi elnökfőigazgató elnöklete alatt. A kormány képviselője *br. Villáni Lajos* meghatalmazott miniszter, egyetemi ny. r. tanár volt.

Szóbeli vizsgálatra bocsáttatott mind az 58 tanuló.

Kitüntetéssel érett: Bercsényi György, Fertsek Miklós, Kovács Gyula, Küstel Richárd, Nagy Imre, Nógrádi József, Ruzicska Béla, Saly János, Scheffer Béla, Zrinyi Tamás. (Összesen: 10 tanuló.)

Jelesen érett: Deák Sándor, Dragonits Tamás, Kuster Miklós, Sasvári József, Sályi István, Vida Sándor. (Összesen: 6 tanuló.)

Jól érett: Bakk Béla, Bánréti László, Borka József, Bosznay Tibor, v. Denk Gusztáv, Erdélyi Antal, Galambos László, Gyöngyösi József, Herczegh Szabolcs, Kiss András, Korbuly István, Kovács László, Körmendi Károly, Lőrinczi Dénes, Ludvig Győző, Meszlényi Attila, Mittai Károly, Noel Péter, Paulay Dezső, Rőczey Alajos, Sasvári György, Som Ernő, Szarvas Tibor, Szigeti Tivadar. (Összesen 24 tanuló.)

Érett: Bényei Barnabás, Bisits Iván, Borai Emil, Csabay Károly, Csanády Tamás, Fekete Attila, Gyimóthy Károly, Kovács Antal, Lovász Károly, Madi-Kovács István, Mihályi Gábor, Papp Arisztid, Radán György, Sever László, Tatár Béla, Vaja Gyula.

Javító érettségi vizsgálatot tehet: 2 tanuló, mindkettő a latin nyelvből.

Az érettségi vizsgálatot tett tanulók pályaválasztása.

Katonai	Mérnöki						Gazdasági			Jogi			Orvosi	Katona-orvosi	Állatorvosi	Papi	Paptanári	Tanári
	kultusz	építész	gépész	vegyész	elektro	bánya	közgazdasági	kereskedelmi	tengerészeti	általános	bírói	ügyészi						
7	4	5	11	6	1	1	2	1	1	1	1	3	6	1	2	2	1	1

XII.

Statisztika.

1. A tanulók száma és fontosabb adatai.

Megnevezés			I.	II.	III.	IV.	I—IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	V—VIII.	Összesen
			osztály										I—VIII.
A tanulók száma	a)	Beírt nyilvános tanuló	61	66	67	56	250	61	59	53	61	234	484
		Beírt magántanuló	2	—	2	—	4	2	—	1	—	3	7
		Osztályozott nyilvános tan.	61	65	67	56	249	60	59	52	59	230	479
		Osztályozott magántanuló	2	—	2	—	4	2	—	1	—	3	7
		Osztályozott összes tanuló	63	65	69	56	253	62	59	53	59	233	486
		Ezek közül ismétlő	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1
Az osztályozott tanulók	b) életkor szerint	1931-ben született	40	—	—	—	40	—	—	—	—	—	40
		1930-ban „	22	47	—	—	69	—	—	—	—	—	69
		1929-ben „	1	17	40	—	58	—	—	—	—	—	58
		1928-ban „	—	1	27	41	69	1	—	—	—	1	70
		1927-ben „	—	—	2	12	14	53	—	—	—	53	67
		1926-ban „	—	—	—	2	2	8	46	3	—	56	58
		1925-ben „	—	—	—	1	1	—	13	40	1	54	55
		1924-ben „	—	—	—	—	—	—	—	10	50	60	60
		1923-ban „	—	—	—	—	—	—	—	1	8	9	9
		1922-ben „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) vallás szerint	római katolikus	63	65	68	56	252	62	59	53	58	232	484
		görögkatolikus	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1	2
	d) anyanyelve, nyelvismerete	magyar anyanyelvű	63	65	69	56	253	62	59	53	59	233	486
		idegen anyanyelvű	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		A magyar anyanyelvűek közül:											
		csak magyarul tudott	57	56	62	51	226	56	44	39	46	185	411
		németül is „	6	7	6	5	24	6	13	14	13	46	70
		franciául is „	—	3	1	1	1	1	2	1	2	6	11
		angolul is „	—	1	—	1	2	—	—	2	1	3	5
		olaszul is tudott	—	1	—	—	1	—	1	—	1	1	1
		szlovákul is tudott	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
	e) szülei foglalkozása szerint	Nagybirtokos, nagybérlő	2	—	2	1	5	—	1	—	—	1	6
		Középbirtokos, középbérlő	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
		Kisbirtokos, kisbérlő	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
		Kisbirtokos, napszámos	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
		Egyéb önálló, őstermelő	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
		Gazdasági tisztviselő	—	1	—	—	1	—	—	1	—	1	2
		Nagyiparos, bányanagyvállalkozó	2	—	2	—	4	1	1	—	—	2	6
		Kisiparos, bányakisvállalkozó	1	7	—	3	11	4	5	4	7	20	31
		Ipari vagy bányászati tisztviselő	6	7	9	3	25	2	8	5	3	18	43
		Egyéb ipari segédszemély	4	1	1	—	6	—	2	—	—	2	8
		Nagykereskedő	2	1	1	1	5	—	2	1	1	4	9
		Kiskereskedő	2	1	3	4	10	6	1	—	3	10	20
		Kereskedelmi tisztviselő	6	3	9	9	27	4	1	7	5	17	44

A osztályozott tanulók

Megnevezés	I.	II.	III.	IV.	I—IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	V—VIII.	Összesen I—VIII.
	osztály										
szülők foglalkozása szerint											
Egyéb keresk. segédszemély	1	1	—	—	2	2	—	—	1	3	5
Közlekedési kisvállalkozó	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Közlekedési tisztviselő	—	7	4	9	20	5	7	5	7	24	44
Egyéb közlekedési segédszemély	1	—	1	—	2	1	—	—	—	1	3
Köztisztviselő, díjnok	17	17	17	13	64	9	7	10	14	40	104
Tanár, tanító	6	1	4	4	15	4	6	3	3	16	31
Más önálló értelmiségi	4	8	6	5	23	16	7	10	6	39	62
Alkalmazott tisztviselő	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	4
Közhivatalban alkalm. altiszt	2	1	—	—	3	—	1	1	—	2	5
Katonatiszt (csendőrtiszt)	5	3	6	3	17	4	—	3	4	11	28
Katona-altiszt (csendőr-alt.)	—	1	—	—	1	1	—	—	1	2	3
Nyugdíjas köztisztviselő	2	2	4	—	8	—	4	1	3	8	16
Egyéb nyugdíjas tisztviselő	-	1	—	—	1	—	—	—	1	1	2
Tőkés, járadékos, háztulajdonos	—	2	—	1	3	1	—	1	—	2	5
f) szüleinek lakóhelye szerint											
Budapest	46	50	60	43	199	50	51	42	50	193	392
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.	16	13	7	11	47	10	6	10	9	35	82
Fejér vármegye	—	1	1	2	4	—	—	—	—	—	4
Nógrád vm.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
Somogy vármegye	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Sopron vármegye	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1
Csanád vm.	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Zala vármegye	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	2
Kassa	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
Szlovákia	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
g) közül bejáró											
1. Vasúton (autóbuszon) jár be:	16	13	7	10	46	10	5	10	9	34	80
Albertfalváról	—	1	1	—	2	—	—	1	—	1	3
Budaörsről	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
Dunaharasztiról	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1
Csepelről	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	2
Kispestről	10	5	3	4	22	4	3	3	2	12	34
Mátyásföldről	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Pestszenterzsébetről	1	2	—	1	4	1	—	1	1	3	7
Pestújhelyről	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	2
Pestszentlőrincről	2	—	—	—	2	1	1	3	2	7	9
Rákoscsabáról	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Rákoshegyről	2	—	-	—	3	—	—	—	—	—	3
Rákosligetről	—	—	1	—	1	—	—	—	2	2	3
Rákospalotáról	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
Rákosszentmihályról	—	—	1	1	2	—	—	—	2	2	4
Sashalomról	—	2	—	—	2	2	1	—	—	3	5
Soroksárról	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Gyálpusztáról	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1
Budafokról	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1
2. Kerékpáron jár be	—	-	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Gyalog jár be	—	-	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) lakás szerint (internátus)											
1. Szüleinél lakik	60	63	37	53	243	59	58	52	59	228	471
2. Kosztadónál lakik	3	2	1	3	9	3	1	—	7	4	13
3. Internátusban lakik	—	—	1	—	1	—	—	1	—	1	2

Az osztályozott tanulók		Megnevezés	I.	II.	III.	IV.	I—IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	V—VIII.	Összesen I—VIII.
			osztály										
	lakás szerint (internátus)	a) Collegium Emericanumban	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1
		b) Tanítók házában	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
	i) óramulasztása	30 óránál kevesebbet mulasztott	25	22	27	24	96	24	23	23	26	96	192
		Igazoltan mulasztott órák száma	2836	3552	3207	3243	12928	3079	1578	2338	3452	10445	23373
		Igazolatlanul mulasztott órák száma	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5
	j) általános előmenetele	Kitűnő	9	9	11	3	32	4	7	9	8	28	60
		Jeles	8	4	2	3	17	6	8	4	4	22	39
		Jó	27	27	24	24	102	22	26	16	32	96	198
		Elégséges	16	24	25	16	81	24	12	19	14	69	150
		Egy tárgyból elégtelen	3	1	4	10	18	4	6	4	1	15	35
		Kettő-négy tárgyból elégtelen	—	—	1	—	1	2	1	1	—	3	4
		5 v. ennél több tárgyból elégtelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	k) közül rendkívüli tárgyat tanul	Német társalgás	—	—	13	11	24	10	14	4	—	28	52
		Francia társalgás	—	—	—	—	—	7	13	8	4	32	32
		Fizikai gyakorlatok	—	—	—	—	—	—	—	16	34	50	50
		Kémiai gyakorlatok	—	—	—	9	9	—	17	—	—	17	26
		Ábrázoló geometria	—	—	—	—	—	—	—	15	15	30	30
		Rajz	3	—	2	—	5	1	—	—	—	1	6
		Vívás	6	12	7	5	30	5	11	4	12	32	62
		Hegedű	1	2	—	—	3	—	—	—	—	—	3
		Zongora	1	2	2	2	7	—	—	—	—	—	7
		Fúvós zene	4	6	4	2	16	1	2	1	12	16	32
		Karének	30	20	10	—	60	—	6	14	10	30	90
	l) közül tandíjat fizet	Egész tandijat fizet	63	65	64	52	244	54	53	48	51	206	450
		Féltandijmentes	—	—	1	3	4	4	3	2	4	13	17
		Egész tandijmentes	—	—	4	1	5	4	3	3	4	14	19

2. A magaviselet, a rendszeretet, és a tantárgyak tanulmányi eredménye.

Megnevezés	Osztályok; nyilvános és magántanulók száma. — Érdemjegyek.																																							
	I. (61+2)					II. (65+0)					III. (67+2)					IV. (56+0)					V. (60+2)					VI. (59+0)					VII. (52+1)					VIII. (59)					I—VIII.				
	1	2	3	4	Középjegy	1	2	3	4	Középjegy	1	2	3	4	Középjegy	1	2	3	4	Középjegy	1	2	3	4	Középjegy	1	2	3	4	Középjegy	1	2	3	4	Középjegy	1	2	3	4	Középjegy	1	2	3	4	Középjegy
Magaviselet	31	30	—	—	1·5	40	25	—	—	1·4	37	29	1	—	1·4	35	21	—	—	1·4	47	13	—	—	1·2	43	16	—	—	1·3	25	22	5	—	1·6	49	10	—	—	1·2	307	166	6	—	1·2
Rendszeretet	21	32	10	—	1·8	45	18	2	—	1·3	40	15	12	2	1·6	14	23	17	2	2·0	26	34	2	—	1·6	34	22	3	—	1·4	21	19	13	—	1·8	33	22	4	—	1·5	234	185	63	—	1·7
Rendes tantárgyak: Hit- és erk.-t	49	14	—	—	1·2	40	25	—	—	1·4	45	20	4	—	1·3	35	17	4	—	1·4	30	31	1	—	1·5	48	11	-	-	1·2	35	18	—	—	1·3	53	6	—	—	1·1	335	142	9	—	1·3
Magyar nyelv	24	27	12	—	1·8	25	19	20	1	1·9	23	26	19	1	2·0	17	19	20	—	2·0	25	26	11	—	1·8	22	28	9	—	1·7	16	18	16	3	2·2	19	32	7	1	2·0	171	195	114	6	1·9
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	27	18	2	2·0	20	18	18	—	1·9	17	29	16	—	2·0	26	23	10	—	1·7	23	18	12	—	1·8	38	19	2	—	1·3	146	134	76	2	1·8
Föld- és népr.	25	3)	8	—	1·7	28	23	14	—	1·8	32	26	11	—	1·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	—	—	24	12	16	1	1·9	—	—	—	—	—	109	91	49	1	1·8
Gazd. és társ. ism.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	18	7	—	1·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	18	7		1·5
Latin nyelv	13	23	24	3	2·2	17	13	35	—	2·2	25	16	28	-	2·1	8	21	27	—	2·1	8	27	26	1	2·3	22	26	9	2	1·7	17	15	21	—	2·1	15	34	10	—	1·9	125	175	180	6	2·2
Német nyelv	—	—	-	-	—	—	—	—	—	—	17	23	26	3	1·8	10	22	19	5	2·3	14	24	18	6	2·2	22	28	8	—	1·7	17	21	15	—	2·0	19	25	15	—	1·9	99	144	101	14	2·2
Francia nyelv	—	—	—	-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	9	5	—	1·7	18	16	8	—	1·8	22	20	11	—	1·8	28	23	8	-	1·7	79	68	32	—	1·7
Olasz nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	11	12	3	2·2	4	4	9	—	2·3	-	—	—	—	—	—	-	—	—	—	15	15	21	3	2·2
Bölcselet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	8	3	—	1·4	38	18	3	—	1·4
Természetr.	38	23	2	—	1·4	42	18	5	—	1·4	-	—	—	—	—	26	17	13	—	1·8	31	19	12	—	1·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	77	32	—	1·6
Vegytan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	29	19	11	—	1·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	19	11	—	1·8
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	26	9	—	1·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	16	17	2	2·1	32	22	5	—	1·5	84	64	31	2	1·7
Mennyiségtan	22	27	14	—	1·9	18	28	19	—	2·0	17	26	25	1	2·2	11	16	24	5	2·3	13	17	28	4	2·3	16	22	17	4	2·1	14	17	20	2	2·2	24	21	14	—	1·8	135	174	161	16	2·2
Rajz és műalk.	24	39	—	—	1·8	18	41	6	—	1·8	23	33	13	—	1·9	16	33	7	—	1·8	—	—	—	-	—	—	—	—	—	—	18	21	14	—	1·9	22	35	2	—	1·8	121	202	42	—	1·8
Testnevelés	22	19	15	1	1·9	25	25	14	1	—	23	24	14	2	1·8	18	20	12	—	1·6	17	30	11	2	1·9	21	24	9	—	1·6	33	8	6	—	1·4	22	16	14	—	1·6	181	166	95	6	1·8
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	21	6	—	1·6	—	—	—	-	—		—	—	-	—	—	—	—	—	40	19	—	—	1·3	69	40	—	—	1·4
Szépírás	29	33	1	—	1·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	33	1	—	1·5
Gyorsírás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	13	11	16	2·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	13	11	16	2·5
Ének	39	18	6	—	1·5	31	27	6	—	1·6	40	28	1	—	1·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	73	13	—	1·5
A rendes tantárgyak középjegye	1·72					1·59					1·88					2·04					1·95					1·73					1·91					1·59					1·8				

A testnevelés alól felmentett tanulók száma: I. o. 6, II. —, III. 6, IV. 6, V. 2, VI. —, VII. 6, VIII. —.

3. Az iskola benépesülése.

Tanév	Nyilvános tanulók száma a tanév végén									A magántanulók száma a tanév végén									Együtt
	osztályban								Összesen	osztályban								Összesen	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.		
1923/24	49	—	—	—	—	—	—	—	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49
1924/25	52	45	—	—	—	—	—	—	97	—	2	—	—	—	—	—	—	2	99
1925/26	63	54	48	—	—	—	—	—	165	7	—	1	—	—	—	—	—	8	173
1926/27	67	65	52	51	—	—	—	—	235	2	1	—	3	—	—	—	—	6	241
1927/28	66	68	61	52	48	—	—	—	295	1	1	3	3	1	—	—	—	9	304
1928/29	64	63	63	61	51	47	—	—	349	8	2	1	1	1	—	—	—	13	362
1929/30	71	64	60	59	54	49	45	—	402	10	—	2	—	3	—	—	—	15	417
1930/31	77	73	61	57	55	48	47	43	461	17	5	—	2	3	1	1	—	29	490
1931/32	80	81	70	61	51	55	43	47	488	9	4	5	—	1	2	—	1	22	510
1932/33	79	78	79	65	60	47	51	39	498	12	5	4	2	1	1	1	—	26	524
1933/34	78	81	83	68	59	55	44	50	518	2	3	5	1	3	2	3	1	24	542
1934/35	71	75	75	85	61	56	57	42	522	1	1	3	3	6	5	1	1	21	543
1935/36	60	73	74	74	79	53	50	55	518	10	1	2	4	7	3	—	1	28	546
1936/37	62	65	73	67	71	60	53	48	499	10	—	3	3	2	2	3	2	25	524
1937/38	71	68	60	72	63	70	51	54	509	1	2	2	3	2	3	3	—	16	525
1938/39	59	65	66	63	69	61	74	49	506	3	—	1	1	2	1	1	1	10	516
1939/40	61	57	64	62	58	62	60	74	498	5	2	1	—	—	2	1	—	11	509
1940/41	63	63	56	61	62	50	63	60	479	1	2	1	—	—	1	1	1	7	485
1941/42	61	65	67	56	60	59	52	59	479	2	5	2	—	2	—	1	—	7	486

4. Iskolaépület.

a) A tantermek száma: 8; azok alapterülete négyzetméterekben: I. o.: 63·20, II. o.: 63·20, III. o.: 63·20, IV. o.: 70·12, V. o.: 63·20, VI. o.: 70·12, VII. o.: 72·68, VIII. o.: 63·20.

b) Egyéb termek, helyiségek megnevezése az alapterület feltüntetésével négyzetméterekben:

a Baross-u. 62. sz. alatti épületben: rajzterem 84·36, fizikai szertár: 30·26, fogadószoba: 28·80, igazgatói iroda: 35·20, altiszti lakás konyhája: 24·12, lakószobája: 28, 3 ifjúsági W. C.: 24, 28 és 24;

a Rigó-u. 3. sz. alatti épületben: tanári könyvtár: 40·80, természetrajzi szertár: 28·32 és 20·64, félinternátus tanulószobája: 31·92, ebédlője: 27·73, Bencés-diákszövetség helyiségei: 10·08, 13·44 és 29·68, altiszti lakás 24·22, cserkészotthon helyiségei: 19·32, 23·40 és 31·20.

c) Az iskolai udvar területe: 594, a játszótér: 1800.

d) A Baross-u. 62. sz. alatti épület felső emeletén van a szentbenedekrendi székház. A pincehelyiségben a Köztisztasági Hivatal irodahelyisége és az Elektromos Művek transzformátora. Több helyiség más célra vagy más intézménynek sem részben, sem bizonyos időre nincs átengedve.

XIII.

Tájékoztató a félinternátusról.

Intézetünkkel kapcsolatos félinternátus az idei iskolai évben kilencedik éve működött. Az eddigi tapasztalat igazolja, hogy itt a fővárosban, ahol a nagy távolságok az ide-oda utazással sok időt vesznek igénybe, — ahol a szülők hivatalos és társadalmi lekötöttsége nagy, — ahol az ifjú oly sok és veszedelmes elnevelő hatásnak van kitéve —, mit jelent a félbennlakás intézménye, melyben a szülők nevelő gondjait reggeltől estig az intézet veszi át.

Célunk, hogy fiainkat állandó felügyelet mellett rávezessük a rendszeres tanulás helyes módjára, a pontos napirend értékének és fontosságának felismerésére, s így biztosítsuk a kötelességszerű iskolai munka eredményességét, neveljük az ifjú akaraterejét és kialakítsuk férfias jellemét. Ezért különös gonddal foglalkoztunk az I. o. tanulóinkkal, akik az elemi iskola után a legnagyobb nehézségekkel küzdenek. Ezek számára a tanulás előtt a latin nyelvből és a mennyiségtanból külön összefoglaló órát is rendezünk. A kikérdező még egyszer összefoglalja az iskolában feladott anyagot, begyakorolja a tanulókkal a név- és igeragozást és a mennyiségtanban tanult szabályokat.

Ügyelünk a fiúk egészséges testi fejlődésére is a szabadidő felhasználásával, valamint az elegendő, változatos és egészséges étkezés által. (Ebéd, uzsonna.)

A félbennlakók az előadási napokon este 7 óráig — szünet előtti napon 6 óráig — az intézetben vannak állandó tanári felügyelet mellett. 7 óra előtt csak a szülők írásbeli engedélykérésére távozhatnak. A szorgalmi időben — ami naponkint 3 és fél órát tesz ki — megtanulják leckéiket, elkészítik írásbeli feladataikat, és erről beszámolnak a munkát ellenőrző instruktornak.

Étkezés alatt és szabadidőben is egymás iránt testvéri szeretettel és művelt ifjúhoz illően kell viselkedniök, megfelelően társalogva és szórakozva.

Mivel becsületes munkára és kötelességtudásra akarunk nevelni, elsősorban jóviseletü fiúkat veszünk fel, kik egymásra is minden tekintetben nevelő hatással tudnak és akarnak is lenni.

Senki se tekintse tehát diákjaink ezen napközi otthonát bukás ellen biztosító intézetnek.

A félinternátus díja étkezéssel évi 800 P, ebéd nélkül uzsonnával 350 P; a beiratási díj 15 P. A díjak havonkint, előre fizetendők és megkezdett félév minden hónapjára kötelezők.

Havasi Lucius, a félinternátus igazgatója.

XIV.

Szent István Diáküdülő Balatonakarattyán.

Öt éve immár, hogy intézetünk, nagy szociális érzékről téve tanuságot, felépítette a balatonakarattyai nyaralót, hogy lehetővé tegye az arra érdemes tanulók nyaraltatását. Azóta diákjaink második otthona lett, ahol sok-sok diákunk tölti vidáman, gondtalanul a nyarat. A mult nyáron két csoportban, összesen 124 fiút látott vendégül Akarattya. Az idén még többen akarnak pihenést találni falai közt. Ezért

állandóan fejlesztjük, felszerelését növeljük és tökéletesbítjük. Az üdülők szórakozását teszi lehetővé a hatalmas játékterület, amelyen különösen a labdarúgást űzik szívesen; a csónakok a balatoni kirándulást szolgálják, az intézmény parkja pedig a csendes pihenést.

A belső berendezés és a külső felszerelés is gyarapodott. Beszereztünk edényeket, tizedes mérleget, ami 400 P-be került. Az újabb építkezés pedig 1500 P-be került. Szegénysorsú diákok nyaraltatására 2100 P adomány érkezett s ebből 62 diák részesült 3 hetes — részint kedvezményes, részint ingyenes — nyaralásban.

A már négyszer kipróbált napirend is azt a célt iparkodik megvalósítani, hogy növendékeink teljesen kiélvezhessék a nyár és a Balaton szépségét és örömeit, hogy testben megerősödve, lélekben megnemesedve, nagyobb akarással és munkakedvvel kezdhessék meg a következő iskolaévet. A hangsúly természetesen a pihenésen, szórakozáson van. Reggel ½8 órakor ébresztő, öltözködés, mosakodás. 8 órakor közös reggeli ima, naposkijelölés, reggeli. 9-től 10-ig szabad foglalkozás, levélírás, játék. Tízórai után fürdés, csónakázás ½1-ig, az ebéd idejéig. Ebéd után egy órás kötelező pihenés, majd szabadfoglalkozás. ½4-től ½6-ig fürdés, csónakázás, ozsonna, játék. ½8-kor vacsora. Vacsora után tábortűz. A fiúk maguk gondoskodnak műsorról, amely legtöbbször vidám, kacagtató. Ilyenkor a közeli villák lakói is megjelennek, hogy együtt örüljenek a gondtalan, vidám gyermekekkel. S a gyermekek mindig tudnak örülni, s a felnőtteknek örömet szerezni. Majd nótázás következik: édes-bús diáknóták, vidám katonaénekek, s elmerengő kuruc-dalok. Áhítatos lélekkel szállnak vissza a nóta szárnyán a boldog magyar multba, hogy annak dicsőségén lelkesüljenek a szebb jövendő nagy harcaira. Féltízkor felhangzik a „vigyázz", s a hancúrozó diákizmok mozdulatlan vigyázzba merevedve hallgatják a napos jelentését. Néhány pillanatig csendes lelkiismeretvizsgálat, majd imára kulcsolódnak a kezek, hogy megköszönjék az Úr Istennek a napot, és áldását esdjék le azon jótevőkre, akik lehetővé tették és felépítették a bencésdiákok akarattyai üdülőjét.

XV.

FELVÉTEL

a budapesti szentbenedekrendi katolikus Szent Benedek-gimnáziumba és félinternátusba.

(VIII., Baross-u. 62. T.: 1—342—84.)

1. *Régi diákjaink* a hirdetőtáblán jelzett időben még június hó folyamán, 26-án és 27-én iratkoznak be, mégpedig úgy, hogy az osztályfő uraktól kapott csekken beküldik az 50 P 10 f jelentkezési és beíratási díjat. Személyesen csak szeptemberben hóban kell az így már beiratkozott régi diákjainknak az osztályfőnök urak előtt megjelenniök, de akkor mindenkinek kell jelentkeznie, mégpedig szülője vagy gyámja kíséretében. Akik a jelzett összeget idejében nem küldik be, nincsenek beiratkozva s így helyükbe más tanulót veszünk fel.

2. *Az I. osztályba* a jelentkezések mindig május hó 1—15. között történnek. Ezen alkalommal a jelentkezetteket megvizsgáljuk a helyesírás és számolás ismeretéből s június 1-én a felvettek névsorát hivatalos helyen kifüg-

gesztjük. Ha a felvettek intézetünk növendékei akarnak lenni, június 26-ig befizetik csekken az 50 P 10 f-t. Személyesen szintén csak szept. hóban kell az osztályfőnök úr előtt jelentkezniök. — Akik a jelzett időig a meghatározott összeget nem fizetik be, nincsenek beiratkozva s helyükbe más tanulót veszünk fel.

3. *Ujonnan jelentkező tanulók* (I. osztályra vagy más intézetből más osztályra) hozzák magukkal: 1. legutolsó iskolai bizonyítványukat, 2. születési anyakönyvi kivonatukat, 3. keresztlevelüket, 4. újraoltási bizonyítványukat, 5. a szülők egyházi házasságlevelét, 6. orvosi bizonyítványt egészségi állapotukról. — Tekintve az iskola katolikus jellegét, elsősorban katolikus tanulókat veszünk fel. — Helyszűke miatt más intézetből csak igen kivételes esetben vehetünk fel még kiváló tanulókat is.

Az újonnan jelentkezők számára a beírások szeptember hóban a hirdetőtáblán jelzett napokon lesznek, reggel 9 órától déli 12 óráig az igazgatói irodában.

4. *Az osztályfő előtt* szept. 6-án minden tanulónak, réginek, újnak egyaránt meg kell jelennie, magával hozva bizonyítványát és a csekket, mellyel bizonyítja, hogy a beírási összeget befizette. Ezt a csekket az osztályfő láttamozza s a tanuló nevét ráírja.

6. Az egész iskolai évre szóló *díjak* összege 130 pengő. Ebből a beíráskor 50 P 10 f-t kell kifizetni, a többi fizethető havi részletekben is az igazgató külön engedélyével.

7. *Az iskolai könyvek* jegyzéke szeptemberben a könyvkereskedésekben, így a Szent István-Társulat könyvosztályában kapható.

8. Az iskola *fegyelmi szabályai* erkölcsi vonatkozásban a vakációban is kötelesek. Attól, aki nem tartja meg, a felvételt megtagadjuk.

9. A **félinternátus** *díja* étkezéssel évi 800 P, ebéd nélkül uzsonnával 350 P, beíratási díj: 15 pengő. — Ha valaki nincs mindennap a félinternátusban, a díj arányosan olcsóbb.

A félinternátusba csak jóviseletű és jótanuló növendékeket veszünk fel.

Kérjük a mt. szülőket, hogy gyermeküket csak abban az esetben hozzák intézetünkbe, ha annak szellemével mindenben egyetértenek. Ha az iskola és a szülői ház között világnézet dolgában ellentét van, eredményes nevelés nem várható.

Tájékoztató az 1942—43 iskolai évre.

Beírások: Június 26-án, 27-én és szeptember 6-án.

Magán-, javító stb. vizsgákra jelentkezés szeptember 3-án, reggel 9 órakor az igazgatói irodában. A javítóvizsgálat díja, a VKM. rendelkezése alapján, 25 P.

Ugyancsak a VKM. rendelkezése alapján a szegény és tehetséges falusi gyermekek neveltetésére a következő díjakat kell fizetni: a szeptemberi jelentkezéskor: kitűnő, jeles, jó előmenetelű tanulók 2·50 P, elégséges és ismétlő tanulók 5 P. Ezen felül az ismétlő tanulók külön 50 P díjat fizetnek.

A fúvós-zenekar tagjainak kötelező próbák: szept. 6-án szentmise után és 7-én d. u. 5 órakor, a vegyeskar tagjainak szept. 7-én d. u. 4 órakor.

Ünnepélyes Veni Sancte szeptember 9-én, reggel 9 órakor.

Igazgatóság.

Tartalomjegyzék.

Köszöntjük a jubiláló Szentatyát. Irta: *Radó Polikárp dr.* 3
Vázlat a gyakorlati pedagógia egy megíratlan fejezetéhez. Irta: *Borbély Kamill* 5
Berzsenyi és a reformkor gondolatvilága. Irta: *Brunner Emőd dr.* 14
I. Iskolánk multja 28
II. Iskolánk belső élete 29
III. Hatóságok és tanári testület 53
IV. A szerzetes-tanárok lelkipásztori működése 55
V. A tanárok társadalmi és irodalmi munkássága 57
VI. Tananyag 59
VII. Használandó tankönyvek 59
VIII. Könyvtárak és szertárak 61
IX. Ifjúsági egyesületek 63
X. Érdemsorozat 74
XI. Érettségi vizsgálat 91
XII. Statisztikai adatok ... ... 92—96
XIII. Tájékoztató a félinternátusról 97
XIV. Szent István Diáküdülő 97
XV. Felvétel a Szent Benedek gimnáziumba és félinternátusba 98
Tájékoztató 99